

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

INFORMACJA

**o sposobie przyjmowania i załatwiania skarg i wniosków
skierowanych do resortu sprawiedliwości w 2009 roku**

Warszawa, kwiecień 2010

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	4
II. MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI	4
1. Charakterystyka ilościowa załatwionych skarg i wniosków.....	4
2. Zestawienie załatwionych skarg i wniosków w rozbiciu na grupy problemowe ze szczegółową ich charakterystyką.....	5
3. Informacja o sposobie załatwienia skarg i wniosków.....	8
4. Informacja o terminowości załatwienia skarg i wniosków z uwzględnieniem przyczyn przeterminowań.....	16
5. Charakterystyka ilościowa i tematyczna przyjęć interesantów w sprawach skarg i wniosków.....	16
6. Informacja o przyczynach wniesionych skarg i wniosków.....	18
7. Działania podejmowane w celu likwidacji źródeł skarg.....	18
III. SĄDY	23
1. Charakterystyka ilościowa załatwionych skarg i wniosków.....	23
2. Zestawienie załatwionych skarg i wniosków w rozbiciu na grupy problemowe	24
3. Informacja o sposobie załatwienia skarg i wniosków.....	25
4. Informacja o terminowości załatwienia skarg i wniosków z uwzględnieniem przyczyn przeterminowań.....	30
5. Charakterystyka ilościowa i tematyczna przyjęć interesantów w sprawach skarg i wniosków.....	31
6. Informacja o przyczynach wniesionych skarg i wniosków.....	32
7. Działania podejmowane w celu likwidacji źródeł skarg.....	34
IV. PROKURATURA	36
1. Charakterystyka ilościowa załatwionych skarg i wniosków.....	36
2. Zestawienie załatwionych skarg i wniosków w rozbiciu na grupy problemowe ze szczegółową ich charakterystyką.....	38
3. Informacja o sposobie załatwienia skarg i wniosków.....	41
4. Informacja o terminowości załatwienia skarg i wniosków.....	51

5. Charakterystyka ilościowa i tematyczna przyjęć interesantów w sprawach skarg i wniosków.....	52
6. Działania podejmowane w celu likwidacji źródeł skarg.....	54
V. WIĘZIENICTWO.....	55
Wstęp.....	55
1. Ogólna charakterystyka ilościowa skarg, próśb i wniosków.....	59
2. Ogólna charakterystyka tematyczna skarg i próśb.....	69
3. Przyczyny i źródła skarg.....	75
4. Informacja o działaniach podejmowanych w celu likwidacji przyczyn skarg i poprawy działalności jednostek organizacyjnych Służby Więziennej.....	92
5. Podsumowanie i wnioski.....	98
VI. WNIOSKI.....	99

I. WSTĘP

Podobnie do lat ubiegłych, obywatele często korzystali z zagwarantowanego w art. 63 Konstytucji RP prawa składania skarg i wniosków wnosząc do różnych jednostek organizacyjnych resortu sprawiedliwości, w tym i do Ministerstwa Sprawiedliwości, korespondencję dotyczącą zarówno funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, jak i innych organów z nim nie związanych.

Wystąpienie ze skargą lub wnioskiem inicjowało odpowiednie postępowanie regulowane przepisami Działu VIII Kodeksu postępowania administracyjnego.

W okresie objętym niniejszą informacją stwierdzono dalszy wzrost wpływu skarg i wniosków - łącznie 77.015 (w 2008 r. – 75.450, w 2007 r. - 70.523, w 2006 r. – 65.825).

Należy jednak zauważyć, iż wzrost liczby skarg zanotowano jedynie w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej, natomiast w Ministerstwie Sprawiedliwości, sądach i prokuraturach wpływ skarg zmniejszył się.

Z przekroczeniem ustawowego terminu załatwiono 6,4 % skarg (w 2008 r. – 6,3 %, w 2007 r. – 11,2 %, w 2006 r. – 10,6 %), natomiast wskaźnik zasadności skarg w resorcie wyniósł 5,1 % (w 2008 r. – 5,2 %, w 2007 r. – 6,5 %, w 2005 r. – 9 %).

II. MINISTERSTWO

1. Charakterystyka ilościowa załatwionych skarg i wniosków

W 2009 r. skierowano do Ministerstwa Sprawiedliwości 28.778 skarg i wniosków, tj. o 1.367 czyli o 4,5 % mniej, niż w poprzednim okresie sprawozdawczym (30.145). W 2007 r. wpłynęło 28.026 skarg, a w 2006 r. – 26.079.

W Wydziale Skarg i Wniosków Biura Ministra odnotowano wpływ 21.345 skarg i wniosków, a w pozostałych komórkach organizacyjnych Ministerstwa – 7.382, w tym w Prokuraturze Krajowej od 7.12.2009 r. - 51.

Ponadto do Wydziału Skarg i Wniosków nadesłano 7.472 pisma, które zakwalifikowano jako korespondencję ogólną dotyczącą działalności sądów oraz 13.867 – dotyczącą prokuratur. W sumie więc do Wydziału Skarg i Wniosków wpłynęło 42.690 pism, które podlegały rozpoznaniu.

Część korespondencji została przekazana za pośrednictwem organów centralnych:

Nazwa organu	2009 r.	2008 r.	+ wzrost - spadek
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	590	881	-291
Kancelaria Prezydenta RP	125	107	+18
Kancelaria Sejmu i Senatu	2	17	-15
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich	15	60	-45
Najwyższa Izba Kontroli	12	-	+12
Krajowa Rada Sądownictwa	-	2	-2

Niektórzy skarżący kierowali swoją korespondencją wielokrotnie. Na przykład: Stanisław R. nadesłał – 306 pism, Dariusz K. – 336, Zbigniew K. – 198, Andrzej B. – 135 Zbigniew Sz. – 134.

Posłowie i senatorowie skierowali 726 interwencji na rzecz obywateli (w 2008 r. – 566) oraz 599 interpelacji i zapytań (w 2008 r. – 602), jak też 87 oświadczeń i dezyderatów (w 2008 r. – 86).

2. Zestawienie załatwionych skarg i wniosków w rozbiciu na grupy problemowe ze szczegółową ich charakterystyką

Rozpatrzone skargi obejmowały takie zagadnienia, jak:

1. treść orzeczeń sądowych	7.562
2. treść decyzji prokuratorskich	27
3. przewlekłość postępowań sądowych	1.472
4. przewlekłość postępowań prokuratorskich	34
5. wykonanie orzeczeń	1.776
6. czynności komorników	933
7. czynności administracyjne kierowników jednostek	407
8. kultura urzędowania w sądach	184
9. kultura urzędowania w prokuraturach	53
10. czynności notariuszy	93
11. działalność zakładów dla nieletnich	24
12. sprawy pracownicze	26
13. inna działalność sądów i organów pozaresortowych	15.919
14. inna działalność prokuratur	217

W skargach na :

- treść orzeczeń sądowych kwestionowano zarówno orzeczenia kończące postępowania, jak i postanowienia incydentalne w przedmiocie wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu, postanowienia dowodowe, dotyczące zabezpieczenia powództwa, stosowania środków zapobiegawczych, zarzucając sędziom naruszenie przepisów prawa lub jego nieznaną, błędną ocenę materiału dowodowego, przyjmowanie korzyści majątkowych,
- decyzje prokuratorów podważano zasadność odmowy wszczęcia lub umorzenia postępowania przygotowawczego, bądź skierowania do sądu aktu oskarżenia, nieuwzględnianie wniosków dowodowych, odmowę zezwolenia na widzenie z tymczasowo aresztowanym,
- przewlekłość postępowań prokuratorskich i sądowych zarzucano nienadanie biegu zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa, opóźnienia w podejmowaniu czynności, w wyznaczaniu pierwszych i kolejnych terminów rozpraw i bezpodstawne ich odraczanie, brak działań dyscyplinujących biegłych nieterminowo sporządzających opinie i świadków nie stawiających się na rozprawy, nieterminowe sporządzanie uzasadnień orzeczeń,
- wykonanie orzeczeń skazani kwestionowali odmowę odroczenia wykonania kary, udzielenia przerwy w karze lub warunkowego przedterminowego zwolnienia, podnosili zarzuty pod adresem kuratorów. Natomiast pokrzywdzeni domagali się przyspieszenia wykonania orzeczonych kar, w tym nałożonych na skazanych obowiązków naprawienia szkody. W sprawach rodzinnych wskazywano na nieprawidłowości w realizacji postanowień sądów dotyczących kontaktów z dzieckiem i trudności w realizowaniu orzeczeń w sprawach o odebranie dziecka oraz nieskuteczność postępowania sądowego w tym zakresie. Zgłaszano nadto trudności w wykonywaniu orzeczeń o przymusowym leczeniu odwykowym w systemie stacjonarnym,
- czynności komorników wierzyciele zarzucali beczynność lub opieszałość w prowadzeniu egzekucji, brak współpracy komornika, nadmierną ochronę interesów dłużników, bezskuteczność lub małą skuteczność egzekucji. Dłużnicy podważali podstawę wszczęcia egzekucji (tytuł wykonawczy), zakres prowadzenia egzekucji, prawidłowość dokonywanych zajęć, a zwłaszcza czynności podejmowane w toku egzekucji z nieruchomości oraz podnosili zarzuty niewłaściwego traktowania przez komorników i pracowników kancelarii komorniczych,

- czynności kierowników jednostek kwestionowano sposób rozpatrywania skarg i stanowisko zajęte w udzielanych odpowiedziach, podnoszono zarzuty nieprawidłowości w polityce kadrowej, nepotyzm, nieprawidłowości w zakresie delegowania sędziów,
- kulturę urzędowania zarzucano sędziom i prokuratorom oraz pracownikom administracyjnym niewłaściwe zachowanie, okazywanie negatywnych emocji, uniemożliwianie swobodnej i pełnej wypowiedzi,
- notariuszy – sygnalizowano odmowę dokonania czynności, kwestionowano ważność aktu, pobieranie nienależnych opłat,
- działalność zakładów dla nieletnich - zarzucano nieprzestrzeganie praw wychowanków, stosowanie niedozwolonych metod wychowawczych,
- zakwalifikowanych jako „inne” podnoszono zarzuty braku prawa do sądu, krytykowano istniejące rozwiązania prawne, zarzucano sędziom stronnictwo i powiązania towarzyskie z adwokatami i stroną przeciwną, nieuwzględnianie wniosków dowodowych, „falszowanie” protokołów rozpraw, usuwanie lub ukrywanie dokumentów z akt spraw. Zgłaszano opóźnienia w wypłacie należności biegłym, obrońcom z urzędu, tłumaczom przysięgłym. Podnoszono zarzuty pod adresem adwokatów (wysokości pobieranych opłat), radców prawnych, organów samorządu adwokackiego i radcowskiego, zgłaszano nieprawidłowości w wykonywaniu czynności przez tłumaczy przysięgłych. W sprawach wieczysto-księgowych zarzucano nieprawidłowości w postępowaniu o wydanie odpisów ksiąg wieczystych lub udostępnienie księgi wieczystej i akt księgi wieczystej do wglądu, o wydanie zaświadczeń z ksiąg zamkniętych, zakwestionowano sposób prowadzenia księgi wieczystej – zarzuty dotyczyły także zaginięcia ksiąg wieczystych i ich archiwizowania, usterek wpisów w toku migracji. W sprawach upadłościowych podnoszono zarzuty pod adresem syndyka i niewłaściwego nadzoru sędziego-komisarza nad syndykami. Nadto kwestionowano opinie biegłych sądowych i rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych, w oparciu o które wydawane były orzeczenia. Nadto osadzeni w jednostkach penitencjarnych podnosili zarzuty przeludnienia cel, niewłaściwych warunków bytowych,
- inną działalność prokuratur podnoszono istnienie powiązań towarzyskich prokuratorów ze światem przestępczym, kwestionowano odmowę udostępnienia akt, udostępnienia informacji publicznych,

- skargi w sprawach pracowniczych dotyczyły awansów, przyznawania podwyżek, premii i nagród,
- w skargach nie dotyczących działalności resortu (4074) wskazywano na wadliwość w działaniach organów administracji rządowej i samorządowej, policji, ZUS, KRUS, firm ubezpieczeniowych, spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych, banków, sądownictwa administracyjnego itp.

Kierowane do Ministerstwa Sprawiedliwości wnioski dotyczyły nowelizacji przepisów kodeksu karnego, kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego, zmian organizacyjnych w sądach, prowadzenia przez Ministerstwo Sprawiedliwości bazy danych orzeczeń sądów oraz dokonywania analizy orzecznictwa sądów pod kątem jego jednolitości.

3. Informacja o sposobie załatwienia skarg i wniosków

Kierowane do Ministerstwa Sprawiedliwości skargi i wnioski były rozpatrywane w oparciu o: przepisy Działu VIII ustawy *Kodeks postępowania administracyjnego*, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. *w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków*, regulamin organizacyjny Ministerstwa Sprawiedliwości, regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych, regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości *w sprawie trybu sprawowania nadzoru nad działalnością administracyjną sądów*.

Centralna ewidencja skarg i wniosków jest prowadzona w Wydziale Skarg i Wniosków w systemie komputerowym.

W 2009 r. rozpatrzono w Ministerstwie Sprawiedliwości 28.953 skargi, tj. o 1.156 (3,8 %) mniej niż w 2008 r. (30.109), z czego we własnym zakresie załatwiono 13.885 (w 2008 r. – 14.921), w tym 10.535 skarg na działalność sądów, 2.884 - organów pozaresortowych, 122 - prokuratur, 323 – komorników, 2 – kancelarii notarialnych, 19 – zakładów poprawczych.

Wśród skarg zbadanych bezpośrednio w Ministerstwie Sprawiedliwości za zasadne uznano 227 (1,7 %), w 2008 r. – 290 (1,9 %), bezzasadne – 3.807 (27,8 %), w 2008 r. – 4.622 (31,0 %), a w inny sposób załatwiono 9.662 (70,5 %), w 2008 r. – 10.009 (67,1 %). W 2007 r. odsetek skarg zasadnych wyniósł – 2,1 %.

Odsetek skarg zasadnych w poszczególnych grupach problemowych:

PROBLEMATYKA	Skargi rozpatrzone	Skargi zasadne	% skarg zasadnych
przewlekłość postępowań sądowych	526	168	31,9 %
kultura urzędowania w sądach	88	3	3,4 %
treść orzeczeń	4771	17	0,3 %
wykonanie orzeczeń	270	1	0,4 %
czynności administracyjne kierowników jednostek	120	6	5 %
czynności komorników	323	1	0,3 %
sprawy pracownicze	25	2	8 %
inne dotyczące działalności sądów i organów pozaresortowych	7430	29	0,4 %

Wśród rozpatrzonych we własnym zakresie skarg dotyczących: przewlekłości postępowań prokuratorskich (1), kultury urzędowania w prokuraturach (5), treści decyzji prokuratorskich (5), działalności kancelarii notarialnych (21) i działalności zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich i innych odnoszących się do działalności prokuratury (91) - nie odnotowano skarg zasadnych.

Komórki organizacyjne Ministerstwa Sprawiedliwości przekazały 15.106 skarg do rozpatrzenia, między innymi, prezesom sądów, szefom prokuratur i organom pozaresortowym.

W sprawach przekazywanych prezesom sądów żądano kopii odpowiedzi udzielonych skarżącym, w celu dokonania oceny prawidłowości i terminowości ich rozpatrzenia.

Skargi przekazywane przy interwencjach poselskich i senatorskich, zawierające zarzuty rażącego naruszenia prawa, zgłaszane w sprawach bulwersujących opinię publiczną rozpatrywano w zasadzie bezpośrednio w Ministerstwie Sprawiedliwości w oparciu o akta spraw sądowych pozostających w toku postępowania i wykonawczych lub sprawozdania prezesów sądów i szefów prokuratur. Sprawozdania te analizowano pod kątem sprawności postępowania, właściwej koncentracji materiału dowodowego oraz dyscyplinowania uczestników procesu.

W przypadku stwierdzenia uchybień Departament Sądów Powszechnych zobowiązywał prezesów sądów do ustalenia winnych zaniedbań i poinformowania o podjętych wobec nich działaniach dyscyplinujących.

Potwierdzenie zasadności skargi na przewlekłość postępowania powodowało wdrażanie nadzoru administracyjnego. Departament Sądów Powszechnych kierował do prezesów sądów wystąpienia nadzorcze z żądaniem nadsyłania okresowych informacji o toku postępowania, w tym o terminach rozpraw i podejmowanych przez sąd czynnościach.

W Departamencie Sądów Powszechnych pozostawały w nadzorze w 2009 r. - 352 sprawy, w tym – 126 karnych, 158 cywilnych, 43 z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, 5 rodzinnych, 21 gospodarczych, 2 wieczystoksięgowych. Kontynuowano także nadzór w sprawach upadłościowych trwających ponad 3 i 5 lat. Departament kontynuował także bezpośredni nadzór w zakresie sprawności postępowania w odniesieniu do wydziałów ksiąg wieczystych, które wdrażały program Nowej Księgi Wieczystej, a w których wskaźnik pozostałości przekraczał 2 miesiące oraz w zakresie sprawności postępowania w pozostałych wydziałach, w których wskaźnik ten przekraczał miesiąc.

Przykłady skarg zasadnych:

- **DSP-I-0701-810/09** *Departamentu Sądów Powszechnych.* Na skutek interwencji Pani Posel Beaty Kempy ujawniono przewlekłość postępowania w sprawie rozpoznawanej przez jeden z sądów rejonowych okręgu gliwickiego przeciwko oskarżonej o popełnienie czynu z art. 177 § 1 kk. Na wydłużający się tok postępowania w tej sprawie wpłynęła konieczność dwukrotnej zmiany sędziego referenta, skutkiem czego postępowanie musiało być prowadzone od początku. Sprawę objęto nadzorem i obecnie sprawność postępowania nie budzi zastrzeżeń.
- **DSP-I-051-298/09** *Departamentu Sądów Powszechnych.* Na skutek interwencji Pana Posła Romana Kaczora potwierdzony został zarzut, że jeden z sądów rejonowych okręgu wrocławskiego rozpoznaje przewlekłe sprawę, która wpłynęła do sądu w 2004 r. Po dwukrotnym uchyleniu wydawanych w niej wyroków przez sąd I instancji, postępowanie toczyło się od początku po raz trzeci. Uchybienia jakich dopuściły się sądy I instancji przy rozpoznawaniu sprawy - w ocenie sądu wyższej instancji - polegały głównie na dokonaniu dowolnej, nieobiektywnej, nieodpowiadającej wymogom wynikającym z przepisu art. 7 kpk oceny dowodów.

Uchybienia te jednakże nie miały charakteru rażącej i oczywistej obrazy prawa, która mogłaby skutkować zainicjowaniem przez Ministra Sprawiedliwości postępowania dyscyplinarnego wobec sędziów referentów w trybie określonym w przepisach art. 107 § 1 i 108 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.). Po wdrożeniu nadzoru, postępowanie toczy się sprawnie.

- **DSP-I-051-307/09** *Departamentu Sądów Powszechnych*. Na skutek interwencji Pana Posła Przemysława Gosiewskiego potwierdzony został zarzut przewlekłości postępowania w jednej ze spraw rozpoznawanych przez sąd rejonowy okręgu warszawskiego. Akt oskarżenia wpłynął do sądu w 2003 r. i jak ustalono długotrwałość postępowania sądowego wynikała z dwukrotnej zmiany składu orzekającego, spowodowanej zrzeczeniem się funkcji ławnika oraz długiego zwolnienia lekarskiego jednego z sędziów referentów. Bieg sprawy został objęty nadzorem. Nadsyłane przez Prezesa Sądu sprawozdania odzwierciedlające stan sprawy nie budzą zastrzeżeń co do sprawności postępowania.
- **DSP-II-051-498/09** *Departamentu Sądów Powszechnych*. Rozpoznając skargę ustalono, że sprawa o stwierdzenie nabycia spadku wpłynęła do sądu rejonowego w dniu 30.09.2008 r. Z uwagi na znaczne opóźnienie w jej rozpoznawaniu, wynikające m.in. z przyczyn leżących po stronie sądu, Departament zwrócił się do Prezesa Sądu Okręgowego w Gliwicach o objęcie tego postępowania nadzorem administracyjnym. Sprawozdania Prezesa Sądu Okręgowego w Gliwicach są przedkładane systematycznie w okresach dwumiesięcznych. Nadzór jest sprawowany prawidłowo, a sprawność postępowania od czasu wdrożenia nadzoru nie budzi zastrzeżeń.
- **DSP-III-051-75/09** *Departamentu Sądów Powszechnych*. Z dokonanych ustaleń wynikało, że postępowanie w sprawie toczyło się dłużej niż było to konieczne do wyjaśnienia okoliczności faktycznych mających znaczenie dla rozstrzygnięcia. Stwierdzono wadliwą organizację posiedzeń sądu i brak dbałości o koncentrację materiału dowodowego. W związku z powyższym postępowanie zostało objęte nadzorem do czasu prawomocnego zakończenia. Prezes Sądu Okręgowego w Sieradzu został zobowiązany do nadsyłania comiesięcznych sprawozdań z przebiegu postępowania oraz do spowodowania usunięcia nieprawidłowości. Obecnie toczy się postępowanie odwoławcze.

- **DSP-IV-051-56/09** *Departamentu Sądów Powszechnych*. Skarga dotyczyła omyłki jednego z sądów okręgowych. Korespondencja dla pozwanej w sprawie została wysłana na niewłaściwy adres. Uchybienie to wywołało dla pozwanej niekorzystne skutki w postaci wydania wyroku zaocznego i wszczęcia na jego podstawie egzekucji. Dopiero na skutek wniosku strony pozwanej z dnia 23.06.2008 r. Sąd dokonał prawidłowego doręczenia odpisu wyroku zaocznego, złożony został skutecznie sprzeciw od wyroku zaocznego, a postanowieniem z dnia 22.09.2008 r. sąd okręgowy zawiesił rygor natychmiastowej wykonalności nadany wyrokowi zaocznemu. Opisane uchybienie obciążało zarówno pracownika sekretariatu jak i sędziego referenta, w związku z czym zwrócono się do prezesa sądu o podjęcie niezbędnych czynności nadzorczych w celu wyeliminowania w przyszłości podobnych uchybień.
- **DSP-IV-051-57/09** *Departamentu Sądów Powszechnych*. Sprawa dotyczyła uchybień przy nadaniu biegu sprzeciwowi od nakazu zapłaty, złożonemu przez pozwanego w postępowaniu o zapłatę, toczącym się przed sądem rejonowym apelacji warszawskiej. Sprawę objęto nadzorem administracyjnym Ministra Sprawiedliwości, który trwał do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.
- **DSP-VI-051-819/09 Sk RODK** *Departamentu Sądów Powszechnych*. Skarga dotyczyła sposobu przeprowadzania badań w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno-Konsultacyjnym w Poznaniu. W związku ze stwierdzonym uchybieniem biegłych, polegającym na braku nadzoru nad warunkami i sposobem wypełniania testów przez osoby badane, zlecono wizytatorom Okręgowego Zespołu Nadzoru Pedagogicznego przy Sądzie Okręgowym w Poznaniu przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego. Nadto stosowne pismo nadzorcze zostało skierowane do Kierownika Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego w Poznaniu.
- **DSP-VI-051-871/09 Sk** *Departamentu Sądów Powszechnych*. Skarga dotyczyła toczącego się przed sądem postępowania o obniżenie alimentów. W związku z nieuzasadnioną długotrwałością toczącego się postępowania niniejsza sprawa została objęta nadzorem Ministra Sprawiedliwości, zaś Prezes Sądu Okręgowego w Gdańsku został zobowiązany do składania sprawozdań z przebiegu postępowań w terminie co dwa miesiące.
- **DSP-VI-051-93/09 Sk** *Departamentu Sądów Powszechnych*. Skarga dotyczyła przewlekłości postępowania. Wydłużenie toczącego się postępowania przed sądem rejonowym było spowodowane zawinionym przez ten sąd zaginięciem akt.

W wyniku podjętych przez Departament działań Prezes Sądu Okręgowego w Poznaniu podjął czynności wyjaśniające oraz objął sprawę nadzorem administracyjnym, zobowiązując przewodniczącą wydziału do składania sprawozdań z toku podejmowanych czynności.

- **DSP-VI-051-225/08 Sk Departamentu Sądów Powszechnych.** W związku ze stwierdzonymi uchybieniami dotyczącymi postępowania o egzekucję kontaktów skarżącego z dzieckiem Prezes Sądu Okręgowego w Płocku objął sprawę nadzorem administracyjnym. Ponadto w oparciu o treść art. 37 § 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych* - Prezes zwrócił uwagę sędziemu na stwierdzone uchybienia i zażądał usunięcia jego skutków.
- **DWOiP-III-051-19/09 Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji.** Skarga dotyczyła postępowania prowadzonego przed sądem rejonowym w sprawie wniosku o egzekucję kontaktów. W ocenie rozpoznających skargę decyzja sądu o zwrocie wniosku była przedwczesna. Takie spostrzeżenie zostało przedstawione prezesowi tego sądu. W sprawie zlecono wykonanie czynności wyjaśniających Prezesowi Sądu Okręgowego w Olsztynie, który po zbadaniu sprawy zobowiązał prezesa sądu rejonowego do objęcia postępowania nadzorem.
- **DWOiP-IV-052-3/09 Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji.** Przedmiotem skargi było udzielenie zabezpieczenia w toku postępowania sądowego prowadzonego przez sąd rejonowy, polegające na ustanowieniu zarządu przymusowego nad skarżącą spółką. W uzasadnieniu skargi podniesiono, że skarżący nie jest dłużnikiem wierzyciela egzekwującego, jak również nie jest i nie będzie uczestnikiem ewentualnego postępowania sądowego, jakie może toczyć się między stronami postępowania egzekucyjnego. Zlecono zbadanie sprawy Prezesowi Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie. Z ustaleń Prezesa wynikało, że sąd II instancji uchylił postanowienie o zabezpieczeniu, a dla zapewnienia sprawnego toku dalszego postępowania sprawa została objęta nadzorem tegoż Prezesa.
- **DWOiP-IV-052-79/09 Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji.** Badanie akt wskazanego przez skarżącego postępowania egzekucyjnego przeprowadzone przez Prezesa Sądu Okręgowego w Szczecinie wykazało szereg uchybień skutkujących koniecznością wydania komornikowi poleceń w trybie art. 759 § 2 kpc. Stwierdzono następujące uchybienia: brak wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego (prowadzenie egzekucji bez wniosku wierzyciela), brak podpisu pod sentencją postanowienia wydanego przez komornika, brak pełnomocnictwa

pełnoletniego wierzyciela (egzekucja alimentów), brak postanowień w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego. W wyniku podjętych czynności nadzorczych sąd rejonowy wydał postanowienie w trybie art. 759 § 2 kpc, zobowiązując komornika do usunięcia stwierdzonych uchybień. Z informacji podanych przez prezesa sądu wynika, iż zalecenia wynikające z w/w postanowienia zostały przez komornika w całości wykonane.

- **DWOiP-IV-052-176/09** *Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji*. Zbadanie skargi dłużnika zostało zlecone Prezesowi Sądu Okręgowego w Częstochowie, który po przeanalizowaniu akt egzekucyjnych stwierdził, iż komornik dopuścił się uchybień polegających na dokonywaniu nieprawidłowych doręczeń zastępczych, opóźnieniu w wypłacie wierzycielowi świadczeń wyegzekwowanych w toku postępowania egzekucyjnego, zwłoce z wystąpieniem do sądu z wnioskiem o rozstrzygnięcie zbiegu egzekucji sądowej z administracyjną w oparciu o treść art. 773 § 1 kpc. Prezes Sądu Okręgowego w Częstochowie polecił komornikowi usunięcie stwierdzonych uchybień. Z informacji przesłanych przez tego Prezesa wynika, że wskazane przez niego uchybienia zostały przez komornika usunięte.
- **DK-V-051-2/09** *Departamentu Kadr*. Skarga dotycząca nieprawidłowości w delegacji sędziego zainicjowała szereg czynności wyjaśniających Departamentu Kadr oraz polecenie dla Prezesa Sądu Okręgowego w Płocku wyeliminowania podobnych uchybień w przyszłości.
- **DK-V-051-222/09** *Departamentu Kadr*. Skarga dotycząca podejmowania przez sędziego dodatkowego zajęcia, zakończyła się złożeniem wniosku w trybie art. 114 § 1 u.s.p. o żądanie podjęcia czynności dyscyplinarnych wobec sędziego,
- **Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego**. Skarga dotyczyła trudności w uzyskaniu zaświadczenia w związku z wadliwą pracą systemu pobierania numerków oraz niewłaściwą postawą pracowników Biura Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego. W związku z zaistniałym zdarzeniem ponownie pouczono pracowników o zasadach kultury urzędowania i zobowiązano do bezwzględnego ich stosowania. Usprawniono także pracę systemu pobierania numerków oraz przeproszono klienta Biura.
- **BM-III-R-052-3805/09/2** *Biura Ministra*. Skarga dotyczyła doręczenia osobie niepełnosprawnej w stopniu znacznym wezwania do stawienia się w sądzie w celu przesłuchania w charakterze strony. Po zapoznaniu się z aktami sprawy oraz

pisemnymi wyjaśnieniami przewodniczącego wydziału, prezes sądu poinformował skarżącego, że wezwanie zostało mu doręczone omyłkowo i zostanie on przesłuchany w miejscu zamieszkania.

- **BM-III-R-051-4859/09/2** *Biura Ministra*. Analiza akt sprawy sądu rejonowego wykazała, że popełniono uchybienia proceduralne, które przyczyniły się do przewlekłości postępowania. Konsekwencją stwierdzonych uchybień, w zakresie braków formalnych pozwu oraz nieprawidłowości przy nadaniu biegu sprawie, było objęcie sprawy nadzorem administracyjnym przez prezesa sądu rejonowego oraz zwrócenie uwagi przewodniczącemu wydziału na konieczność szczegółowego badania wymogów formalnych pozwów wpływających do tego Wydziału a przede wszystkim zwrócenia uwagi sędziemu referentowi na powyższe nieprawidłowości.
- **BM-III-R-052-4231/09/2** *Biura Ministra*. Na skutek badania skargi stwierdzono, że jeden z sądów rejonowych apelacji gdańskiej omyłkowo dokonał należnej skarżącemu wypłaty na rzecz innej osoby o zbieżnym imieniu i nazwisku. Prezes sądu okręgowego przeprosił za zaistniałą sytuację, natomiast sąd rejonowy wydał zarządzenie polecające wypłatę skarżącemu należnej mu kwoty. Powyższe zarządzenie zostało wykonane 4.11.2009 r., a przelew nastąpił 9.11.2009 r.
- **BM-III-R-052-4285/09/2** *Biura Ministra*. Skarga okazała się zasadna w zakresie dotyczącym opóźnienia w stwierdzeniu prawomocności wyroku łącznego. Opóźnienie w przekazaniu akt w celu stwierdzenia prawomocności wyroku wynikało z faktu długotrwałej nieobecności w pracy pracownika sekretariatu odpowiedzialnego za tę czynność. W związku z powyższym przewodnicząca wydziału w trakcie narady z pracownikami sekretariatu omówiła powyższą kwestię, aby wyeliminować podobne sytuacje w przyszłości.
- **BM-III-052-5378/09/2** *Biura Ministra*. W wyniku badania skargi dotyczącej wyroku łącznego prezes sądu okręgowego przyznał, iż decyzje o precyzyjnym zaliczeniu na poczet orzeczonej kary 3 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności okresów rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawach podlegających łączeniu w wyroku łącznym podjęto ze znacznym, prawie 4 miesięcznym opóźnieniem, w związku z czym prezes sądu okręgowego zwrócił się do prezesa sądu rejonowego o podjęcie stosownych działań mających na celu uniknięcie podobnych sytuacji w przyszłości.

Skargi nie związane z działalnością resortu przekazywano:

Organom administracji rządowej i samorządowej	- 365
Policji	- 228
Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	- 46
Krajowej Radzie Spółdzielczej	- 12
Komisji Nadzoru Finansowego	- 20
Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie	- 4
Urzędowi ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych	- 3
Innym organom	- 505

4. Informacja o terminowości załatwienia skarg i wniosków z uwzględnieniem przyczyn przeterminowań

W 2009 r. stwierdzono w Ministerstwie Sprawiedliwości nieznaczne pogorszenie terminowości załatwienia skarg w porównaniu do ubiegłego roku.

W terminach określonych przepisami *kodeksu postępowania administracyjnego* rozpatrzono 85,9 % skarg (w 2008 r. – 87,7 %, w 2007 r. – 76,8 %). Przeterminowano załatwienie 14,1 % skarg (w 2008 r. – 12,3 %, w 2007 r. – 23,2 %).

Przyczyną nieterminowego załatwienia skarg był ich wielowątkowy charakter wymagający dokonania ustaleń w różnych jednostkach organizacyjnych resortu oraz analizy wielu dokumentów przesłanych przez skarżących (niejednokrotnie niepełnych i przedstawionych wybiórczo), konieczność badania akt spraw często kilkutomowych, oczekiwanie na sprawozdania prezesów sądów i szefów prokuratur, opóźnienia w przekazywaniu skarg między komórkami organizacyjnymi Ministerstwa.

5. Charakterystyka ilościowa i tematyczna przyjęć interesantów w sprawach skarg i wniosków

Pracownicy Wydziału Skarg i Wniosków Biura Ministra przyjmowali osobiście interesantów w sprawach skarg i wniosków w poniedziałki od 9⁰⁰ do 18⁰⁰, od wtorku do piątku od 9⁰⁰ – 15⁰⁰, a ponadto pełnili dyżury telefoniczne w godz. od 9⁰⁰ – 15⁰⁰, podczas których przyjmowali skargi oraz udzielali skarżącym wskazówek i wyjaśnień.

Członkowie Kierownictwa Resortu wysłuchiwali skarżących w imieniu Ministra Sprawiedliwości cztery razy w miesiącu, po uzgodnieniu terminu rozmowy.

Łącznie przyjęto osobiście w Ministerstwie Sprawiedliwości i wysłuchano telefonicznie 6.475 osób (w 2008 r. – 6.552, w 2007 r. – 8.815, w 2006 r. – 7.465), w tym przez Członków Kierownictwa Resortu 57: w 2008 r. – 43, w 2007 – 119.

Ewidencję przyjęć interesantów i rozmów telefonicznych prowadzono w odrębnych repertoriach.

Skarżący byli przyjmowani w Ministerstwie w warunkach uwzględniających w szczególności potrzeby osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych, które mogły korzystać z windy i specjalnego węzła sanitarnego.

Dla bezpieczeństwa interesantów oraz przyjmujących ich pracowników, zainstalowano kamery i bramkę do wykrywania metalu.

Problematyka ustnych skarg jest w zasadzie tożsama ze składanymi na piśmie. Do Ministerstwa zgłaszały się osoby, które wykorzystały już przysługujące im zwyczajne i nadzwyczajne środki zaskarżenia orzeczeń sądowych, pozostające w przekonaniu, że Minister Sprawiedliwości-Prokurator Generalny może zmienić niekorzystne dla nich orzeczenia sądowe lub decyzje prokuratorskie.

Interesanci domagali się również ingerencji w toczące się postępowania sądowe lub prokuratorskie, żądali podjęcia prawomocnie umorzonych postępowań przygotowawczych. Żądali udzielenia porady prawnej lub oceny działania ich pełnomocników procesowych. Nadto znaczna część osób zgłaszała kwestie pozostające poza kompetencjami Ministerstwa Sprawiedliwości.

Osobom zgłaszającym się w ramach przyjęć interesantów udzielano pouczeń, m.in. odnośnie obowiązujących regulacji prawnych, wyjaśniano zakres uprawnień Ministra Sprawiedliwości-Prokuratora Generalnego. Niektóre osoby nie przyjmowały do wiadomości udzielanych im wyjaśnień, ponawiając swoje żądania często w agresywnej formie.

Ponadto na stronie internetowej Ministerstwa pod adresem: <http://www.ms.gov.pl/>, obok szeregu istotnych informacji dotyczących jego bieżącej działalności, funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, projektów aktów prawnych itp. zawarte są również niezbędne informacje na temat sposobów wnoszenia skarg i wniosków do Ministerstwa oraz pouczenia dla osób pokrzywdzonych i ofiar przestępstw.

6. Informacja o przyczynach wniesionych skarg i wniosków

Badanie skarg skierowanych do Ministerstwa Sprawiedliwości w 2009 r. wskazuje, iż ich przyczyny są różnorodne i niezmiennie od lat. Z jednej strony stanowią je uchybienia i nieprawidłowości w funkcjonowaniu jednostek organizacyjnych wymiaru sprawiedliwości, polegające na niewłaściwym wykonywaniu obowiązków przez ich pracowników, a z drugiej – nadal niewielka świadomość prawna społeczeństwa przejawiająca się, między innymi, w traktowaniu trybu skargowego jako dodatkowej, specjalnej możliwości zakwestionowania orzeczenia, nie tylko nieprawomocnego, ale poddanego już kontroli instancyjnej.

W dalszym ciągu znaczna część skarżących uznawała Ministra Sprawiedliwości za swoistą instancję odwoławczą i kierowała korespondencją zawierającą żądanie wzruszenia orzeczenia oraz urzeczywistnienia subiektywnie rozumianej przez danego skarżącego „sprawiedliwości”.

Nadto przyczyny najczęstszych skarg, to:

- długotrwałość postępowań sądowych, prokuratorskich i komorniczych na różnych ich etapach,
- nieskuteczność lub mała skuteczność egzekucji komorniczych,
- nieprawidłowości w wykonywaniu czynności przez adwokatów, radców prawnych, notariuszy i biegłych sądowych oraz organy samorządu adwokackiego i radcowskiego, a także syndyków, tłumaczy przysięgłych, biegłych rewidentów,
- roszczeniowe nastawienie osadzonych w jednostkach penitencjarnych z powodu przeludnienia oraz złych warunków odbywania kary i niezadawalającej opieki medycznej,
- subiektywne poczucie krzywdy wobec niespełnienia oczekiwań co do sposobu załatwienia skarg oraz domaganie się, często w obraźliwej formie, wszczęcia postępowań dyscyplinarnych lub karnych wobec pracowników Ministerstwa, którzy udzielili niesatysfakcjonującej dla skarżących odpowiedzi.

7. Działania podejmowane w celu likwidacji źródeł skarg

Podobnie jak w poprzednich latach Ministerstwo Sprawiedliwości podejmowało działania mające na celu ograniczenie przyczyn wnoszenia skarg, leżących po stronie wymiaru sprawiedliwości.

Szczególną uwagę poświęcano kwestii sprawności postępowań, na różnych szczeblach.

W tym przedmiocie Departament Sądów Powszechnych wystosowywał do prezesów sądów okręgowych i apelacyjnych pisma nadzorcze polecając objęcie nadzorem toku konkretnego postępowania lub sam obejmował je nadzorem.

Nadsyłane następnie sprawozdania analizowano pod kątem sprawności postępowania, w szczególności prawidłowości ustalania kolejnych terminów rozpraw, zasadności odroczeń i podejmowanych czynności dyscyplinujących strony i uczestników postępowania. Nadto prezesów sądów zobowiązywano do ustalenia winnych zaniedbań i informowania o podjętych wobec nich działaniach.

Kierowano także pisma nadzorcze w sprawach, w których stwierdzono inne uchybienia (np. DSP V 054-14/09 dotyczące sprawdzania dokumentów dołączanych do wniosków).

Poza wystąpieniami w indywidualnych sprawach Departament Sądów Powszechnych wystosowywał do prezesów sądów okręgowych i apelacyjnych m.in. pisma nadzorcze (DSP-I-5006-831/09 i DSP-I-073-802/09), w których zwrócono uwagę na powtarzające się na terenie całego kraju nieprawidłowości.

Natomiast na tle problemu zgłaszanego w skardze dot. zamieszczania wzmianki oraz w związku z kontrolą przeprowadzoną przez Najwyższą Izbę Kontroli w wydziałach ksiąg wieczystych wybranych sądów rejonowych prowadzących księgi wieczyste w systemie NKW i zasygnalizowanym wnioskiem przedstawionym Ministrowi Sprawiedliwości dotyczącym objęcia nadzorem m.in. zaznaczenia w księgach wieczystych wzmianek o wnioskach w systemie NKW, skierowano pisma nadzorcze w sprawie DSP-V-5022-801/09 do wszystkich prezesów sądów o podjęcie niezbędnych działań nadzorczych w celu zapewnienia, aby zgodnie z art. 626⁷ § 1 i 2 kpc wniosek o wpis był zarejestrowany niezwłocznie w dzienniku ksiąg wieczystych w dniu jego wpływu do sądu, zaś wzmianka o wniosku zaznaczona w odpowiednim dziale księgi wieczystej niezwłocznie po zarejestrowaniu wniosku w dzienniku Kw (rejestracja szczegółowa).

Kontynuowano także stałe zadania nadzorcze dotyczące monitorowania m.in. zjawiska przedawnienia, zaginionych akt, niedoprowadzeń na rozprawy osób pozbawionych wolności przez służby konwojowe Policji, przekazywanie spraw pomiędzy sądami różnego rzędu w związku ze zmianą przepisów o właściwości

rzeczowej oraz przebiegu postępowań sądowych w sprawach w których czas trwania tymczasowego aresztowania przekroczył 2 lata.

Departament podejmował również czynności zmierzające do zbadania zasadności zarzutów odnoszących się do postępowań sądowych, podniesionych w środkach masowego przekazu (np. sprawa DSP I 0641-3/09, DSP VI 065-1/09).

Sędziowie wizytatorzy w tym Departamencie przeprowadzili w 2009 r. łącznie 14 lustracji w sądach (m.in. w Sądzie Okręgowym w Zielonej Górze, Warszawie, Rejonowym w Kolbuszowej, Poznań-Stare Miasto w Poznaniu, Wołominie, Wrocław-Śródmieście we Wrocławiu, w Toruniu, dla m.st. Warszawy w Warszawie, w Inowrocławiu), w których wyniki odbiegały od przeciętnych wskaźników w skali kraju oraz po jednej lustracji i wizytacji w Rodzinnych Ośrodkach Diagnostyczno-Konsultacyjnych we Wrocławiu i Opolu.

Analogicznie do lat ubiegłych Departament Sądów Powszechnych opracował „kierunki nadzoru nad działalnością sądów powszechnych w 2010 r.”, które obejmują w zakresie etapu postępowania rozpoznawczego:

- lustracje postępowań toczących się ponad 3 lata w sprawach karnych, cywilnych, ponad 2 lata w sprawach gospodarczych, rodzinnych oraz z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, a w odniesieniu do spraw wieczystoksięgowych - ponad miesiąc i ustalenie przyczyn przewlekłości tych postępowań;
- lustracje wykonywania przez prezesów i przewodniczących wydziałów obowiązków nadzorczych związanych z realizacją zasady rozpoznawania sprawy bez zbędnej zwłoki, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzegania zasad przydzielania spraw poszczególnym sędziom (w tym równego obciążenia); przyczyn i zasadności odraczania rozpraw, odraczania ogłaszania orzeczeń, zawieszania postępowań i kontroli spraw zawieszonych, terminowości pracy biegłych oraz sprawności postępowania międzyinstancyjnego;
- lustracje spraw, w których tymczasowe aresztowanie jest stosowane wobec oskarżonych powyżej 2 lat w celu usunięcia przyczyn jego długotrwałości;
- lustracje w wybranych sprawach wykonywania obowiązku wszczynania i sprawności postępowań prowadzonych z urzędu na podstawie art. 24 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. tekst jedn. z 2007 r., Nr 168, poz. 1168 ze zm.);

- lustracje w wybranych sprawach wykonywania obowiązku wszczynania przez sądy rejestrowe postępowań przymuszających, w przypadku stwierdzenia niezłożenia w terminie sprawozdań finansowych lub innych dokumentów, o których mowa w art. 40 pkt 2-5 ustawy o *Krajowym Rejestrze Sądowym* oraz sprawności postępowań, a także wykonywania obowiązku zawiadomienia organów ścigania o braku złożenia sprawozdania finansowego lub sprawozdania z działalności;
- lustracje spraw upadłościowych i naprawczych w zakresie przestrzegania terminu z art. 27 ust. 3 i 73 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. *Prawo upadłościowe i naprawcze* (Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) do wydania postanowienia w sprawie ogłoszenia upadłości i rozpoznania wniosku o wyłączenie z masy upadłości;
- lustracje sprawności czynności podejmowanych w postępowaniu upadłościowym w zakresie sporządzenia listy wierzytelności, rozpoznania sprzeciwów od listy wierzytelności i jej zatwierdzenia;
- lustracje spraw dotyczących ustanawiania rodzin zastępczych ze szczególnym uwzględnieniem problematyki współpracy sądów rodzinnych z powiatowymi centrami pomocy rodzinie oraz ośrodkami pomocy społecznej na etapie postępowania rozpoznawczego;
- monitorowanie sprawności postępowania w odniesieniu do wszystkich wydziałów ksiąg wieczystych, które wdrożyły system Nowej Księgi Wieczystej, ze szczególnym uwzględnieniem wydziałów, które wdrożyły system w latach 2009-2010;
- lustracje wydziałów ksiąg wieczystych w przedmiocie oceny sprawności postępowania wieczystoksięgowego w zakresie terminowości rozpoznawania skarg na orzeczenie referendarza sądowego.

Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji w ramach nadzoru administracyjnego nad wykonywaniem przez sądy rejonowe i komorników sądowych orzeczeń w trybie egzekucji sądowej, dokonywał na bieżąco oceny działalności prezesów sądów apelacyjnych i okręgowych w zakresie wykonania przewidzianych przez nich zadań nadzorczych w 2009 r. i w razie potrzeby podejmował niezbędne działania.

W sprawach zaś dotyczących funkcjonowania zakładów poprawczych przeprowadzano wizytacje zakładów przez pracowników Wydziału Wykonania Orzeczeń Rodzinnych i Nieletnich tego Departamentu.

Nadal stałym monitoringiem w ramach Programu Działań Rządu w sprawie wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wobec Rzeczypospolitej Polskiej objęta jest prawidłowość postępowania w sprawach o egzekucję kontaktów odebranie dziecka. W ramach monitoringu prezesi sądów okręgowych przesyłają do Ministerstwa kwartalne sprawozdania. W przypadku stwierdzenia ewentualnych nieprawidłowości prezesi są zobowiązani do wykonania dodatkowych czynności sprawdzających, a w części przypadków zobowiązuje się do objęcia postępowania nadzorem.

Ponadto w grudniu ubiegłego roku w Ministerstwie Sprawiedliwości utworzono Departament Praw Człowieka, który będzie zajmował się rozpatrywaniem indywidualnych skarg i wniosków w sprawach dotyczących łamania praw człowieka, podejmował działania w celu udzielenia wszechstronnej pomocy ofiarom przestępstw.

Od 22.02.2009 r. jest uruchomiona strona internetowa przeznaczona dla osób pokrzywdzonych przestępstwem (www.pokrzywdzeni.gov.pl) zawierająca szczegółowe informacje, podane w przystępnej i zrozumiałej formie, na temat praw osób pokrzywdzonych przestępstwem, która jest częścią tworzonej „Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw”.

Natomiast Departament Sądów Wojskowych sprawując zwierzchni nadzór nad sądami wojskowymi, o których mowa w art. 5 § 2-4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. *Prawo o ustroju sądów wojskowych* oraz w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 sierpnia 1998 r. *w sprawie trybu wykonywania nadzoru nad sądami wojskowymi*, na bieżąco monitorował sprawność postępowań sądowych w poszczególnych sądach i podejmował (jak również prezesi sądów) określone czynności w drodze m.in. wizytacji realizowanych przez sędziów wizytatorów. W 2009 r. sędziowie wizytatorzy przeprowadzili 12 wizytacji, badając m.in. przewlekłość postępowania. Ponadto Departament Sądów Wojskowych przeprowadzając inspekcje sądów stale monitorował sprawy tzw. „stare”. Aktualnie z powodu stwierdzenia przewlekłości 1 sprawa znajduje się w stałym nadzorze kierownictwa (So 97/03 w WSO Warszawa). Na potrzebę poprawy pracy sądów Dyrektor tego Departamentu zwracał uwagę prezesów sądów na odprawach poinspekcyjnych oraz na odprawach w czasie szkoleń kadry kierowniczej sądów.

III. SĄDY

1. Charakterystyka ilościowa załatwionych skarg i wniosków

W 2009 r. odnotowano w sądach nieznaczny spadek wpływu skarg w porównaniu do ubiegłego roku. Odnotowano wpływ 17.455 skarg, tj. o 171 (1 %) mniej niż w 2008 r. - 17.626 (w 2007 r. – 19.691). Wraz ze skargami pozostałymi z ubiegłego roku rozpoznano 17.399 skarg, przy czym w sądach apelacyjnych – 2.730 (w 2008 r. – 2.668), w sądach okręgowych – 6.936 (w 2008 r. – 6.983), w sądach rejonowych – 7.654 (w 2008 r. – 7.915).

W okręgach poszczególnych sądów apelacyjnych rozpatrzono następującą ilość skarg:

APELACJE	2009 r.	2008 r.	+ wzrost - spadek
Warszawa	1803	1979	- 176
Białystok	996	849	+147
Gdańsk	1531	1428	+103
Katowice	3029	3152	-123
Kraków	1238	1282	-44
Lublin	984	980	+4
Łódź	1300	1375	-75
Poznań	1999	1957	+42
Rzeszów	822	904	-82
Szczecin	1889	1918	-29
Wrocław	1794	1843	-49

Z powyższej tabeli wynika, że najwięcej skarg rozpatrzono w okręgach apelacji: katowickiej, poznańskiej, szczecińskiej, warszawskiej i wrocławskiej, zaś najmniej: rzeszowskiej, lubelskiej i białostockiej.

W sądach apelacyjnych rozpoznano ogółem 71 skarg na działalność kancelarii notarialnych, tj. o 16 mniej niż w 2008 r., z tego w Warszawie – 17, Wrocławiu – 10, Katowicach - 9, Białymstoku – 7, Poznaniu – 6, Łodzi, Gdańsku, Rzeszowie i Lublinie - po 4, Szczecinie i Krakowie – 3.

Ponadto rozpatrzono 8 skarg na działalność zakładów dla nieletnich: w okręgu apelacji: katowickiej – 3, szczecińskiej – 2, lubelskiej, gdańskiej i poznańskiej - po 1.

Posłowie i senatorowie skierowali do sądów co najmniej 48 interwencji, w 2008 r. było ich 36.

2. Zestawienie załatwionych skarg i wniosków w rozbiciu na grupy problemowe

Kwestie podnoszone w skargach kierowanych do sądów są zbieżne z wnoszonymi do Ministerstwa i dotyczą:

- przewlekłości postępowania	2846
- czynności komorników	2857
- treści orzeczeń	3526
- wykonania orzeczeń	629
- kultury urzędowania	513
- czynności administracyjnych kierowników jednostek	456
- działalności kancelarii notarialnych	71
- działalności zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich	8
- innej problematyki	6493
łącznie	17399

Poniższa tabela ilustruje ilość rozpoznanych skarg w rozbiciu na sądy: apelacyjne, okręgowe i rejonowe.

Problematyka	Sądy apelacyjne	Sądy okręgowe	Sądy rejonowe
przewlekłość postępowania	353	1.304	1.189
czynności komorników	68	653	2.136
treść orzeczeń	922	1.673	931
wykonanie orzeczeń	60	206	363
kultura urzędowania	32	146	335
czynności administracyjne kierowników jednostek	127	241	88
inne	1.168	2.713	2.612
razem	2.730	6.936	7.654

W sądach apelacyjnych i okręgowych rozpatrzono najwięcej skarg (oprócz zaliczonych do kategorii „inne”) na treść orzeczeń i przewlekłość postępowań, w sądach rejonowych na czynności komorników.

3. Informacja o sposobie załatwienia skarg i wniosków

Wpływające do sądów skargi były badane przez prezesów i wiceprezesów sądów lub z upoważnień prezesów przez sędziów wizytatorów, zgodnie z powołanymi na stronie 8 przepisami.

Ewidencję skarg prowadzono w systemie komputerowym, w niektórych sądach w repertoriach skargowych.

Skargi rozpatrywano w oparciu o szczegółową analizę akt spraw sądowych bądź egzekucyjnych, a także wyjaśnienia uzyskane od kierowników podległych jednostek, notariuszy i komorników. Akta spraw badano kompleksowo, bez ograniczania się do podnoszonych zarzutów.

Niejednokrotnie prezesi sądów podejmowali bezpośrednie interwencje zmierzające do przyspieszenia i usprawnienia postępowań, niezwłocznego wyznaczenia terminu rozprawy, zdyscyplinowania biegłych, komorników lub podjęcia innych niezbędnych czynności organizacyjnych w sprawie. Kierowali do podległych jednostek pisma nadzorcze zwracając uwagę na dostrzeżone uchybienia żądając usunięcia skutków tych uchybień w określonym terminie.

W przypadku potwierdzenia zarzutu przewlekłości postępowań obejmowali ich tok osobistym nadzorem zobowiązując kierowników podległych jednostek do składania okresowych sprawozdań o przebiegu postępowań, do czasu merytorycznego zakończenia.

Nadzór wdrażano również w sytuacji, gdy zarzuty skargowe nie potwierdzały się, lecz stwierdzono inne uchybienia.

Dokładano starań, aby w odpowiedziach na skargi ustosunkowywać się do wszystkich podniesionych zarzutów i udzielać stosownych pouczeń w zakresie obowiązujących przepisów prawa oraz żeby odpowiedzi formułować w przystępnej i zrozumiałej dla skarżących formie.

Z 17.399 skarg rozpatrzonych w sądach – przekazano do załatwienia innym organom 2.051, a 15.348 załatwiono we własnym zakresie. Za zasadne uznano 1.764 skargi, tj. 11,5 %, za bezzasadne 11.075, tj. 72,2 %, a w inny sposób załatwiono 2.509 skarg - 16,3 %. Odsetek skarg zasadnych w 2008 r. wyniósł 11 %, w 2007 r. – 12,2 %.

Odsetek zasadności skarg w poszczególnych okręgach sądów apelacyjnych przedstawia poniższa tabela:

APELACJE	2009 r.	2008 r.	+ wzrost - spadek
Warszawa	13,7 %	11,5 %	+2,2 %
Białystok	10,6 %	10,3 %	+0,3 %
Gdańsk	14 %	13 %	+ 1 %
Katowice	11,3 %	11,7 %	-0,4 %
Kraków	9,9 %	10 %	-0,1 %
Lublin	8,3 %	10,9 %	-2,6 %
Łódź	9,3 %	8,8 %	+0,5 %
Poznań	10,6 %	10,3 %	+0,3 %
Rzeszów	13,3 %	16,4 %	-3,1 %
Szczecin	13,3 %	10,1 %	+3,2 %
Wrocław	10,9 %	9 %	+1,9 %

Odsetek skarg zasadnych zmalał najbardziej w okręgu apelacji: rzeszowskiej i lubelskiej. Wzrost odnotowano w okręgu apelacji szczecińskiej, warszawskiej i wrocławskiej.

Najwięcej skarg uznano za zasadne w apelacji gdańskiej – 14 %, warszawskiej – 13,7 %, rzeszowskiej i szczecińskiej - po 13,3 %.

W pozostałych apelacjach wskaźnik ten mieści się między 8,3 % do 11,3 %.

Przykłady skarg zasadnych:

- **IV Sk 51/09/C Sądu Apelacyjnego w Gdańsku.** Na skutek skargi stwierdzono w jednym z sądów rejonowych 3-miesięczne opóźnienie w wydaniu nakazów zapłaty w trzech sprawach, spowodowane wzrostem wpływu tej kategorii spraw, który zbiegł się z wprowadzeniem informatycznego systemu rejestracji spraw. Zwrócono uwagę Prezesowi Sądu Rejonowego na konieczność podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania opóźnień w wydawaniu nakazów zapłaty, wzmożenia nadzoru nad pracą sekretariatu ze strony Przewodniczącego Wydziału oraz podjęcie działań organizacyjnych w celu zapobieżenia w przyszłości podobnym uchybieniom. Wzmocniono również kadre urzędniczą.
- **Wsk 051-58/09 Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie.** Na skutek skargi stwierdzono przewlekłość postępowań w dwóch sprawach sygn. akt I Co 263/09 i I C 351/09 jednego z sądów rejonowych apelacji rzeszowskiej. W pierwszej z nich dłużnik złożył w dniu 7.07.2009 r. wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych oraz ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Wezwanie o uzupełnienie braków formalnych wniosku przesłano skarżącemu z opóźnieniem, merytoryczne

postanowienie wydano dopiero w dniu 21.09.2009 r., a jego odpis ekspediowano 17 dni po wydaniu postanowienia, tj. w dniu 7.10.2009 r. W tej sprawie Sąd nie załatwił również, przez 4 miesiące wniosku o wydanie kserokopii dokumentu z akt sprawy.

W drugiej sprawie sygn. I C 351/09 postanowienie o zabezpieczeniu powództwa zostało wydane dopiero po prawie 2 miesiącach od złożenia wniosku, tj. z rażącym naruszeniem art. 737 kpc. Wniosek skarżącego o zwolnienie od kosztów i ustanowienie pełnomocnika z urzędu, do chwili złożenia skargi nie został także rozpoznany.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie zobowiązała Prezesa Sądu Okręgowego w Przemyślu do podjęcia działań nadzorczych w celu uniknięcia w przyszłości uchybień w pracy sędziego i sekretariatu i objęcia toku obu spraw nadzorem administracyjnym. Prezes Sądu Rejonowego został zobowiązany do składania miesięcznych sprawozdań z podejmowanych w sprawach czynności, aż do czasu ich prawomocnego zakończenia. Wydał stosowne zarządzenie Przewodniczącemu I Wydziału Cywilnego w celu wyeliminowania nieprawidłowości oraz ujednolicenia praktyki rozpoznawania wniosków o zabezpieczenie. Ponadto zobligował kierownika sekretariatu do wzmocnienia nadzoru i kontroli nad sprawami pozostającymi na tzw. czasookresie.

- **VIII W 051-55/09/Sk Sądu Okręgowego w Koszalinie.** Na skutek skargi stwierdzono przewlekłość postępowania spowodowaną wadliwym przekazaniem sprawy do rozpoznania innemu sądowi. Tok postępowania objęto nadzorem administracyjnym i polecono podjęcie wobec sędziego czynności określonych w § 57 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23.02.2007 r.
- **Sk 82/09 Sądu Okręgowego w Łodzi** – skarżący, wnioskodawca w sprawie toczącej się w jednym z sądów rejonowych o umieszczenie w domu pomocy społecznej bez wymaganej zgody – zarzucił kilkakrotne, nieuzasadnione odraczanie rozpraw, w tym odraczanie ostatniej, bez wskazania kolejnego terminu. Sprawę objęto nadzorem administracyjnym i postępowanie po wydaniu kolejnej opinii zakończono.
- **WSK-051-32/09 Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie.** W wyniku skargi na bezczynność jednego z sądów okręgowych apelacji rzeszowskiej w sprawie cywilnej stwierdzono nierozpoznanie zażalenia na postanowienie z 13.02.2009 r. do chwili złożenia skargi, tj. 21.04.2009 r. Prezes Sądu Apelacyjnego zobowiązała

Prezesa Sądu Okręgowego do podjęcia działań w celu niezwłocznego nadania biegu zażaleniu i poinformowania o podjętych czynnościach w sprawie. Z przedstawionej odpowiedzi wynikało, że skarżący nie złożyli zażalenia oraz że czynności w sprawie są podejmowane bez zwłoki. Mimo tego wyjaśnienia Prezes Sądu Apelacyjnego zażądała nadesłania akt, w których znajdowało się zażalenie skarżących. Prezes zażądała niezwłoczne przedstawienie akt wydziałowi merytorycznemu celem rozpoznania zażalenia. Sąd Apelacyjny wydał w tym przedmiocie stosowne postanowienie.

- **IX W-0511-297/09/Sk Sądu Okręgowego w Szczecinie.** W wyniku skargi na działalność jednego z sądów rejonowych stwierdzono, że sędzia rozpoznający sprawę o stwierdzenie nabycia spadku nie zauważył wniosku skarżącej dot. zgłoszenia do udziału w sprawie i wydał postanowienie merytoryczne. Skarżącą powiadomiono o możliwości złożenia apelacji od orzeczenia z wnioskiem o przywrócenie terminu do jej wniesienia, ewentualne złożenie wniosku o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.
- **VIII W-051-84/09/Sk Sądu Okręgowego w Koszalinie.** Na skutek skargi stwierdzono, że oskarżony otrzymał od jednego z sądów rejonowych wyrok nie dotyczący jego osoby, co uniemożliwiło mu zachowanie terminów w celach odwoławczych. Nie poinformował Sądu o zaistniałej pomyłce i oczekiwał na wyrok dotyczący jego osoby. Wniosek skarżącego o doręczeniu wyroku wraz z uzasadnieniem został załatwiony negatywnie, jako złożony po terminie. Na skutek kolejnego pisma, w którym podał, że pierwszy wyrok, który otrzymał jego nie dotyczył, Sąd uchylił zarządzenie w przedmiocie oddalenia wniosku. Skarżącemu doręczono odpis wyroku wraz z pouczeniem o środkach zaskarżenia i przeproszono za zaistniałą sytuację.
- **R-Sk-270/09 Sądu Apelacyjnego w Katowicach.** W wyniku skargi stwierdzono, że bezzasadnie skazano tłumacza przysięgłego na grzywnę za odmowę wykonania tłumaczenia. Wobec niemożności uchylecia przez Prezesa Sądu Apelacyjnego postanowienia o ukaraniu grzywną zwrócono się do Prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach o rozważenie możliwości wstrzymania egzekwowania grzywny do czasu rozpoznania zażalenia skarżącej i wniosku o przywróceniu terminu do jego wniesienia. Prezesowi Sądu Okręgowego zwrócono uwagę na uchybienia Sądu Rejonowego polecając podjęcie odpowiednich czynności nadzorczych.

Ponadto:

- w jednym z sądów rejonowych w okręgu apelacji rzeszowskiej uznano za zasadną skargę pokrzywdzonego na pozbawienie go prawa występowania w sprawie karnej jako oskarżyciela posiłkowego. Pisemne oświadczenie pokrzywdzonego w tym przedmiocie zostało złożone w ustawowym terminie, sprawę skierowano na posiedzenie celem wydania wyroku nakazowego, lecz sędzia przez przeoczenie nie zarządził doręczenia pokrzywdzonemu odpisu wyroku, co uniemożliwiło mu złożenie ewentualnego sprzeciwu. W konsekwencji wadliwie stwierdzono prawomocność wyroku i skierowanie go do wykonania. Wobec ujawnienia powyższych uchybień Wiceprezes Sądu Rejonowego zarządził: uchylenie zarządzenia wykonania wyroku, wykreślenie orzeczonej kary grzywny z karty dłużnika, doręczenie pokrzywdzonemu odpisu wyroku nakazowego z pouczeniem o sprzeciwie. Skarżącego poinformowano, że jeżeliłoży w ustawowym terminie sprzeciw, wyrok nakazowy utraci moc, a sprawa zostanie rozpoznana na rozprawie. Jeżeli zaś uzna wyrok za satysfakcjonujący i niełoży sprzeciwu, wyrok uprawomocni się i zostanie skierowany do wykonania. Powyższe zarządzenia zostały wykonane.
 - w jednym z sądów rejonowych w okręgu apelacji katowickiej potwierdzono zasadność skargi na biegłych sądowych, którzy w wydanej opinii posłużyli się ustaleniami z innego badania. Na skutek uznania zasadności skargi wszczęto procedurę o skreślenie z listy biegłych sądowych.
 - w jednym z sądów rejonowych apelacji wrocławskiej potwierdzono zasadność skargi w sprawie pracowniczej. Pełnomocnik strony postępowania złożył wniosek o wyłączenie sędziego, bowiem w aktach sprawy znajdował się projekt uzasadnienia wyroku, co w ocenie pełnomocnika oznaczało, że wyrok zapadł jeszcze przed jego ogłoszeniem. Wniosek o wyłączenie sędziego został uwzględniony, sprawę przejął inny sędzia. Prezes Sądu Okręgowego we Wrocławiu objął tok postępowania nadzorem służbowym co skutkowało niezwłocznym zakończeniem postępowania i wydaniem wyroku.
- **Sk 26/09 Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim.** Na skutek skargi stwierdzono beczynność komornika przy realizacji wniosku wierzyciela o zajęcie rachunków bankowych dłużniczki, bądź zajęcie gotówki w kasie najbliższej miejscowo sklepu dłużniczki. Prezes Sądu zawiadomił sąd cywilny o konieczności wydania komornikowi zarządzeń w trybie art. 759 § 2 kpc.

- **IV Sk 154/09/E Sądu Apelacyjnego w Gdańsku** – potwierdzono zasadność skargi podnoszącej zarzut nieprawidłowego nadzoru Sądu Rejonowego nad egzekucją z nieruchomości. W sprawie tej z naruszeniem terminu instrukcyjnego przewidzianego przepisem art. 767 § 1 kpc rozpoznano skargę dłużnika na czynności komornika, która wpłynęła do Sądu 10.12.2008 r. i dopiero w dniu 12.09.2009 r. została przekazana zgodnie z właściwością komornikowi. Powyższa skarga skutkowałą wdrożeniem czynności nadzorczych sędziego wizytatora do spraw komorniczych Sądu Apelacyjnego nad sposobem sprawowania nadzoru przez Prezesa Sądu Rejonowego nad tokiem postępowania egzekucyjnego.

Ponadto:

- **W Sądzie Rejonowym w Dzierżoniowie** na skutek skargi dłużnika na komornika w sprawie Km 227/02 stwierdzono błędy związane z księgowaniem należności wpłacanych przez skarżącego. Po ponownym przeliczeniu wpłat i ich rozliczeniu – oddano dłużnikowi należną kwotę.

4. Informacja o terminowości załatwienia skarg i wniosków z uwzględnieniem przyczyn przeterminowań

Terminowość rozpatrywania skarg w sądach uległa dalszej poprawie.

W 2009 r. terminowo rozpatrzono 16.769 skarg i wniosków, tj. 96,4 % (w roku 2008 – 95,7 %, w 2007 – 94,6 %). Spośród 17.399 skarg załatwionych w 2009 r., przeterminowano rozpatrzenie 630.

Odsetek przeterminowań w okręgach sądów apelacyjnych przedstawia poniższa tabela:

APELACJE	2009 r.	2008 r.	+ wzrost - spadek
Białystok	0,5 %	0,2 %	+ 0,3 %
Gdańsk	2,7 %	3,3 %	- 0,6 %
Katowice	2,6 %	2,1 %	+ 0,5 %
Kraków	4,5 %	7 %	- 2,5 %
Lublin	3,4 %	3,2 %	+ 0,2 %
Łódź	4,4 %	4,9 %	- 0,5 %
Poznań	5,6 %	7,1 %	- 1,5 %
Rzeszów	1,3 %	1,9 %	- 0,6 %
Szczecin	4,6 %	5,4 %	- 0,8 %
Warszawa	4,3 %	4,3 %	0 %
Wrocław	3,8 %	5,3 %	- 1,5 %

Nieznaczne pogorszenie terminowości załatwiania skarg odnotowano w okręgu apelacji katowickiej, białostockiej i lubelskiej, w pozostałych okręgach wskaźnik przeterminowań poprawił się, w warszawskiej utrzymał się na tym samym poziomie.

Jak wynika ze sprawozdań prezesów sądów, przyczynami przeterminowania załatwiania skarg, były:

- konieczność ściągnięcia i badania akt spraw rozpoznawanych przez różne sądy,
- niemożność zapoznania się z aktami spraw, z uwagi na przesłanie ich Rzecznikowi Praw Obywatelskich, biegłym, prokuratorom lub innym organom,
- potrzeba podjęcia dodatkowych czynności lub korespondencji w celu ustalenia nazwy sądu i sygnatury sprawy, sprecyzowania zarzutów, odebrania stosownych wyjaśnień i informacji od prezesów sądów, przewodniczących wydziałów, sędziów referentów, uczestników postępowań itp.,
- absencja sędziów związana z urlopami lub chorobą i okresowe zwiększenie obciążenia obowiązkami służbowymi.

5. Charakterystyka ilościowa i tematyczna przyjęć interesantów w sprawach skarg i wniosków

W sprawach skarg i wniosków interesanci byli przyjmowani w sądach przez prezesów i wiceprezesów sądów, sędziów wizytatorów oraz przewodniczących wydziałów.

Informacje o terminach przyjęć i osobach przyjmujących umieszczone są, zgodnie z obowiązującymi przepisami, w widocznym miejscu, na tablicach informacyjnych w budynkach sądów.

W niektórych okręgach (okręg apelacji krakowskiej) kontynuowano praktykę wstępnego przyjmowania interesantów przez kierownika sekretariatu wydziału wizytacyjnego, który sporządzał protokół, a gdy charakter skargi tego wymagał – kierował skarżącego do prezesa, wiceprezesa lub sędziego wizytatora.

Łącznie w sądach przyjęto 68.324 osób (w 2008 r. – 72.117, w 2007 – 74.865).

Ilość przyjętych interesantów w poszczególnych okręgach sądów apelacyjnych ilustruje tabela:

APELACJE	2009 r.		2008 r.	
	ogółem	w tym przez kierowników jednostek organizacyjnych	ogółem	w tym przez kierowników jednostek organizacyjnych
Białystok	318	308	347	347
Gdańsk	1.433	1.295	1.565	1.431
Katowice	2.421	1.983	2.942	2.303
Kraków	7.228	2.537	10.322	6.270
Lublin	526	413	557	519
Łódź	3.027	2.757	2.790	2.540
Poznań	7.268	5.960	9.663	4.110
Rzeszów	1.276	1.173	1.274	1.154
Szczecin	1.547	915	1.171	696
Warszawa	8.327	1.697	7.659	1.830
Wrocław	34.953	24.203	33.827	25.672

6. Informacja o przyczynach wniesionych skarg i wniosków

W roku 2009, podobnie jak w ubiegłych latach, zasadniczą część skarg wpływających do sądów zakwalifikowano do kategorii „inne”. Ich źródła, tak jak i innego rodzaju skarg, są różnorodne, wywołane zarówno okolicznościami leżącymi po stronie sądów, jak i czynnikami od nich zupełnie niezależnymi

Nadal jedną z przyczyn składania skarg pozostaje niski poziom kultury prawnej społeczeństwa i przekonanie, że w trybie skargowym możliwa jest ingerencja w treść orzeczeń sądowych (zarówno nieprawomocnych, jak i prawomocnych).

Przyczyny skarg na przewlekłość postępowania to:

- beczynność bądź opieszałość sądu w podejmowaniu pierwszych czynności, nierytmiczność czynności procesowych,
- zbyt mała w stosunku do zwiększającego się wpływu spraw i rozszerzającego się zakresu kognicji sądów obsada kadry sędziowskiej i pracowników administracyjnych i jej stała rotacja,
- pogarszająca się sprawność funkcjonowania organów pocztowych,
- niestawiennictwo w sprawach karnych oskarżonych, świadków lub obrońców oskarżonych na rozprawach,
- nienależyte wykonywanie obowiązków przez pełnomocników procesowych i obrońców,

- niezrozumiałe pouczenia udzielane stronom,
- niewielki staż zawodowy pewnej grupy sędziów, niedostateczne zarządzanie referatem, problemy z podjęciem decyzji,
- zwiększenie stopnia trudności rozpoznawanych spraw,
- wielokrotne odraczanie rozpraw spowodowane nieprzestrzeganiem zasad koncentracji materiału dowodowego, jak również braku koncepcji co do dalszego prowadzenia sprawy, czy też bezpodstawne odwlekanie decyzji w kwestiach incydentalnych,
- brak odpowiedzi na zapytanie sądu kierowane do innych podmiotów oraz brak decyzji sądu w kwestii ponagleń do wykonania zarządzeń,
- opieszale i niedokładne wykonywanie zarządzeń przez sekretariat,
- nieterminowe sporządzanie uzasadnień,
- korzystanie przez strony ze zbyt rozbudowanego systemu środków zaskarżenia orzeczeń,
- wielowątkowość i wieloosobowość spraw karnych, często wymagających wiedzy z zakresu innych niż prawo karne dziedzin prawa (np. prawa gospodarczego lub bankowego),
- w odniesieniu do spraw z zakresu postępowania wieczystoksięgowego istotną przyczyną czasu oczekiwania na wpis lub wydanie odpisu była migracja ksiąg oraz istotny wzrost wniosków związanych z przekształcaniem lokali spółdzielczych,
- samodzielne występowanie stron i uczestników z powodu zbyt wysokich kosztów zastępstwa procesowego, prowadzące do podejmowania błędnych czynności,
- składanie przez strony ogólnikowych pism wymagających dalszej korespondencji,
- brak chęci ponoszenia kosztów sądowych, również przez podmioty gospodarcze, skutkujące wielokrotnym wnoszeniem bezzasadnych wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych,
- długi okres oczekiwania na opinie biegłych, niepełność tych opinii bądź trudności ze znalezieniem ekspertów w niektórych bardzo specyficznych dziedzinach,
- zbyt wolne wprowadzanie w sądach jednolitego programu do obsługi prac biurowych.

Natomiast przyczyn skarg na czynności komorników należy upatrywać w:

- bezskuteczności lub małej skuteczności egzekucji i bezczynności komorników,
- nieinformowaniu stron o toku postępowania, a także o ich prawach i obowiązkach,
- braku inicjatywy co do ustalenia mienia dłużnika podlegającego zajęciu,
- wysokich kosztach egzekucji obciążających wierzycieli i sposobie rozliczenia tych kosztów,
- braku wiedzy wierzycieli o przepisach postępowania egzekucyjnego i mylnym przekonaniu, że obowiązkiem komornika jest działanie z urzędu w zakresie ustalenia majątku nadającego się do egzekucji, adresu zamieszkania dłużnika, jego rachunku bankowego, miejsca pracy,
- nieterminowym przekazywaniu wierzytelności,
- zubożeniu obywateli i wynikającej stąd bezradności oraz braku środków na realizację postępowania egzekucyjnego,
- uchybieniach w zakresie kultury urzędowania,
- kwestionowaniu przez dłużników obowiązku wynikającego z tytułu wykonawczego.

Skargi na notariuszy wynikały z:

- ◆ braku pouczenia stron o prawie i trybie zaskarżania odmowy dokonania czynności notarialnych,
- ◆ błędnego, niezgodnego z żądaniem strony sporządzenia aktu notarialnego,
- ◆ wysokości wynagrodzenia za dokonane czynności,
- ◆ dokonania zapisów umowy sprzecznych z prawem;

Skargi na biegłych najczęściej były spowodowane nieterminowym sporządzaniem opinii lub kwestionowaniem treści opinii.

7. Działania podejmowane w celu likwidacji źródeł skarg

Z nadesłanych przez prezesów sądów apelacyjnych sprawozdań wynika, że wnioski znajdujące się w ubiegłorocznej „Informacji o sposobie przyjmowania i załatwiania skarg i wniosków” uwzględniano podczas narad i szkoleń oraz w bieżącej pracy nadzorczej.

Wszystkie złożone skargi i wnioski były przedmiotem analizy, a w przypadku uznania ich zasadności podejmowano działania nadzorcze, celem ustalenia przyczyny i eliminacji uchybień. Zainteresowanym udzielano wskazówek i wyjaśnień co do

przepisów postępowania, niejednokrotnie składając przy tym sprawozdanie ze stanu sprawy, co miało oczywiste znaczenie dla zrozumienia udzielanych wyjaśnień, jeżeli skarga zainteresowanego wynikała z faktycznej nieznamości sprawy.

W przypadku, gdy przewlekłość postępowań była zawiniona przez sąd, usuwanie nieprawidłowości odbywało się zarówno w ramach doraźnych interwencji wywołanych skargami, jak też skutkowało kompleksowym nadzorem w zakresie wizytacji i lustracji, a także analizy materiału statystycznego, w tym liczby załatwień oraz czynności podejmowanych w sprawach tzw. „starych”.

W celu eliminacji źródeł nieprawidłowości i uchybień ujawnionych podczas rozpatrywania skarg prezesi sądów podejmowali także inne działania, w tym polegające na:

- ~ wytknięciu w trybie art. 37 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Dz.U.01.98.1070) sędziom i przewodniczącym wydziałów uchybień w zakresie sprawności postępowania lub sprawowanego nadzoru administracyjnego,
- ~ żądaniu wszczęcia postępowania dyscyplinarnego,
- ~ stosowaniu przewidzianych kodeksem pracy kar dla urzędników sądowych i asystentów sędziów,
- ~ uwzględnianiu stwierdzonych uchybień przy awansach i powoływaniu na stanowiska sędziowskie,
- ~ zwracaniu podczas wizytacji i lustracji szczególnej uwagi na te obszary działalności sądów, w odniesieniu do których stwierdzono powtarzalne uchybienia,
- ~ poruszaniu problematyki zawartej w skargach przy okazji zgromadzeń ogólnych, a także przy organizowaniu szkoleń dla sędziów, referendarzy, asystentów i urzędników sądowych,
- ~ wzmożeniu nadzoru prezesów sądów nad pracą poszczególnych wydziałów sądów i pracą sekretariatów, w szczególności zwiększeniu częstotliwości kontroli wyznaczonych wokand, terminowości w podejmowaniu czynności, bieżącego nadzoru nad sprawami, w których nie wyznaczono terminu, sprawami zawieszonymi, postępowaniem wykonawczym oraz ograniczeniu przyczyn przedłużania się postępowań egzekucyjnych,
- ~ stosowaniu wobec biegłych środków dyscyplinujących z art. 287 kpc, a także skreśleniu z listy biegłych sądowych,

- ~ terminowym i wnikliwym rozpatrywaniu skarg oraz udzielaniu na nie wyczerpujących i zrozumiałych dla adresatów odpowiedzi oraz dokonywaniu przez kierowników jednostek okresowych kontroli sposobu załatwiania skarg,
- ~ popularyzowaniu prawa w środkach masowego przekazu odnośnie kompetencji prezesów sądów i ich uprawnień w zakresie skarg,
- ~ wprowadzeniu elektronicznej ewidencji (rejestracji) czasu pracy urzędników sądowych, co przyczyniło się w znacznym stopniu do zwiększenia dyscypliny czasu pracy.

W przypadku stwierdzenia zasadności skarg na komorników sądowych prezesi sądów rejonowych bądź bezpośrednio komornicy byli zobowiązani do składania sprawozdań z podejmowanych w sprawie czynności.

Część ze skarg na czynności komorników kierowanych do prezesów sądów rejonowych była oprócz rozpoznania w trybie administracyjnym przekazywana do wydziału merytorycznego celem rozpoznania w trybie procesowym. Sądy zobowiązywały także komorników do podjęcia określonych działań, m.in. mających na celu zwiększenie skuteczności egzekucji i terminowości podejmowanych czynności, a także wydanie komornikowi zarządzeń w trybie art. 759 § 2 kpc.

Przeprowadzano także wizytacje kancelarii komorników pod kątem sprawności i operatywności komorników w ściąganiu należności, zwłaszcza alimentacyjnych.

Rażące uchybienia w pracy skutkowały kierowaniem wniosków o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego w stosunku do komornika.

Notariuszom natomiast zwracano uwagę na zaniedbania w trybie art. 45 ustawy *Prawo o notariacie* i zobowiązywano ich do przestrzegania art. 11 § 1 ww. ustawy.

IV. PROKURATURA

1. Charakterystyka ilościowa załatwionych skarg i wniosków

Do terenowych jednostek organizacyjnych prokuratury wpłynęło w 2009 r. łącznie 3806 skarg, tj. o 303 (7,37%) mniej niż w 2008 r. - 4109 (w 2007 r. wpłynęło ich 3726).

Działalności prokuratury dotyczyło 3197 skarg (w 2008 r. – 3505), zaś 609 skarg odnosiło się do działalności innych organów (w 2008 r. – 604), w tym 418 skarg – Policji (w 2008 r. - 389).

Wpływ skarg w poszczególnych okręgach prokuratur apelacyjnych był następujący:

APELACJA	2009 r.	2008 r.	+wzrost -spadek
Białystok	364	342	+22
Gdańsk	180	223	-43
Katowice	531	655	-124
Kraków	428	464	-36
Lublin	192	290	-98
Łódź	203	243	-40
Poznań	146	134	+12
Rzeszów	78	91	-13
Szczecin	277	237	+40
Warszawa	1025	921	+104
Wrocław	382	509	-127
Łącznie	3806	4.109	-303

Wzrost liczby skarg został odnotowany w okręgach 4 apelacji: białostockiej, poznańskiej, szczecińskiej oraz warszawskiej.

W okręgach apelacji: gdańskiej, katowickiej, krakowskiej, lubelskiej, łódzkiej, rzeszowskiej i wrocławskiej odnotowano spadek liczby skarg.

Wraz ze skargami pozostałymi z poprzedniego okresu rozliczeniowego w 2009 r. załatwiono ogółem 3800 skarg (w 2008 r. – 4109 skarg).

W okręgach poszczególnych prokuratur apelacyjnych załatwiono następującą ilość skarg:

APELACJA	2009 r.	2008 r.	+ wzrost - spadek
Białystok	355	344	+11
Gdańsk	181	222	-41
Katowice	537	657	-120
Kraków	430	462	-32
Lublin	192	287	-95
Łódź	200	247	-47
Poznań	146	139	+7
Rzeszów	78	91	-13
Szczecin	281	236	+45
Warszawa	1026	901	+125
Wrocław	374	523	-149

2. Zestawienie załatwionych skarg i wniosków w rozbiciu na grupy problemowe ze szczegółową ich charakterystyką

Stosownie do obowiązujących przepisów przedmiotem skargi mogą być wszelkie czynności prawne i faktyczne lub też ich zaniechanie w postaci beczynności właściwych organów albo ich pracowników.

Skargi pozostające w związku z toczącymi się, bądź zakończonymi postępowaniami dotyczyły następujących zarzutów:

- przewlekłego bądź biurokratycznego załatwienia spraw – 420,
- beczynności lub braku odpowiedzi na pisma i prośby – 409,
- niewłaściwego zachowania się prokuratorów lub innych pracowników w służbie – 285,
- innej działalności prokuratury związanej z toczącymi się postępowaniami - 2083.

Analogicznie jak w latach ubiegłych, największą liczbę stanowiły skargi na inną działalność prokuratury związaną z toczącymi się postępowaniami.

Wśród takich skarg dominowała problematyka:

- nieprzestrzegania uprawnień procesowych stron,
- odmowy realizacji wniosków dowodowych,
- powierzchownej oceny materiału dowodowego,
- wadliwego nadzoru prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym,
- niezasadnych wniosków o zastosowanie środków zapobiegawczych, w szczególności tymczasowego aresztowania,
- opóźnienia w doręczeniu stronom decyzji i innych pism, bądź wysyłania korespondencji na niewłaściwy adres,
- braku obiektywizmu prokuratorów, ich stronniczości, „ukrywanie przestępstw”,
- braku pouczenia o trybie zaskarżenia decyzji prokuratorskich,
- przetrzymywania korespondencji tymczasowo aresztowanego,
- prawidłowości zastosowanej kwalifikacji prawnej czynów,
- bezpodstawnej odmowy udzielenia widzenia,
- nieprawidłowego przeprowadzenia czynności przesłuchania i konfrontacji,
- bezzasadnego skierowania do sądu aktu oskarżenia i odmowy przez prokuratora cofnięcia aktu oskarżenia,

- niewłaściwego postępowania z zabezpieczonymi dowodami rzeczowymi,
- niewłaściwego procedowania prokuratorów w postępowaniu cywilnym i administracyjnym,
- udzielania zbyt ogólnikowej odpowiedzi (w tym nieustosunkowania się do wszystkich zarzutów) lub odpowiedzi, jakiej nie oczekiwał skarżący,
- braku właściwej reakcji na zawiadomienia o przestępstwach.

Obok skarg na organy prokuratury – 3197, skarżący złożyli także skargi na inne organy – 609, w tym 418 skarg na Policję.

Liczba skarg wniesionych w 2009 r. na organy prokuratury oraz inne organy, w tym organy Policji, w okręgach poszczególnych prokuratur apelacyjnych jest następująca:

APELACJA	organy prokuratury	inne organy (w tym Policja)
Białystok	302	62/49
Gdańsk	144	36/24
Katowice	483	48/42
Kraków	382	46/39
Lublin	108	84/41
Łódź	187	16/11
Poznań	90	56/29
Rzeszów	68	10/6
Szczecin	182	95/45
Warszawa	951	74/67
Wrocław	300	82/65
Łącznie	3197	609/418

Liczba skarg na organy prokuratury w porównaniu do 2008 r. zmalała z 3505 do 3197, tj. o 308 skarg.

Liczba skarg na inne organy (w tym na Policję) nie zmieniła się znacząco. W 2009 r. wykazano 609 skarg na inne organy, w tym na Policję 418, podczas gdy w 2008 r. liczba skarg na inne organy, w tym na Policję, wyniosła odpowiednio 604/389.

W zakresie działalności Policji, problematyka skarg najczęściej dotyczyła:

- niewłaściwego zachowania się funkcjonariuszy Policji podczas wykonywania czynności służbowych,

- braku obiektywizmu przy prowadzeniu postępowań przygotowawczych,
- niewłaściwego przeprowadzania postępowania,
- niezasadności zatrzymania,
- nierzetelnego wykonywania czynności dowodowych,
- braku respektowania praw stron procesowych,
- niewłaściwego traktowania interesantów,
- braku reakcji na kierowane wnioski i zawiadomienia.

Skargi na inne organy najczęściej dotyczyły:

1. działalności organów ubezpieczenia społecznego,
2. nieprawidłowego naliczania zadłużenia alimentacyjnego,
3. bezskuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych,
4. funkcjonowania spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot mieszkaniowych (np. w kwestii wysokości naliczonych opłat lub czynszu),
5. działalności funkcjonariuszy Straży Miejskiej,
6. nieprawidłowości w ośrodkach pomocy społecznej; w szczególności przy udzielaniu świadczeń pieniężnych,
7. braku obiektywizmu sędziów podczas prowadzonych rozpraw i posiedzeń,
8. bezpodstawnego cenzurowania i przetrzymywania korespondencji przez funkcjonariuszy służby więziennej,
9. niewłaściwej opieki medycznej w zakładzie karnym.

Znaczną grupę pism stanowiły również takie, w których skarżący domagali się wszczęcia postępowania karnego lub dyscyplinarnego wobec prokuratorów, którzy w ich ocenie naruszyli prawo wydając niesatysfakcjonującą decyzję incydentalną lub kończącą postępowanie przygotowawcze, a także udzielając odpowiedzi na skargę.

Część takiej korespondencji była rozpoznawana w trybie postępowania skargowego, zgodnie z dotychczas obowiązującymi zaleceniami wynikającymi z pism Prokuratora Krajowego nr PR I 901/45/98 z 1.12.1998 r. oraz nr PR I 902/21/01 z 7.10.2001 r., zaś część w trybie procesowym – zgodnie z poleceniem Prokuratora Krajowego zawartym w piśmie z 7.11.2006 r., nr PR I 801/7/06, zalecającym nadawanie im biegu procesowego na podstawie przepisów kodeksu postępowania karnego.

3. Informacja o sposobie załatwienia skarg i wniosków

Wpływające do organów prokuratury skargi i wnioski obywateli były badane zgodnie z przepisami działu VIII ustawy „kodeks postępowania administracyjnego”, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. (Dz. U. Nr 5, poz. 46) „w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków”, a przede wszystkim na podstawie działu XI rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 sierpnia 2007 r. - „regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury” (Dz. U. Nr 169, poz. 1189 z późn. zm.).

Ewidencja skarg w poszczególnych jednostkach organizacyjnych prokuratury prowadzona była w odrębnych rejestrach, ułatwiających kontrolę przebiegu postępowania skargowego i terminu załatwienia skargi.

Nadzór nad prawidłowością załatwiania skarg sprawowali osobiście szefowie poszczególnych jednostek prokuratury lub upoważnieni przez nich zastępcy.

W toku postępowań skargowych gromadzono materiał źródłowy stanowiący podstawę do udzielenia odpowiedzi, w tym żądano pisemnych wyjaśnień od osób wymienionych w skargach, a także zapoznawano się w niezbędnym zakresie z aktami spraw, których skargi dotyczyły, a w miarę potrzeby również z inną dokumentacją.

Odpisy odpowiedzi dla skarżących przesyłano właściwym prokuratorom do wiadomości i stosownego wykorzystania.

Spośród załatwionych ogółem w 2009 r. w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury 3800 skarg, za zasadne uznano 322 skargi, tj. 8,47%.

Odsetek zasadności skarg w poszczególnych okręgach apelacji obrazuje tabela:

APELACJA	skargi załatwione ogółem	skargi zasadne	odsetek skarg zasadnych
Białystok	355	17	4,78%
Gdańsk	181	10	5,52%
Katowice	537	77	14,33%
Kraków	430	28	6,51%
Lublin	192	10	5,20%
Łódź	200	30	15%
Poznań	146	6	4,10%
Rzeszów	78	9	11,53%
Szczecin	281	35	12,45%
Warszawa	1026	75	7,30%
Wrocław	374	25	6,68%

Odsetek skarg zasadnych w odniesieniu do załatwionych ogółem skarg był największy w apelacjach: łódzkiej i katowickiej, najmniejszy w apelacjach: poznańskiej i białostockiej.

Natomiast odsetek skarg zasadnych na organy prokuratury (308) w stosunku do liczby rozpatrzonych skarg na organy prokuratury (2978) wyniósł w 2009 r. – 10,34% (w 2008 r. – 10,7%, w 2007 r. – 12,6%, w 2006 r. – 12,3%).

Ilustruje to tabela:

APELACJA	skargi na organy prokuratury	skargi zasadne	odsetek skarg zasadnych
Białystok	221	14	6,33%
Gdańsk	115	10	8,69%
Katowice	485	76	15,67%
Kraków	354	28	7,9%
Lublin	107	10	9,34%
Łódź	181	30	16,57%
Poznań	83	5	6%
Rzeszów	67	9	13,43%
Szczecin	172	31	18%
Warszawa	917	74	8%
Wrocław	276	21	7,6%

Najwięcej skarg zasadnych na działalność organów prokuratury wykazano w okręgu apelacji szczecińskiej i łódzkiej, najmniej w okręgu apelacji poznańskiej i białostockiej.

Należy przy tym zaznaczyć, iż odsetek skarg zasadnych na organy prokuratury systematycznie maleje.

Zastrzeżenia budzi jednak, co podniósł jeden z Prokuratorów Apelacyjnych, zasadność rozpatrywania w trybie skargowym pism nazywanych wprawdzie skargami, lecz kwestionujących czynności procesowe podejmowane w toku postępowania lub dotyczących decyzji procesowych.

Przyczyny składania skarg są bardzo zróżnicowane, pozostają w zasadzie niezmiennie od lat i wynikają, między innymi, z:

- niskiej świadomości prawnej obywateli,
- szczególnych cech osobowości niektórych skarżących,
- traktowania instytucji skargi jako zastępczej lub dodatkowej formy wobec środków przewidzianych prawem,

- traktowania przez skarżących prokuratury jako organu uprawnionego i zobowiązanego do załatwiania wszelkich spraw i problemów obywateli,
- trudnego i kosztownego dostępu do prawników i zastrzeżeń skarżących co do profesjonalizmu niektórych z nich,
- subiektywnego przeświadczenia skarżących o niekompetencji, tendencyjności, złej woli i stronniczości prokuratorów i funkcjonariuszy Policji,
- chęci uzyskania bezpłatnej porady prawnej,
- naruszania gwarancji procesowych,
- przewlekłości postępowań prokuratorskich,
- obciążenia pracą prokuratorów, niedostatków kadrowych w zakresie obsady urzędniczej i pracowników obsługi,
- braku staranności w wykonywaniu czynności przez pracowników prokuratury,
- niskiej skuteczności egzekwowania wszelkiego rodzaju orzeczeń i decyzji, nieprawidłowej pracy komorników sądowych,
- braku odpowiedniej znajomości akt prowadzonych postępowań,
- braku odpowiedniej znajomości akt prowadzonych postępowań.

Ujawnione w wyniku badania skarg nieprawidłowości powodowały podejmowanie działań organizacyjno - nadzorczych. Z osobami, których wadliwa praca skutkowałą złożeniem skargi zasadnej, przeprowadzano rozmowy dyscyplinujące w celu poprawy jakości pracy, ponadto udzielano wytyków, wdrażano postępowania służbowo - wyjaśniające, zaś ich przełożonym zwracano uwagę na brak nadzoru.

Liczba skarg, w których wytknięto uchybienia:

APELACJE	Liczba skarg, w których wytknięto uchybienia
Białystok	4
Gdańsk	0
Katowice	30
Kraków	27
Lublin	8
Łódź	14
Poznań	0
Rzeszów	6
Szczecin	20
Warszawa	59
Wrocław	27
Łącznie	195

Przykłady skarg zasadnych lub częściowo zasadnych, których efektem były działania dyscyplinujące:

- **I S 051/19/09 Prokuratury Okręgowej w Szczecinie.** Skarżący zarzucił jednej z prokuratur rejonowych podjęcie decyzji merytorycznej z uchybieniem terminu, o którym mowa w art. 307 k.p.k. oraz brak odpowiedzi na pismo zawierające prośbę o poinformowanie o stanie powyższego postępowania. Prokurator Okręgowy w Szczecinie zwrócił uwagę na te uchybienia Prokuratorowi Rejonowemu.
- **PR I 020/7/09 Prokuratury Rejonowej w Przemyślu.** Skarga dotyczyła braku doręczenia postanowienia o umorzeniu śledztwa pod wskazany przez stronę adres. Ustalono, że decyzja procesowa została przesłana na adres inny niż podany przez skarżącego w protokole jego przesłuchania. Zainteresowanego powiadomiono o powyższych ustaleniach wydając polecenie ponownego doręczenia wymienionego postanowienia, zaś referentowi sprawy zwrócono uwagę na popełnione uchybienie.
- **I S 051/4/09 Prokuratury Okręgowej w Krośnie.** Strona zarzuciła brak reakcji prokuratora jednej z prokuratur rejonowych na liczne pisma dotyczące niezetelności komornika. Postępowanie skargowe wykazało nieuzasadnioną zwłokę we wszczęciu postępowania sprawdzającego, a nadto w aktach ujawniono pisma niesłusznie pozostawione bez nadania biegu. Wytknięto tą nieprawidłowość prokuratorowi rejonowemu oraz z pominięciem właściwości miejscowej sprawę przekazano innej prokuraturze.
- **RS 020/2/09 Prokuratury Rejonowej w Lesku.** Skarga dotyczyła niezasadnego nie uznania za pokrzywdzonego. Zarzut ten został potwierdzony w czasie wyjaśniania skargi i w związku z tym Prokurator Rejonowy wytknął referentowi uchybienie, zaś skarżącemu nadano status pokrzywdzonego.
- **RS 02/7/08 Prokuratury Rejonowej we Wrześni.** Skarga dotyczyła odmowy udostępnienia akt zakończonego postępowania przygotowawczego. Prokurator kierując się kolizją uregulowań zawartych w kodeksie postępowania karnego i ustawy z dnia 6 września 2001 r. „o dostępie do informacji publicznej” wydał zarządzenie odmawiające dostępu do akt. Prokurator Rejonowy rozpoznając skargę podzielił zarzuty skarżącego i umożliwił zapoznanie się z aktami w trybie cytowanej wyżej ustawy. Ponadto przeprowadzono rozmowę z prokuratorem polecając bezwzględne przestrzeganie ustawy, by uniknąć nieprawidłowości w bieżącej pracy.

- **RS 02/3/09 Prokuratury Rejonowej Poznań – Stare Miasto w Poznaniu.** Skarga dotyczyła beczynności w nadaniu biegu zażaleniu złożonemu przez pokrzywdzonego na decyzję o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Uznając zasadność wniesionej skargi niezwłocznie nadano bieg zażaleniu przesyłając je wraz z aktami do sądu rejonowego, zaś z prokuratorem winnym zaniechań przeprowadzono rozmowę dyscyplinującą.
- **Ap I S 051/1/09 Prokuratury Apelacyjnej w Łodzi.** Skarga wniesiona przez Dyrektora Biura Kontroli Komendy Głównej Policji na prokuratora okręgowego dotyczyła braku odpowiedzi na kierowane przez niego dwukrotnie pytania w sprawie funkcjonariusza Policji. W wyniku postępowania skargowego ustalono, iż istotnie referent śledztwa zaniechał udzielenia odpowiedzi na prośby Dyrektora Biura Kontroli KGP. Została z nim przeprowadzona rozmowa dyscyplinująca.
- **O.S. 051/3/09 Ośrodka Zamiejscowego Prokuratury Okręgowej w Łodzi w siedzibą w Skierniewicach.** Skarga dotyczyła braku odpowiedzi na zawiadomienie o przestępstwie złożone przez skarżącego. Postępowanie skargowe wykazało nieprawidłowe zarejestrowanie doniesienia w rejestrze „Ko”, zamiast w repertorium „Ds”. Uznając skargę za zasadną Kierownik Ośrodka Zamiejscowego wytknął pisemnie prokuratorowi rejonowemu stwierdzone nieprawidłowości, polecając ich konwalidowanie.
- **RS 051/3/09 Prokuratury Rejonowej Łódź – Polesie w Łodzi.** Postępowanie skargowe wykazało zasadność zarzutu polegającego na nieprawidłowym zawiadomieniu podejrzanego o terminie końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania. Jedno z pism wysłanych na wskazane przez podejrzanego adresy nie zawierało daty zaplanowanej czynności. Prokurator Rejonowy zwrócił uwagę referentowi na zaistniałe uchybienie, a skarżącego przeproszono.
- **I S 051/2/09 Prokuratury Okręgowej w Siedlcach.** Skarga dotyczyła przewlekłości w wydaniu postanowienia o podjęciu na nowo postępowania przygotowawczego. Polecenie podjęcia postępowania wydane zostało pisemnie przez Prokuratora Okręgowego, który dokonał badania akt sprawy jednej z prokuratur rejonowych. Po otrzymaniu polecenia i zwrocie akt sprawy, Prokurator Rejonowy po zadekretowaniu na referenta, przekazał akta do sekretariatu, skąd pomyłkowo umieszczono je w archiwum. Sprawę odnaleziono dopiero po kolejnym piśmie skarżącego i wówczas podjęto czynności. Skarga

uznana została za zasadną, a w stosunku do pracowników sekretariatu wszczęto postępowanie służbowe.

- **RS 050/2/09 Prokuratury Rejonowej w Białej Podlaskiej.** Skarga podejrzanej dotyczyła niezasadnego przedstawienia zarzutów oraz ogłoszenia jej postanowienia o przedstawieniu zarzutów popełnienia przestępstwa po upływie okresu półtoramiesięcznego od jego wydania. Skargę uznano za zasadną w części dotyczącej uchybienia terminowi ogłoszenia zarzutów, zaś referentowi sprawy zwrócono uwagę.
- **I S 050/39/09 Prokuratury Okręgowej w Katowicach.** Skarga dotyczyła niedopełnienia obowiązków i naruszenia prawa przez prokuratora poprzez nieterminowe nadanie biegu odwołaniu wnioskodawcy o udzielenie informacji publicznej, w następstwie czego doszło do przewlekłego rozpoznania odwołania przez organ II instancji. Skargę uznano za zasadną. Analiza akt sprawy wykazała, że rozpoznanie odwołania przez organ II instancji – Prokuraturę Okręgową w Katowicach nastąpiło po upływie 5 miesięcy od przekazania odwołania wraz z aktami do organu odwoławczego. Termin do rozpoznania odwołania został przekroczony w Wydziale I Organizacyjnym – Dziale Nadzoru oraz przede wszystkim w Wydziale Postępowania Sądowego Prokuratury Okręgowej w Katowicach. Z uwagi na zaistniałe nieprawidłowości w sprawie wdrożono stosowne postępowanie służbowo – wyjaśniające.
- **Ap I S 051/5/09 Prokuratury Apelacyjnej w Białymstoku.** Skarga dotyczyła przekazania jednemu z podejrzanych uzasadnienia postanowienia o przedstawieniu zarzutów na adres domowy zamiast do Aresztu Śledczego w Białymstoku, gdzie przebywał. Uczyniono to omyłkowo, ponieważ taki adres figurował w Systemie Informatycznym Prokuratury. Błąd ten naprawiono, przesyłając wymienione uzasadnienie na adres Aresztu Śledczego i za pomyłkę przeproszono zainteresowanego.
- **RS 02/19/09 Prokuratury Rejonowej w Białymstoku.** Skarżący podniósł, iż w zawiadomieniach z dnia 6 i 10 lipca 2009 r. złożył wniosek o przyznanie pełnomocnika z urzędu do sprawy dotyczącej lekarzy oraz funkcjonariuszy prokuratury i Ministerstwa Sprawiedliwości. Nieprawidłowość w postępowaniu prokuratora polegała na tym, że wnioski te nie zostały przekazane do sądu. Skargę z formalnego punktu widzenia uznano za zasadną wskazując, iż zgodnie z przepisami kodeksu postępowania karnego złożony wniosek winien być

przesłany do sądu. Wskazano jednak, że z uwagi na obszerność zawiadomienia o przestępstwie oraz fakt, że wniosek nie stanowił odrębnego dokumentu, a jedynie końcowy fragment przedmiotowego pisma, umknął on uwadze prokuratora, który skupił się na merytorycznej części zawiadomienia.

- **I S 051/3/09 Prokuratury Okręgowej w Łomży.** Skarga dotyczyła beczynności prokuratora. W toku postępowania ustalono, że prowadzący prokurator nie udzielił podejrzanemu oraz adwokatowi odpowiedzi na wniosek w przedmiocie uchylenia środka zapobiegawczego, udostępnienia akt i umożliwienia sporządzenie kserokopii. Prokurator Okręgowy w Łomży po przeprowadzeniu postępowania służbowego wymierzył prokuratorowi karę porządkową w postaci upomnienia.
- **RS 020/6/09 Prokuratury Rejonowej w Olsztynie.** Skarga dotyczyła przewlekłego i nieterminowego prowadzenia postępowania. Prokurator Rejonowy uznał ją za zasadną poprzez stwierdzenie faktu, iż postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego zostało wydane po upływie 30 dni od daty wpływu zawiadomienia o przestępstwie. Poinformował on skarżących o zwróceniu uwagi nadzorującemu prokuratorowi w zakresie zaistniałego uchybienia.
- **I S 050/25/09 Prokuratury Okręgowej w Ostrołęce.** Skarga zawierała zarzuty naruszenia przepisów proceduralnych związanych z przesłuchaniem małoletniej. Postępowanie skargowe wykazało częściową zasadność skargi, bowiem prokurator przesłuchując małoletniego świadka nie pouczył go o przysługujących uprawnieniach wynikających z treści art. 183 kpk. O stwierdzonych uchybieniach powiadomiony został bezpośredni przełożony prokuratora referenta sprawy.
- **RS 02/17/09 Prokuratury Warszawa – Śródmieście w Warszawie.** Skarga została uznana za zasadną częściowo w zakresie opóźnienia pracownika sekretariatu we wszczęciu postępowania reklamacyjnego w urzędzie pocztowym. Po postępowaniu wyjaśniającym przeprowadzono rozmowę dyscyplinującą z pracownikiem sekretariatu w celu uniknięcia podobnych uchybień w przyszłej pracy.
- **RS 051/3/2009 Prokuratury Rejonowej we Włoszczowej.** Skarga dotyczyła decyzji asesora w zakresie oddalenia wniosków dowodowych pokrzywdzonego o wykonanie szeregu czynności w prowadzonym śledztwie. Prokurator Rejonowy uznał skargę za częściowo zasadną i polecił wykonanie czynności procesowych,

o które wnosił pokrzywdzony. Asesorowi – referentowi wytknięto stwierdzone uchybienia.

- **I S 051/17/09 Prokuratury Okręgowej w Nowym Sączu.** Skargę uznano za zasadną w części dotyczącej przewlekłości postępowania przygotowawczego. W toku postępowania skargowego uznano również za błędne przesłuchiwanie świadków w postępowaniu sprawdzającym i polecono Prokuratorowi Rejonowemu przeprowadzenie postępowania służbowego.
- **I S 051/7/09 Prokuratury Okręgowej w Opolu.** Skarga dotyczyła wydania zaświadczenia w toku postępowania. Została ona uznana za zasadną, albowiem przepisy kodeksu postępowania karnego nie przewidują wydawania przez organ prowadzący postępowanie na wniosek, jak również z urzędu, jakichkolwiek zaświadczeń co do stanu sprawy, jak i zakresu podmiotowego i przedmiotowego, osobom nie będącym stroną postępowania. Na tę nieprawidłowość zwrócono uwagę osobie odpowiedzialnej.
- **RS 051/10/09 Prokuratury Rejonowej dla Wrocławia Psie – Pole.** Skarga dotyczyła nieprawidłowości w korespondencji kierowanej do skarżącej w zakresie braku sprecyzowania w wezwaniu do prokuratury, w jakim charakterze ma się tam stawić, do jakiej sprawy i braku pouczeń o konsekwencjach niestawiennictwa. Prokurator przełożony uznał skargę za zasadną i polecił podjęcie czynności zmierzających do usunięcia nieprawidłowości.
- **RS 051/5/09 Prokuratury Rejonowej w Wałbrzychu.** Skarga dotyczyła zaniechania rozpoznania przez prokuratora wniosków dowodowych złożonych przez skarżącego. Ustalenia postępowania skargowego wykorzystano we wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przeciwko prokuratorowi, a sprawę przekazano do prowadzenia innemu referentowi. Jednocześnie wydano polecenie niezwłocznego rozpoznania wniosku dowodowego strony.

Prokuratorzy podejmowali, podobnie jak w latach ubiegłych, zarówno w ramach postępowań skargowych jak i pozaskargowych, interwencje w innych organach na rzecz i w interesie obywateli w ramach działań cywilistycznych i administracyjnych.

Przykłady skutecznych interwencji podejmowanych w różnych sprawach w innych organach na rzecz i w interesie obywateli:

- **Pa 307/09 Prokuratury Rejonowej w Nowym Sączu.** Na skutek interwencji Prokuratury w Powiatowym Inspektoracie Nadzoru Budowlanego w Nowym Sączu w sprawie przeprowadzania przez Urząd Gminy w Kamionce Wielkiej prac budowlanych przy zajezdni autobusowej, w wyniku czego zlikwidowano wjazd na teren nieruchomości, wszczęto w tej sprawie postępowanie administracyjne oraz nakazano wstrzymanie prac budowlanych celem wyjaśnienia kwestii własnościowych i prawa dysponowania gruntem.
- **Pc 31/09.** Prokurator Rejonowy Warszawa – Śródmieście w Warszawie wystąpił w dniu 22.07.2009 r. z powództwem o zaprzeczenie ojcostwa. Sąd wyrokiem z dnia 4.11.2009 r. zaprzeczył ojcostwa.
- **Pc 33/09.** Prokurator Rejonowy Warszawa – Mokotów w Warszawie rozpoznając pismo matki o przymusowe leczenie syna od alkoholu i narkotyków na podstawie art. 6 kpc w zw. z art. 26 ust 3 w związku z art. 24 ustawy z dnia 26 października 1982 r. „o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi” skierował wniosek do Sądu w sprawie zastosowania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu w odpowiednim zakładzie leczenia odwykowego.
- **Pc 141/09.** Prokurator Rejonowy Warszawa – Mokotów w Warszawie zgłosił swój udział w sprawie przed sądem o przysposobienie małoletniej. Sąd orzekł pełne przysposobienie dziecka przez wnioskodawców, orzekł o zmianie imienia i nazwiska dziecka, nakazał właściwemu Urzędowi Stanu Cywilnego sporządzenie nowego aktu urodzenia oraz orzekł, iż przysposobienie jest zgodne z przepisami Konwencji Haskiej. Orzeczenie to było zgodne z wnioskiem prokuratora.
- **Pa 9/09.** Prokurator Rejonowy w Nisku przystąpił do toczących się dwóch postępowań administracyjnych celem zmiany decyzji Starosty Niżańskiego w sprawach nadania uprawnień szkół publicznych dwóm szkołom. Decyzje te były niekorzystne dla uczniów tych szkół z uwagi na ich status jako absolwenta. Przy utrzymaniu w mocy pierwotnych decyzji starosty absolwenci tych szkół mieliby status ukończenia szkoły niepublicznej. Interwencja prokuratorska spowodowała zmianę niekorzystnej dla uczniów decyzji.
- **2 Ds 1614/08** okręgu Prokuratury Okręgowej w Nowym Sączu w sprawie wypadku drogowego w Niedzicy, w którym zginęło 7-letnie dziecko przed budynkiem miejscowej szkoły podstawowej. Prokurator działając w interesie społeczności miejscowej skierował do Powiatowego Zarządu Dróg w Nowym

Targu wystąpienie z wnioskiem o zbudowanie w tym miejscu przejścia dla pieszych i wprowadzenie odpowiedniego oznakowania. Wystąpienie to było skuteczne, a prace w całości zostały wykonane przez Zarząd Dróg.

Interwencje kierowali, wzorem lat ubiegłych, także parlamentarzyści. Były one rozpatrywane w ustawowym terminie, we wszystkich przypadkach nadawano im niezwłocznie bieg, a następnie o sposobie zakończenia czynności i wynikach postępowania powiadamiano interweniującego parlamentarzystę oraz zainteresowanych.

Przykłady interwencji:

- do jednej z prokuratur rejonowych apelacji łódzkiej wpłynęła interwencja poselska zawierająca wniosek o wyjaśnienie zasadności zarzutu braku reakcji prokuratury i wykonywania czynności procesowych mających na celu wyjaśnienie samobójczej śmierci Marka M. Pan Posel został poinformowany o wszczęciu w tej sprawie śledztwa i trwających wszechstronnych czynnościach procesowych.
- do jednej z prokuratur rejonowych apelacji lubelskiej wpłynęła interwencja poselska zawierająca wniosek o udzielenie informacji o podjętych działaniach w sprawie dotyczącej nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez władze spółdzielni mieszkaniowej i wyrządzenie w związku z tym szkody majątkowej w wysokości ponad 3 mln zł Prokurator Rejonowy udzielił posłowi odpowiedzi na piśmie, informując go o wszczęciu dochodzenia, w którym wykonywane są czynności zmierzające do wyjaśnienia wszystkich okoliczności wynikających z zawiadomienia o przestępstwie.
- do jednej z prokuratur rejonowych okręgu katowickiego wpłynęła interwencja poselska zawierająca wniosek o udzielenie informacji w sprawie wypadku drogowego, w wyniku którego pokrzywdzony doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu i o sposobie rozpoznania skargi wymienionego dotyczącej braku rzetelności i obiektywizmu przy podejmowaniu działań procesowych w sprawie. Posłowi udzielono odpowiedzi uznając, iż podniesione w skardze zarzuty są bezpodstawne, jak również wyjaśniono stan faktyczny i prawny zdarzenia oraz przedstawiono podjęte w toku postępowania przygotowawczego działania.
- do jednej z prokuratur okręgowych apelacji warszawskiej wpłynęła interwencja poselska stanowiąca skargę na niewłaściwe nadzorowanie postępowań sprawdzających. Analiza akt wykazała zasadność skargi, zaś postanowienie o odmowie

wszczęcia dochodzenia z powodu niestwierdzenia czynu zabronionego oceniono za przedwczesne. Prokurator Rejonowy został zobowiązany do podjęcia w trybie art. 327 § 1 kpk postępowania.

4. Informacja o terminowości załatwienia skarg i wniosków z uwzględnieniem przyczyn przeterminowań.

Spośród 3800 skarg załatwionych w 2009 r. przez organa prokuratury, w terminie do 1 miesiąca rozpatrzono 3.607 skarg (95%), w 2008 r. w terminie do 1 miesiąca rozpatrzono 3822 skargi (93%), (w 2007 r. odsetek ten wyniósł 89,2%).

W omawianym okresie sprawozdawczym w terminie powyższej 1 miesiąca załatwiono – 193 skarg (5%), w 2008 r. – 287 skargi (7%), (w 2007 r. odsetek ten wynosił 10,8%).

Terminowość załatwienia skarg w poszczególnych okręgach apelacyjnych określa poniższe zestawienie:

APELACJA	skargi załatwione ogółem	do jednego miesiąca	odsetek	powyżej jednego miesiąca	odsetek
Białystok	355	328	92,4%	27	7,6%
Gdańsk	181	181	100%	0	0%
Katowice	537	493	91,8%	44	8,2%
Kraków	430	411	95,6%	19	4,4%
Lublin	192	185	96,4%	7	3,6%
Łódź	200	188	94%	12	6%
Poznań	146	143	98%	3	2%
Rzeszów	78	78	100%	0	0%
Szczecin	281	261	92,9%	20	7,1%
Warszawa	1026	974	94,9%	52	5,1%
Wrocław	374	365	97,6%	9	2,4%

Zasadą było załatwienie skarg w terminie 1 miesiąca. Jeżeli termin ten nie mógł zostać zachowany, powiadamiano o tym skarżących, wskazując nowy termin, stosownie do art. 237 kpa.

Przyczyny przeterminowań załatwiania skarg miały zazwyczaj charakter obiektywny i niezawiniony przez prokuratorów. Do nich można zaliczyć trudności w uzyskiwaniu akt lub innych dokumentów, nieobecność osób, od których należało uzyskać oświadczenia, obszerność oraz skomplikowany i złożony charakter badanych

skarg, wpływ kolejnych pism tego samego skarżącego, dłuższa nieobecność lub choroba prokuratora – referenta.

Badający akta skargowe prokuratorzy zwracali uwagę na obowiązek informowania skarżących o przyczynie niemożności załatwienia skargi w ustawowym terminie i wskazania nowego terminu rozpoznania skargi.

Natomiast skargi na działalność innych organów, nie związane z postępowaniem przygotowawczym były przekazywane zgodnie z właściwością.

Terminowość załatwienia takich skarg jest następująca:

APELACJA	w terminie 7 dni	powyżej 7 dni
Białystok	33	4
Gdańsk	30	0
Katowice	32	11
Kraków	41	2
Lublin	48	2
Łódź	3	3
Poznań	49	0
Rzeszów	8	0
Szczecin	59	3
Warszawa	55	10
Wrocław	29	4
Łącznie	387	39

W 2009 r. przekazano łącznie innym organom w terminie 7 dni – 387 skargi, zaś termin powyżej 7 dni został wykazany w 39 skargach.

5. Charakterystyka ilościowa i tematyczna przyjęć interesantów zgłaszających się w trybie art. 253 kpa

Przyjęcia osób zgłaszających się do prokuratury odbywały się codziennie w godzinach urzędowania i raz w tygodniu po godzinach pracy.

Skarżących wysłuchiwali szefowie jednostek, ich zastępcy bądź wyznaczeni prokuratorzy. W każdej jednostce znajdują się w widocznych miejscach stosowne informacje w tym względzie.

Skargi ustne odnotowywane były w dzienniku przyjęć, wraz ze wskazaniem przedmiotu sprawy i sposobu reakcji. Problematyka przedstawiana przez interesantów była w zasadzie podobna do problematyki zgłaszanej w latach ubiegłych.

Wielu zgłaszających się interesantów reprezentowało postawy roszczeniowe i domagało się wielokrotnie badania tych samych, wyjaśnionych okoliczności sprawy.

Znaczna liczba osób jako powód zgłoszenia podawała zamiar złożenia skargi, zaś dopiero bliższa rozmowa pozwalała określić charakter tej interwencji. Wówczas okazywało się, że wiele osób zgłaszało się w celu wyrażenia niezadowolenia z decyzji organów prokuratury lub innych organów, złożenia wniosków dowodowych, uzyskania informacji o biegu sprawy, a najczęściej w celu uzyskania porady prawnej.

Osoby zgłaszające się w trybie art. 253 k.p.a. najczęściej podnosiły także zarzuty nierzetelnego bądź przewlekłego załatwienia ich spraw przez różne organy wymiaru sprawiedliwości (sądy, komorników sądowych), urzędników skarbowych, adwokatów itp.

Ponadto osoby zgłaszające się do prokuratur jako domagające się interwencji, były przyjmowane przez kierownictwo każdej jednostki, również bez wpisywania w ewidencję przyjęć interesantów.

Odnutowano także przypadki żądania przyjęcia przez prokuratora protokolarnego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, podnoszenia zarzutów braku obiektywizmu ze strony organów Policji i sygnalizowania braku zaufania do tej instytucji albo zarzuty odmowy przyjęcia przez te organy takich zawiadomień.

Nadal zauważalne były sytuacje wielokrotnego zgłaszania się osób, z którymi nawiązanie rzeczowego kontaktu było utrudnione lub wręcz niemożliwe.

Podkreślenia wymaga, że znaczną grupę stanowiły osoby przekonane, że prokurator jest uprawniony i jednocześnie zobowiązany z racji swoich obowiązków do rozstrzygnięcia wszelkich problemów, również tych nie związanych z ustawowymi zadaniami prokuratury.

Liczba interesantów przyjętych w poszczególnych okręgach apelacyjnych:

APELACJE	2009 r.		2008 r.	
	ogółem	w tym przez kierownictwo	Ogółem	w tym przez kierownictwo
Białystok	1795	762	2.339	1.114
Gdańsk	537	417	241	179
Katowice	2807	1322	3.313	1.706
Kraków	4063	1337	4.006	1.753
Lublin	1196	795	1.870	1.161
Łódź	2793	1446	3.120	1.274
Poznań	3323	2112	3.129	2.115
Rzeszów	1132	646	858	527
Szczecin	316	30	403	94

Warszawa	955	825	581	526
Wrocław	2262	1006	3.148	1.307
Łącznie	21179	10698	23008	11756

W porównaniu z 2008 r. liczba osób przyjętych w prokuraturach zmniejszyła się o 1829. Nie jest to jednak rzeczywiste odbicie, albowiem w miarę potrzeby często były przyjmowane również osoby, bez wpisywania ich nazwisk do ewidencji przyjęć.

6. Działania podejmowane w celu likwidacji źródeł skarg.

Zalecenia sformułowane w opracowanej w Ministerstwie Sprawiedliwości „*Informacji o sposobie przyjmowania i załatwiania skarg i wniosków skierowanych do resortu sprawiedliwości w 2008 r.*” w zakresie, w jakim dotyczyły prokuratury, zostały przekazane wszystkim podległym prokuraturom celem zapoznania się z nimi podległych prokuratorów oraz bieżącej realizacji zawartych wniosków.

W celu ograniczenia uchybień, a szczególnie podniesienia poziomu pracy, systematycznie organizowane są szkolenia problemowe poświęcone bieżącym zmianom przepisów prawa.

Również podczas szkoleń zawodowych funkcjonariuszy Policji zwracano uwagę na występujące źródła i przyczyny skarg.

Ujawnione w trakcie rozpatrywania skarg błędy i uchybienia stanowiły nie tylko przedmiot pism instruktażowych i wytykających niedociągnięcia, ale były również przedmiotem wewnętrznych narad służbowych.

Powtarzalne lub szczególnie rażące uchybienia ujawnione w wyniku postępowań skargowych były omawiane zarówno z osobami, które je spowodowały, jak również w większych zespołach i na naradach.

Zagadnienia poważniejszych uchybień uwzględniono w harmonogramach przedsięwzięć organizacyjnych prokuratury oraz stanowiły one przedmiot lustracji problemowych i tematycznych.

Działania podejmowane przez kierowników jednostek zmierzały nie tylko do konwalidowania błędów, lecz przede wszystkim do ich wyeliminowania w przyszłości.

Na poprawę sposobu załatwiania skarg wpływ ma także powierzenie ich rozpoznania prokuratorom prezentującym wysoki poziom zawodowy i należyte doświadczenie.

Także wykonywane przez prokuratorów analizy spraw zawieszonych oraz długotrwałych i doraźne rekontrole ze strony nadzoru służbowego w efekcie wpływały na zmniejszenie ilości skarg, a także na ocenę zasadności podnoszonych zarzutów.

Wśród postulatów zgłoszonych przez Prokuratorów Apelacyjnych zaznaczenia wymaga postulat wskazujący na celowość dokonania takich zmian w obowiązujących uregulowaniach prawnych, które będą skutecznie przeciwdziałać wielokrotnemu rozpoznawaniu ponawianych skarg tych samych osób, co do tych samych okoliczności.

V. WIĘZIENICTWO

I. Wstęp

Skargi, prośby i wnioski w sprawach osób pozbawionych wolności załatwiane są przez kierowników jednostek organizacyjnych Służby Więziennej w trybie określonym w przepisach rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. *w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych* (Dz. U. Nr 151, poz. 1467).

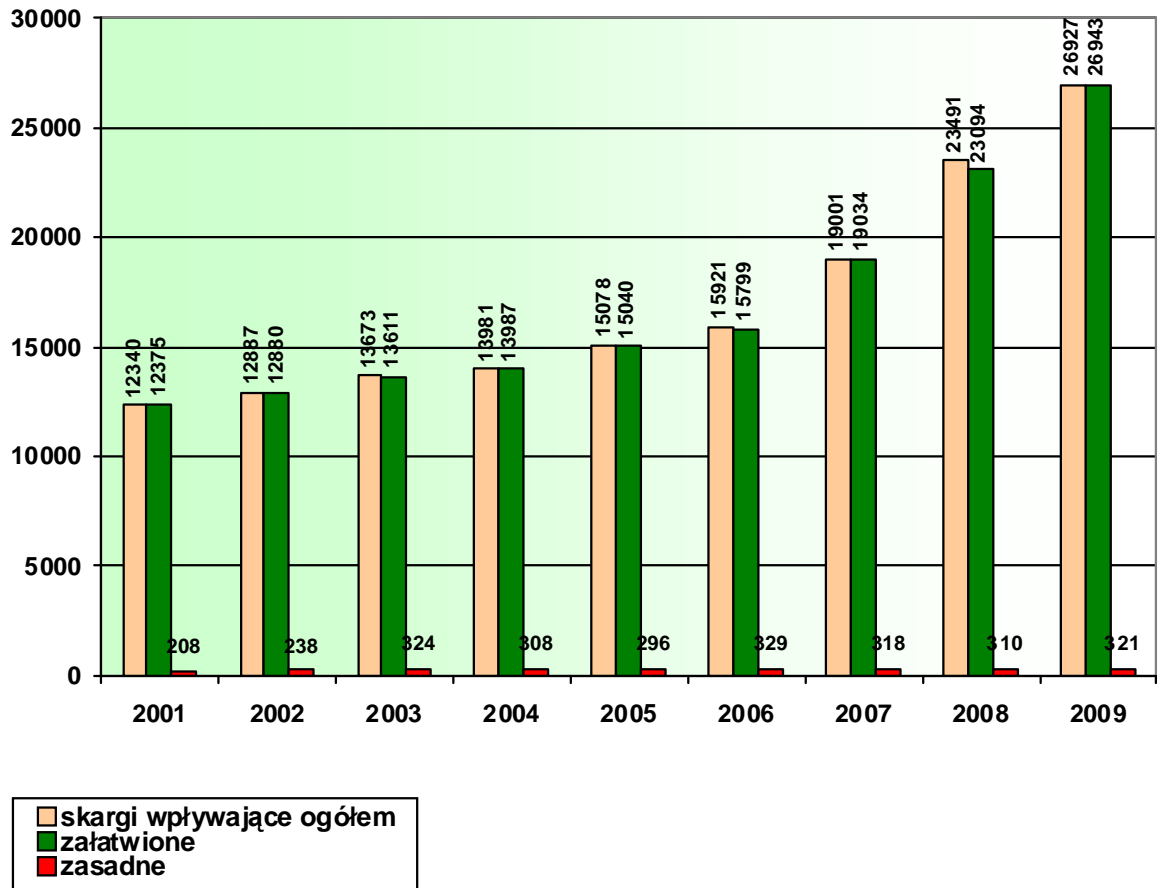
Instytucja skargi, jako prawny środek obrony i ochrony praw osób pozbawionych wolności jest ważnym elementem kontroli działalności administracji więziennej. Zasadność skargi umożliwia podejmowanie działań ukierunkowanych na eliminowanie nieprawidłowości w funkcjonowaniu jednostek penitencjarnych, przypadków naruszania praworządności lub interesów skarżącego oraz rozładowuje wiele napięć i konfliktów pojawiających się w warunkach izolacji więziennej. Dlatego też problemy zgłaszane w skargach są wnikliwie badane przez organy Służby Więziennej w celu zapewnienia właściwej atmosfery wychowawczej w środowisku osób pozbawionych wolności.

Rzetelne, wnikliwe i obiektywne rozpatrywanie i załatwianie skarg na działalność jednostek organizacyjnych więziennictwa pozwala na ujawnianie ewentualnych nieprawidłowości w ich funkcjonowaniu i na likwidowanie występujących w nich napięć i konfliktów oraz zapewnienie prawidłowych relacji pomiędzy więźniami, a personelem tych jednostek. Z tego też powodu zarówno dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych jak i organy sprawujące nadzór nad ich działalnością, przywiązują szczególną uwagę do spraw podnoszonych

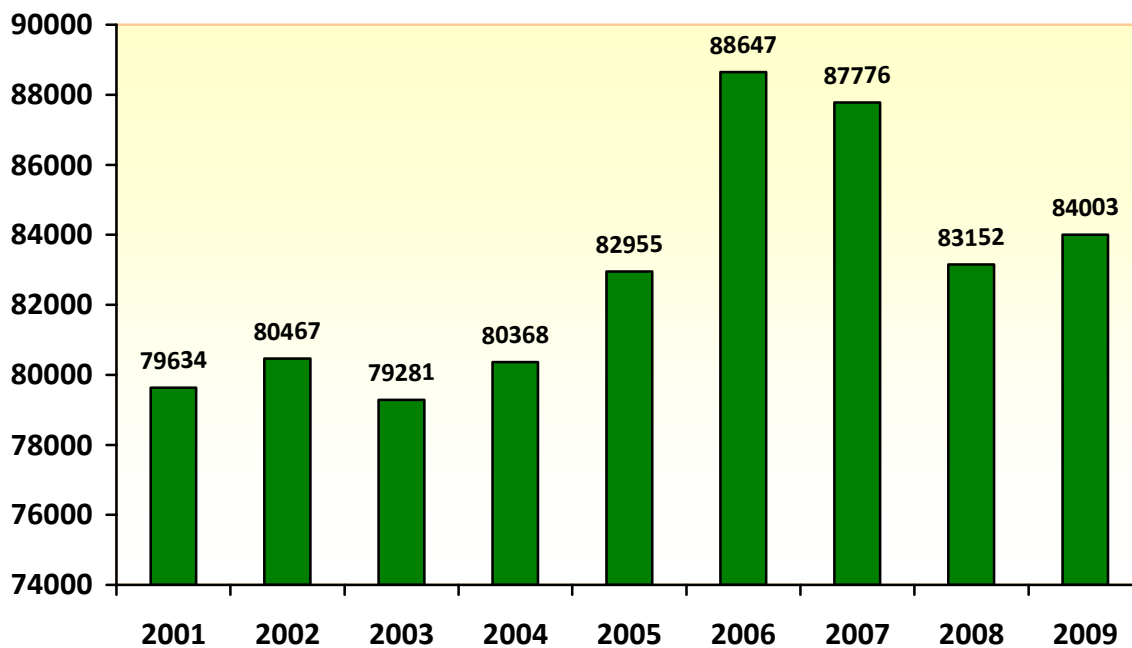
w adresowanych do nich pismach przez osoby pozbawione wolności, bowiem wypowiedanie przez osadzonych swoich racji w skargach kierowanych do instytucji nadrzędnych oraz pozawięziennych świadczy o tym, że nurtujące ich problemy nie znajdują zrozumienia bądź skutecznego rozwiązania przez personel jednostek organizacyjnych, na które wnoszone są skargi.

W 2009 r., podobnie jak w latach poprzednich, więziennictwo funkcjonowało w trudnych warunkach ze względu na znaczne przeludnienie zakładów karnych i aresztów śledczych.

W tej sytuacji, pomimo wielu przedsięwzięć, podejmowanych zarówno przez kierowników jednostek podstawowych, jak i organy sprawujące nadzór nad ich działalnością oraz wysiłków kadry zakładów karnych i aresztów śledczych, nie udało się ograniczyć ilości skarg wnoszonych przez osadzonych na działalność jednostek organizacyjnych więziennictwa. W populacji więźniów istnieje pewna grupa osadzonych, która wykorzystując trudną sytuację więziennictwa, spowodowaną przede wszystkim przeludnieniem, składa skargi na występujące (ich zdaniem) nieprawidłowości w funkcjonowaniu jednostek penitencjarnych do różnych organów więziennych i pozawięziennych, a w szczególności do Ministra Sprawiedliwości, Kancelarii Premiera, Kancelarii Prezydenta itp. Rzetelne rozpatrzenie skargi i udzielona informacja o sposobie jej załatwienia stanowi pretekst do napisania kolejnej skargi. To ta grupa osadzonych przyczynia się w szczególności do lawinowego wzrostu ilości skarg obserwowanego od początku 2000 r. Poniższy wykres przedstawia ilość skarg które wpłynęły w latach 2001 – 2009 do organów więziennictwa i instytucji i organów pozawięziennych.

Następny wykres przedstawia jak kształtowała się populacja osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych w latach 2001 – 2009 na koniec każdego roku kalendarzowego.

■ liczba osadzonych w jednostkach penitencjarnych
w latach 2001-2009

W niniejszej informacji omówiono m.in. ogólną charakterystykę ilościową i tematyczną skarg, próśb i wniosków, dotyczących działalności jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, uwzględniając zarówno sprawy podlegające rozpatrzeniu i merytorycznemu załatwieniu przez Służbę Więzienną, jak i przekazane więziennictwu przez organy pozawięzienne jedynie w celu udzielenia informacji i wyjaśnień co do zasadności zarzutów podnoszonych przez autorów skarg, kierowanych do tych organów, przyczyny i źródła powstawania skarg, a także działania podejmowane w celu ich wyeliminowania i poprawy działalności jednostek penitencjarnych.

Informację opracowano na podstawie danych zgromadzonych w okresie sprawozdawczym przez Zespół do spraw Skarg Osób Pozbawionych Wolności w Biurze Prawnym Centralnego Zarządu Służby Więziennej oraz zawartych w opracowaniach analitycznych i sprawozdaniach statystycznych za 2009 r., nadesłanych do CZSW przez dyrektorów okręgowych Służby Więziennej oraz wyników kontroli zewnętrznych, przeprowadzonych w analizowanym okresie w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej.

II. Ogólna charakterystyka ilościowa skarg i próśb

W 2009 r. do organów Służby Więziennej wpłynęło 26.927 skarg w sprawach osób pozbawionych wolności, w tym 6.545 skarg przekazanych kierownikom jednostek organizacyjnych więziennictwa przez organy pozawięzienne w celu udzielenia informacji i wyjaśnień niezbędnych tym organom do załatwienia skarg osadzonych we własnym zakresie oraz 17 skarg, które nie dotyczyły działalności Służby Więziennej. Ponadto z poprzedniego okresu sprawozdawczego pozostało do załatwienia łącznie 998 skarg (w tym 169 spraw wymagających udzielenia informacji i wyjaśnień organom pozawięziennym).

W 2009 r. rozpatrzono ogółem 26.943 skargi, z których 20.327 załatwiono we własnym zakresie, a na 6.599 skarg udzielono informacji i wyjaśnień organom pozawięziennym - na ich żądanie, ponadto 17 skarg, nie dotyczących działalności więziennictwa przekazano, zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego organom właściwym do ich załatwienia. Do rozpatrzenia w 2010 r. pozostało łącznie 982 skargi (w tym 115 wymagających udzielenia informacji i wyjaśnień instytucjom spoza więziennictwa).

Szczegółowe dane, dotyczące m.in. ilości skarg, próśb i wniosków rozpatrzonych i załatwionych w więziennictwie w 2009 r., w porównaniu do 2008 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 1

Zestawienie skarg, próśb i wniosków w sprawach osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych rozpatrzonych i załatwionych i pozostałych do załatwienia przez kierowników jednostek organizacyjnych Służby Więziennej w 2009 r. – w porównaniu do roku 2008.

Wyszczególnienie		Rok		Różnica	
		2009	2008	ilość (+/-)	% (+/-)
Sprawy ogółem (skargi, Prośby i wnioski),		83.685	73.268	10.417	14,22
1. Skargi ogółem		27.925*	23.094	4.831	20,92
W tym załatwione	pozytywnie	323	310	13	4,19
	negatywnie	20.795	16.987	3.808	22,42
	w inny sposób	5.825	5.797	28	0,48

Pozostało do załatwienia na rok następny		982	977	5	0,51
2. Prośby ogółem		55.740	48.621	7.119	14,64
W tym Załatwione	pozytywnie	27.438	25.128	2.310	9,19
	negatywnie	14.531	11.848	2.683	22,65
	w inny sposób	13.271**	11.645	1.626	13,96
Pozostało do załatwienia na rok następny		500	561	-61	-10,87
3. Wnioski ogółem		20	15	5	33,33
W tym Załatwione	pozytywnie	6	9	-3	-
	negatywnie	3	1	2	-
	w inny sposób	11	5	6	-
Pozostało do załatwienia na rok następny		0	0	0	-

* w liczbie tej - w odniesieniu do 2009 r. - ujęto 6.714 skarg przekazanych kierownikom jednostek organizacyjnych SW przez podmioty uprawnione do załatwiania skarg osadzonych we własnym zakresie - w celu udzielenia wyjaśnień i informacji niezbędnych do załatwienia skargi oraz 17 skarg przekazanych wg Kp.

** w liczbie tej - w odniesieniu do 2009 r. - ujęto 26 prośb przekazanych wg Kpa.

Z danych przedstawionych w powyższej tabeli wynika, że w 2009 r. nastąpił – w porównaniu do 2008 r. – wzrost (o 14,22 %) ogółu spraw załatwionych przez organy Służby Więziennej; o 20,92 % zwiększyła się liczba skarg, natomiast liczba prośb zwiększyła się o 14,64 %. Dane te obejmują także skargi przekazane kierownikom jednostek organizacyjnych Służby Więziennej przez organy poza-więzienne, uprawnione do załatwiania skarg osadzonych we własnym zakresie - w celu udzielenia informacji i wyjaśnień niezbędnych do załatwienia skargi (24,04 % ogółu skarg). Najczęściej wyjaśnień żądały sądy – na 4.483 skargi, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich – na 1.287 skarg, prokuratury – na 145 skarg oraz inne organy (np. Ministerstwo Sprawiedliwości) – na 631 skarg. Z wyłączeniem powyższych spraw kierownicy jednostek organizacyjnych więziennictwa rozpatrzyli i załatwili merytorycznie w 2009 r. łącznie 20.327 skarg, co w porównaniu do 2008 r. (17.870) stanowi wzrost o 13,75 % - w sytuacji, gdy od stycznia do grudnia 2009 r. liczba osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych zwiększyła się o 851 osób tj. o 1,02 %. Z danych statystycznych Centralnego Zarządu Służby Więziennej wynika, że w dniu 31 grudnia 2008 r. na stanie ewidencyjnym jednostek penitencjarnych przebywało ogółem 83.152 osadzonych, a w dniu 31 grudnia 2009 r. – 84.003 ¹

¹ Według danych Biura Informacji i Statystyki CZSW

W 2009 r. Centralny Zarząd Służby Więziennej rozpatrzył i załatwił ogółem 13.794 sprawy (7.902 skargi, 5.882 prośby i 10 wniosków), tj. o 2.833 sprawy więcej niż w 2008 r. Ilość załatwionych skarg zwiększyła się o 293, natomiast ilość prośb zwiększyła się aż o 2.350 (od 1.07.2009 r. Zespół do spraw Skarg Osób Pozbawionych Wolności załatwia również prośby o udzielenie informacji o pobytach i orzeczeniach – wcześniej prośby te załatwiała i ewidencjonowała Biuro Informacji i Statystyki CZSW). Zwiększyła się także o 15,16 % liczba skarg załatwionych merytorycznie przez CZSW we własnym zakresie. Dotyczyły one głównie skarg osób pozbawionych wolności na sposób załatwienia ich poprzednich skarg, przez dyrektorów okręgowych SW na działalność podległych im jednostek organizacyjnych. W 2009 r. Centralny Zarząd Służby Więziennej rozpatrzył 927 tego rodzaju spraw (w tym 596 na działalność dyrektorów okręgowych SW, 225 na działalność CZSW, a w 106 przypadkach udzielono informacji i wyjaśnień innym organom jak Ministerstwo Sprawiedliwości, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich), a w 2008 r. - 805.

Tabela nr 2

Zestawienie skarg, prośb i wniosków w sprawach osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych rozpatrzonych i załatwionych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej w 2009r. – w porównaniu do roku 2008 r.

Wyszczególnienie		Rok		różnica (r.1:2)	
		2009	2008	ilość (+/-)	% (+/-)
0		1	2	3	4
Sprawy załatwione ogółem (skargi, prośby, wnioski)		13.794	10.961	2.833	25,84
1. Skargi ogółem		7.902	7609	293	3,85
w tym	Załatwiono we własnym zakresie	927**	805	122	15,16
	Przekazano do załatwienia dyrektorom okręgowym, dyrektorom z.k. i a.ś. oraz sądom penitencjarnym	6.966	6798	168	2,47
	Przekazano innym właściwym organom wg kpa	9	6	3	50,00
2. Prośby ogółem		5.882*	3352	2.530	75,48
w tym	Załatwiono we własnym zakresie	1.034	158	876	554,43
	przekazano kierownikom jednostek organizacyjnych SW	4.839*	3.194	1.645	51,50

	przekazano innym właściwym organom wg Kpa	9	0	9	-
3. Wnioski		10	0	10	-

* bez Biura Informacji i Statystyki CZSW (do 30.06.2009 r. – 844 prośby)

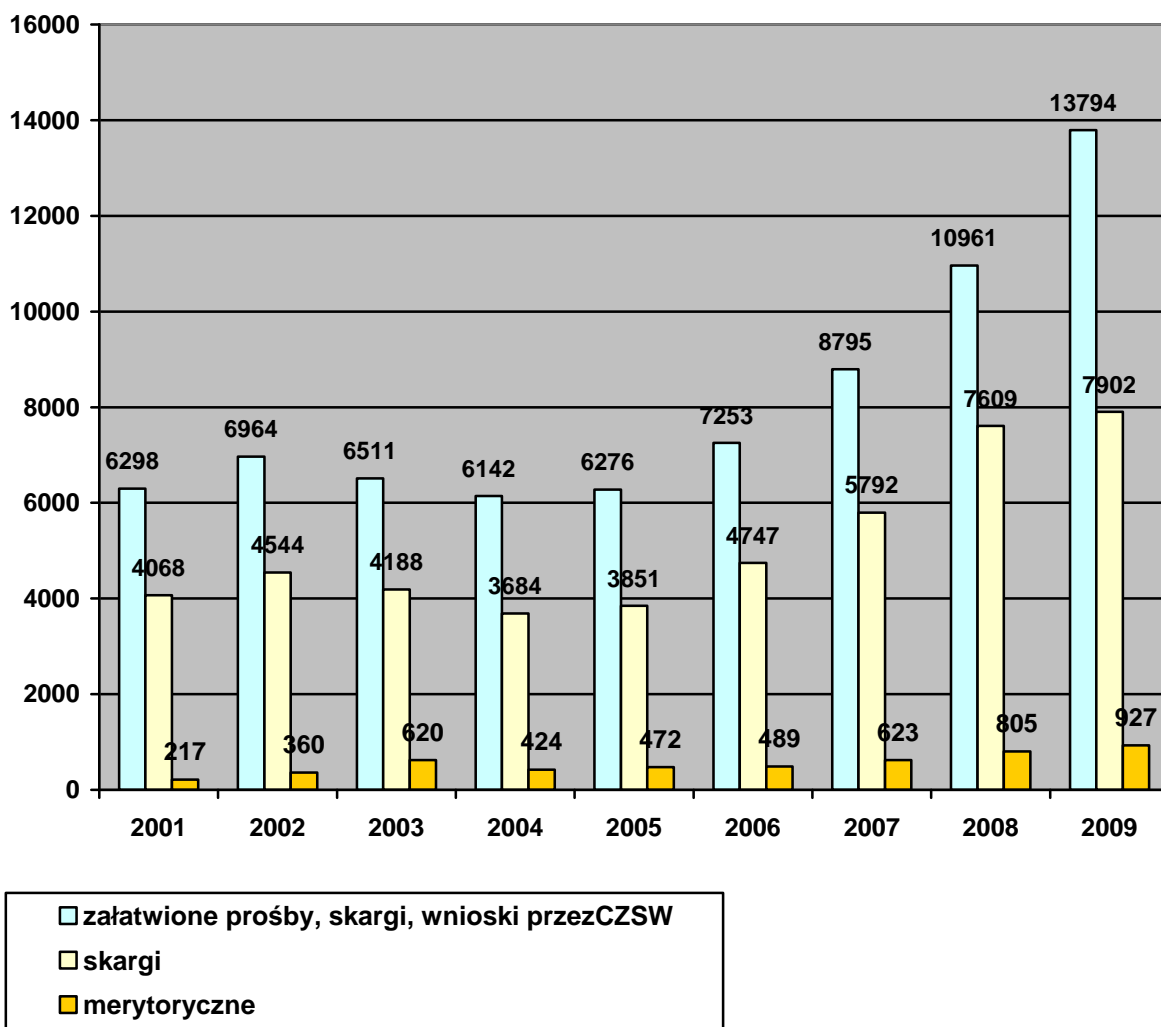
** w tym 106 skarg na które udzielono wyjaśnień uprawnionym organom pozawięziennym (w 2008 r.– 63 skargi)

Biuro Informacji i Statystyki, działające przy Centralnym Zarządzie Służby Więziennej, rozpatrzyło w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2009 r., - 844 prośby; wszystkie dotyczyły udzielenia informacji i zostały załatwione pozytywnie.

W 2009 r. Centralny Zarząd Służby Więziennej w 136 przypadkach poinformował o sposobie załatwienia skarg w sprawach osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych organy władzy publicznej, instytucje albo organizacje społeczne, w tym m.in. Kancelarię Premiera (9 skarg), Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich (3), Kancelarię Prezydenta (2), posłów (2) oraz inne organy władzy publicznej, instytucje oraz organizacje społeczne w 120 przypadkach. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13.08.2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, Centralny Zarząd Służby Więziennej załatwiał głównie skargi na działalność dyrektorów okręgowych, w których skarżący kwestionowali sposób rozpoznania i załatwienia przez te organy wniesionych do nich skarg na funkcjonowanie podległych im jednostek organizacyjnych.

Spośród ogółu 7.893 skarg, które w 2009 r. rozpatrywane były w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej, 6.966 skarg przekazano do załatwienia według właściwości: dyrektorom okręgowym (6.388), dyrektorom zakładów karnych i aresztów śledczych (513), a 65 skarg – innym organom; 596 skarg na działalność dyrektorów okręgowych rozpatrzono we własnym zakresie, z których 18 uznano za zasadne.

Poniższy wykres przedstawia sprawy wpływające i załatwione przez CZSW w latach 2001 – 2009 w rozbiciu na : - ogół załatwionych spraw, - w tym skargi, - skargi załatwione merytorycznie.

Podobnie jak w latach poprzednich większość skarg w sprawach osadzonych zostało rozpatrzone i załatwione w okręgowych inspektoratach Służby Więziennej i podległych im jednostkach organizacyjnych; także dyrektorzy okręgowi i dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych udzielili najwięcej wyjaśnień i informacji organom pozawięziennym uprawnionym do załatwiania we własnym zakresie skarg w sprawach osób pozbawionych wolności.

W 2009 r., pomimo bardzo niewielkiego wzrostu stanu osadzonych (o 1,02 %), zwiększyła się o 14,30 % ogólna liczba skarg na działalność jednostek organizacyjnych więziennictwa, rozpatrzonych i załatwionych w okręgowych inspektoratach i podległych im jednostkach penitencjarnych w porównaniu do roku 2008 oraz o 26,00 % wzrosła liczba skarg przekazanych więziennictwu przez organy poza więzienne w celu udzielenia informacji i wyjaśnień niezbędnych tym organom do załatwienia skargi we własnym zakresie.

Zbiorcze zestawienie danych na ten temat zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 3

Zestawienie ilościowe skarg na działalność jednostek organizacyjnych Służby Więziennej rozpatrzonych i załatwionych w poszczególnych okręgowych inspektoratach Służby Więziennej w 2009 r. – w porównaniu do roku 2008*.

OISW w:	Skargi rozpatrzone i załatwione przez kierowników jednostek organizacyjnych Służby Więziennej						Skargi, na które udzielono wyjaśnień i informacji		Sprawy przekazane wg Kpa		Skargi ogółem	
	Ogółem		W tym zasadne		% skarg zasadnych						(r.2+8 +10)	(r.3+9 +11)
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Białymstoku	1039	1345	17	18	1,64	1,34	403	288			1442	1633
Bydgoszczy	1210	1025	22	26	1,82	2,54	238	182			1448	1207
Gdańsku	1402	1085	8	6	0,57	0,55	227	222	1		1630	1307
Katowicach	1524	1769	23	21	1,51	1,19	1104	672	2		2630	2441
Koszalinie	710	696	11	14	1,55	2,01	329	281			1039	977
Krakowie	1446	1196	9	7	0,62	0,59	756	561	1		2203	1757
Lublinie	1043	953	5	19	0,48	1,99	138	154			1181	1107
Łodzi	1916	1829	22	24	1,15	1,31	341	398			2257	2227
Olsztynie	915	592	34	30	3,72	5,07	277	167		2	1192	761
Opolu	909	613	22	25	2,42	4,08	264	168			1173	781
Poznaniu	1787	1419	48	31	2,69	2,18	594	481			2381	1900
Rzeszowie	457	464	15	8	3,06	1,72	183	162	1		641	626
Szczecinie	1290	940	15	15	1,16	1,6	477	452	1		1768	1392
Warszawie	2485	2062	23	21	0,93	1,02	565	453	2		3052	2515
Wrocławiu	1373	1077	10	14	0,73	1,3	597	512			1970	1589
Razem:	19.506	17.065	284	279	1,45	1,64	6.493	5.153	8	2	26.007	22.220

* bez skarg załatwionych przez CZSW, a dotyczących sposobu załatwienia skargi przez dyrektorów okręgowych SW (łącznie 596 skarg, w tym 18 zasadnych).

Organy pozawięzienne, uprawnione do załatwiania skarg osób pozbawionych wolności we własnym zakresie, nie w każdym przypadku załatwienia skargi na które kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Więziennej udzielili jedynie informacji

i wyjaśnień, informowały więziennictwo o sposobie ich załatwienia, stąd też nie jest możliwe przedstawienie zbiorczej informacji na ten temat. Z niepełnych informacji wynika, że organy te uznały za uzasadnione 21 skarg. Najwięcej w jednostkach podległych dyrektorom okręgowym Służby Więziennej w Szczecinie – 10 skarg, Wrocławiu – 6 skarg, Katowicach – 3 skargi.

Podobnie jak w latach poprzednich najwięcej skarg rozpatrzono w tych okręgowych inspektoratach Służby Więziennej, którym organizacyjnie podlegała największa ilość zakładów karnych i aresztów śledczych, bądź jednostek penitencjarnych o stosunkowo dużej pojemności, dot. to np. OISW w Warszawie (3.052 skargi), OISW w Katowicach (2.630), OISW w Poznaniu (2.381), OISW w Łodzi (2.257), OISW w Krakowie (2.203), OISW we Wrocławiu (1.970) i OISW w Szczecinie (1.768).

Najbardziej w stosunku do 2008 r. wzrosła ilość skarg na działalność jednostek penitencjarnych podległych inspektoratowi: warszawskiemu (o 537), poznańskiemu (o 481), krakowskiemu (o 446), opolskiemu (o 392), wrocławskiemu (o 381), szczecińskiemu (o 376), gdańskiemu (o 323). Zmniejszyła się ilość skarg tylko w jednym inspektoracie – białostockim (o 191 skarg).

Centralny Zarząd Służby Więziennej załatwił 596 skarg dotyczących sposobu załatwienia wcześniejszej skargi przez dyrektorów okręgowych w: Gdańsku – 60 skarg; Wrocławiu – 52; Katowicach – 49; Szczecinie – 48; Łodzi – 47; Poznaniu – 45; Warszawie – 44; Bydgoszczy – 43; Koszalinie – 42; Białymstoku – 40; Olsztynie – 39; Opolu – 35; Krakowie – 23; Lublinie – 21; Rzeszowie – 8 skarg. Za uzasadnione uznano 18 skarg.

W porównaniu do 2008 r. zwiększyła się o 5 ilość skarg uznanych za uzasadnione. W 2009 r. w okręgowych inspektoratach oraz jednostkach podstawowych za zasadne uznano 284 skargi (w 2008 r. – 279 skarg).

Analizowane dane statystyczne wskazują, że w niektórych inspektoratach wzrosła ilość skarg zasadnych w stosunku do ogółu skarg załatwionych, dot. to np. OISW: w Rzeszowie (z 1,72% w 2008 r. do 3,06 % w 2009 r.), w Poznaniu (z 2,18 % do 2,69 %), w Katowicach (z 1,19 % do 1,51 %) oraz w Białymstoku (z 1,34 % do 1,64 %). Z kolei największy spadek ilości skarg zasadnych zanotowano w Olsztynie (z 5,07 % w 2008 r. do 3,72 % w 2009 r.) i w Opolu (z 4,08 % do 2,42 %).

Najwięcej skarg rozpatrzono na działalność zakładów karnych i aresztów śledczych o dużej pojemności, dot. to np. aresztów śledczych w: Białymstoku (765),

Warszawie Mokotowie (735), Warszawie Białoleńce (673), Gdańsku (598), Kielcach (595), Poznaniu (565) i Łodzi (554) oraz zakładów karnych: we Wronkach (761), w Płocku (555), w Wołowie (545), w Goleniowie (514), w Raciborzu (505), w Tarnowie (470), w Czarnem (462) i w Sztumie (447).

W 2009 r. w niektórych dużych jednostkach penitencjarnych, na działalność których wniesiono ponad 200 skarg, nastąpił ich spadek w stosunku do 2008 r. - w zakładach karnych w: Chelmie (o 26,8 %), Łowiczu (o 24,5 %), Gorzowie Wlkp. (o 15,9 %), Sztumie (o 8,96 %), Zabrzcu (o 3,5 %), Kamińsku (o 2,9 %) i Nr 1 we Wrocławiu (o 2,2 % skarg); - aresztach śledczych w: Gliwicach (o 34,0 %), Białymstoku (o 24,3 %), Warszawie Służewcu (o 20,3 %), Łodzi (o 10,9 %), Krakowie (o 9,3 %) i Koszalinie (o 9,1 %3 skargi).

Spśród 46 jednostek penitencjarnych, na których działalność wniesiono w 2009 r. powyżej 200 skarg, znacznie w stosunku do 2008 r., wzrosła ilość skarg na funkcjonowanie zakładów karnych w: Krzywańcu (o 265,0 %), Barczewie (o 157,1 %), Iławie (o 130,4 %), Płocku (o 86,9 %), Czerwonym Borze (o 86,0 %), Kłodzku (o 71,0 %), Tarnowie (o 64,3 %), Siedlcach (o 53,7 %), Raciborzu (o 49,0 %); a wśród aresztów śledczych w: Kielcach (o 108,0 %), Szczecinie (o 96,3 %), Warszawie Mokotowie (o 53,4 %), Gdańsku (o 43,1 %), Lublinie (o 31,7 %), Bydgoszczy (o 23,4 %), Warszawie Białoleńce (o 21,3 %) oraz Poznaniu (o 17,0 %).

Tabela Nr 4

*Zestawienie zakładów karnych i aresztów śledczych pod względem ilości skarg, które rozpatrzono na ich działalność w 2009 r. w porównaniu do 2008 r.**

L.p.	Zakład karne/ areszt śledczy	Ilość skarg w 2009 r.	Ilość skarg zasadnych w 2009 r.	Ilość skarg w 2008 r.	Ilość skarg zasadnych w 2008 r.	Różnica +/-	Różnica %
1	AŚ Białystok	765	12	1010	6	-245	-24,26
2	ZK Wronki	761	12	717	9	44	6,14
3	AŚ W-wa Mokotów	735	1	479	1	256	53,44
4	AŚ W-wa Białoleńka	673	6	555	3	118	21,26
5	AŚ Gdańsk	598	4	418	0	180	43,06
6	AŚ Kielce	595	4	286	1	309	108,04
7	AŚ Poznań	565	9	483	9	82	16,98
8	ZK Płock	555	5	297	4	258	86,87
9	AŚ Łódź	554	8	622	12	-68	-10,93
10	ZK Wołów	545	9	434	6	111	25,28
11	ZK Goleniów	514	2	500	5	14	2,80
12	ZK Racibórz	505	7	339	3	166	48,97

13	AŚ Radom	497	7	496	6	1	0,20
14	AŚ Lublin	474	2	360	5	114	31,67
15	ZK Tarnów	470	1	286	0	184	64,34
16	ZK Czarne	462	3	316	1	146	46,2
17	ZK Sztum	447	1	491	0	-44	91,04
18	AŚ Szczecin	424	5	216	3	208	96,30
19	AŚ W-wa Służewiec	378	3	474	2	-96	-20,25
20	ZK Barczewo	378	3	147	5	231	157,14
21	ZK Krzywianiec	365	12	100	0	265	265
22	AŚ Bydgoszcz	364	4	295	7	69	23,39
23	ZK Rzeszów	356	9	321	5	35	10,90
24	AŚ Kraków	352	1	388	1	-36	-9,28
25	ZK Siedlce	352	3	229	4	123	53,71
26	ZK Cieszyn	321	1	202	1	119	58,91
27	ZK Kłodzko	318	0	186	0	132	70,97
28	ZK Czerwony Bór	318	2	171	3	147	85,96
29	ZK Łowicz	281	2	372	2	-91	-24,46
30	ZK Gorzów Wlkp.	275	8	327	2	-52	-15,90
31	ZK Ilawa	265	10	115	6	150	130,4%
32	ZK Nr 1 Wrocław	262	2	268	1	-6	-2,2%
33	ZK Chełm	257	2	351	6	-94	-26,8%
34	ZK Nr 1 Strzelce Opolskie	255	10	142	4	113	79,6%
35	ZK Wojkowice	253	6	162	5	91	56,2%
36	AŚ Gliwice	243	0	368	0	-125	-34,0%
37	ZK Kamińsk	232	4	239	7	-7	-2,9%
38	AŚ Koszalin	229	3	252	4	-23	-9,1%
39	ZK Nr 2 Strzelce Opolskie	222	2	151	6	71	47,0%
40	ZK Nowy Wiśnicz	221	0	195	1	26	13,3%
41	ZK Zabrze	220	0	228	1	-8	-3,5%
42	ZK Nowogard	219	3	100	3	119	119,0%
43	AŚ Zielona Góra	208	2	207	4	1	0,5%
44	ZK Nr 2 Łódź	208	2	178	0	30	16,9%
45	ZK Brzeg	208	2	154	6	54	35,1%
46	AŚ Wrocław	202	4	166	3	36	21,7%

* dane obejmują także skargi, na które kierownicy jednostek udzielili tylko informacji i wyjaśnień organom uprawnionym do załatwiania skarg osadzonych we własnym zakresie.

Powyższa tabela przedstawia nam „ranking” jednostek podstawowych na których działalność wniesiono największą liczbę skarg w roku 2009. Tabela nie przedstawia właściwego obrazu funkcjonowania tych jednostek ponieważ zasadniczo im większa pojemność danej jednostki tym odnotowano w niej więcej skarg.

Każdy osadzony przebywając nawet jeden dzień w areszcie śledczym lub zakładzie karnym może składać na ich działalność skargi. W przypadku gdy weźmiemy pod uwagę wskaźnik procentowy ilości skarg wniesionych na daną

jednostkę penitencjarną w porównaniu do liczby wszystkich osadzonych ujętych w ewidencji tej jednostki w roku 2009 r. kolejność jednostek na tej liście ulegnie istotnej zmianie. Przedstawia to poniższa tabela.

Tabela nr 5

Zestawienie zakładów karnych i aresztów śledczych pod względem ilości skarg w stosunku do ilości osadzonych zaewidencjonowanych w 2009 r.

L.p.	Zakład karny/ areszt śledczy	Ilość skarg w 2009 r.	Ilość skarg zasadnych w 2009 r.	Osadzeni ujęci w ewidencji w 2009 r.	Różnica w %
1	ZK Wołów	545	9	2.312	23,57
2	ZK Oleśnica	71	0	312	22,76
3	ZK Wronki	761	12	3.839	19,82
4	ZK Nowy Wiśnicz	221	0	1.135	19,47
5	ZK Goleniów	514	2	2.696	19,06
6	ZK Płock	555	5	3.240	17,13
7	ZK Sztum	447	1	2.620	17,06
8	AŚ Białystok	765	12	4.690	16,31
9	ZK Brzeg	208	2	1.355	15,35
10	ZK Kłodzko	318	0	2.086	15,24
11	ZK Tarnów Mościce	182	2	1.215	14,98
12	ZK Racibórz	505	7	3.462	14,59
13	ZK Krzywaniec	365	12	2.528	14,44
14	ZK Cieszyn	321	1	2.235	14,36
15	ZK Zabrze	220	0	1.719	12,8
16	ZK Czerny Bór	13	1	104	12,5
17	ZK Koronowo	198	4	1.689	11,72
18	ZK Czerwony Bór	318	2	2.745	11,58
19	ZK Nr 2 Strzelce Opolskie	222	2	1.936	11,47
20	ZK Grodków	41	1	363	11,29
21	ZK Czarne	462	3	4.172	11,07
22	AŚ Kielce	595	4	5.406	11,01
23	AŚ W-wa Mokotów	735	1	6.814	10,79
24	ZK Nr 2 Łódź	208	2	1.948	10,68
25	ZK Siedlce	352	3	3.349	10,51
26	ZK Tarnów	470	1	4.531	10,37
27	ZK Włodawa	146	1	1.441	10,13
28	AŚ Jelenia Góra	180	0	1.816	9,91
29	ZK Barczewo	378	3	3.825	9,88
30	AŚ Radom	497	7	5.040	9,86
31	AŚ Grójec	107	0	1.129	9,48
32	AŚ Gliwice	243	0	2.649	9,17
33	ZK Bydgoszcz Fordon	185	2	2.244	8,24
34	AŚ W-wa Białoleka	673	6	8.427	7,99

35	AŚ Zielona Góra	208	2	2.654	7,84
36	AŚ Szczecin	424	5	5.412	7,83
37	AŚ Poznań	565	9	7.557	7,48
38	AŚ Gdańsk	598	4	8.321	7,19
39	AŚ Hajnówka	65	1	906	7,17
40	ZK Nr 2 Grudziądz	143	1	2.018	7,09
41	AŚ Łódź	554	8	7.988	6,94
42	ZK Kluczbork	79	1	1.151	6,86
43	ZK Pińczów	180	0	2.663	6,76
44	ZK Sieradz	191	1	2.848	6,71
45	AŚ Lublin	474	2	7.159	6,62
46	ZK Głogów	73	2	1.117	6,54

W omawianym okresie w 2.263 przypadkach więziennictwo poinformowało o sposobie załatwienia skarg w sprawach osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych organy władzy publicznej, instytucje albo organizacje społeczne, w tym m.in. Kancelarię Prezydenta (19 skarg), Kancelarię Premiera (29), Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich (402) oraz posłów (5), senatorów (1), sądy (918), prokuratury (130), a także inne organy i instytucje (759 skarg).

W 2009 r. przyjęto w więziennictwie ogółem 11.385 interesantów w sprawach dotyczących osób pozbawionych wolności. Najczęściej zwracano się do dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych, którzy przyjęli łącznie 8.736 osób oraz do dyrektorów okręgowych (63 osoby). Pozostali funkcjonariusze jednostek organizacyjnych Służby Więziennej przyjęli 2.586 interesantów, w tym 2.532 – w jednostkach podstawowych, 40 – w okręgowych inspektoratach i 14 – w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej.

III. Ogólna charakterystyka tematyczna skarg i próśb

Tematyka skarg wnoszonych przez osoby tymczasowo aresztowane i pozbawione wolności, rozpatrzonych i załatwionych przez kierowników jednostek organizacyjnych Służby Więziennej podobnie jak w latach ubiegłych nie uległa większym zmianom. Osadzeni w swoich skargach podnoszą najczęściej sprawy związane z traktowaniem przez funkcjonariuszy i pracowników, opieką zdrowotną, warunkami bytowymi, sposobem załatwienia ich wcześniejszych skarg oraz kwestiami dotyczącymi przetransportowania do innych jednostek penitencjarnych. Problematykę skarg ilustruje poniższa tabela.

Tabela nr 6

Zestawienie zarzutów zawartych w skargach w sprawach osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, rozpatrzonych i załatwionych przez jednostki organizacyjne Służby Więziennej w 2009. – w porównaniu do roku 2008.

Wyszczególnienie	Rok				różnica (r. 1:3)	różnica %
	2009	w tym zasadne	2008	w tym zasadne		
0	1	2	3	4	5	6
Traktowanie przez funkcjonariuszy i pracowników SW	6.083	18	5.226	17	857	16,40
Opieka zdrowotna	4.879	35	4.473	36	406	9,08
Warunki bytowe	3.817	45	3.546	36	271	7,64
Załatwienie skargi	1.931	34	1805	42	126	6,98
Przetransportowanie	1.236	14	1019	26	217	21,30
Korespondencja	1.138	29	958	38	180	18,79
Widzenia i rozmowy telefoniczne	779	15	658	14	121	18,39
Sposób załatwienia prośby	690	16	-	-	-	-
Depozyty	557	24	560	29	-3	-0,54
Zatrudnienie	523	5	550	10	-27	-4,91
Kary dyscyplinarne	483	3	418	2	65	15,55
Zapoznawanie z opiniami i udostępnianie dokumentacji	418	10	293	5	125	42,66
Działalność kulturalno-oświatowa i sportowa	397	2	263	5	134	44,11
Decyzje Komisji penitencjarnej	372	4	378	3	-6	-1,59
Przepustki i zezwolenia na opuszczenie zakładu	265	5	142	4	123	86,62
Paczki	253	20	219	12	34	15,53
Traktowanie przez współosadzonych	192	0	213	0	-21	-9,86

W porównaniu do 2008 r. odnotowano wzrost zarzutów o 86,62 % dotyczących przepustek i zezwolenia na opuszczenie zakładu (z 142 do 265); o 44,11 % - dotyczących działalności kulturalno-oświatowej i sportowej (z 263 do 397), o 42,66 % - zapoznawania z opiniami i udostępniania dokumentacji (z 293 do 418), o 21,30 % - przetransportowania (z 1.019 do 1.236), o 18,79 % - korespondencji (z 958 do 1.138), o 18,39 % - widzeń i rozmów telefonicznych (z 658 do 779), o 16,40 %

- traktowania przez funkcjonariuszy i pracowników SW (z 5.226 do 6.083), o 15,55 %
- kar dyscyplinarnych (z 418 do 483), o 15,53 % - paczek (z 219 do 253). W 2009 r. po raz pierwszy rejestrowano ilość skarg na sposób załatwienia prośby. Odnotowano 690 zarzutów, z których 16 było zasadnych.

Jak wynika z danych liczbowych zawartych w powyższej tabeli w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano także wzrost o 9,08 % ilości skarg na opiekę zdrowotną (z 4.473 w 2008 r. do 4.817 w 2009 r.). W skargach tych podnoszono zarzuty dotyczące m.in.: leczenia (2.516, w tym 13 zasadnych), traktowania przez personel medyczny (518, brak zasadnych), odmowy skierowania lub długiego okresu oczekiwania na zabieg, konsultacje (419, w tym 4 zasadne), braku leków (238, w tym 2 zasadne), leczenia diagnostycznego, pozbawienia, braku diety (159, w tym 1 zasadna). Odnotowano także znaczący, o 16,40 %, wzrost ilości skarg na niewłaściwe traktowanie osadzonych przez pracowników i funkcjonariuszy Służby Więziennej. Osoby wnoszące skargi formułowały zarzuty dotyczące: zaniechania określonego działania (1.014, w tym 7 zasadnych), agresji werbalnej (680, w tym 1 zasadna), sporządzenia wniosku o wymierzenie kary dyscyplinarnej (595, brak zasadnych), sposobu przeprowadzenia kontroli osobistej/celi mieszkalnej (488, w tym 2 zasadne), zapewnienia bezpieczeństwa (278, w tym 1 zasadna), pobicia (164, brak zasadnych), użycia środków przymusu bezpośredniego (68, brak zasadnych).

Wśród zarzutów zawartych w skargach na traktowanie przez funkcjonariuszy i pracowników SW odnotowano także 7 zarzutów dotyczących dyskryminacji na tle rasowym i etnicznym, 69 zarzutów dotyczących dyskryminacji na tle wyznaniowym oraz 52 zarzuty dotyczące dyskryminacji na tle orientacji seksualnej. Ogółem wniesiono 128 zarzutów dotyczących dyskryminacji na tle rasowym i etnicznym, wyznaniowym i orientacji seksualnej, w tym 5 skarg wnieśli członkowie mniejszości romskiej. Jedną z tych skarg, dotyczącą wyżywienia, uznano za zasadną (CZSW). Ponadto organy Służby Więziennej udzieliły wyjaśnień i informacji w 42 sprawach dotyczących dyskryminacji na tle rasowym i etnicznym (11), wyznaniowym (16) i orientacji seksualnej (15). Łącznie odnotowano w 2009 r. wniesienie 170 zarzutów dotyczących wymienionej problematyki.

Pomimo utrzymującego się od kilkunastu lat przeludnienia w ubiegłym roku zanotowano spadek o 9,86 liczby skarg na traktowanie przez współosadzonych (z 213 w 2008 r. do 192 w 2009 r.). W grupie tych skarg podnoszono m.in. zarzuty dotyczące: pobicia (68, brak zasadnych), okradania, wymuszania (20, brak zasadnych),

znęcania się (20, brak zasadnych). Odnotowano także niewielki, wynoszący 4,91 % spadek skarg na zatrudnienie oraz o 1,59 % skarg na decyzje komisji penitencjarnej i o 0,54 % skarg na depozyty.

Spośród ogółu skarg, rozpatrzonych i załatwionych w 2009 r. przez kierowników jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, 302 uznano za zasadne (w tym 284 w okręgowych inspektoratach i podległych im jednostkach); 19.660 skarg załatwiono negatywnie, a 367 skarg w inny sposób.²¹

Zarzuty zawarte w skargach, których kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Więziennej nie załatwiali merytorycznie, a jedynie udzielali na nie wyjaśnień i informacji organom uprawnionym do załatwiania skarg w sprawach osób pozbawionych wolności we własnym zakresie, dotyczyły najczęściej decyzji komisji penitencjarnej. Tego typu spraw w 2009 r. było 1.517 (wzrost o 12,29 %), przy czym kierowano je głównie do sądów penitencjarnych (1.451), a tylko w niektórych przypadkach do innych organów (66). Zarzuty na opiekę zdrowotną (1.343, wzrost o 30,77 %) wnoszone były zwłaszcza do sądów (629) i Rzecznika Praw Obywatelskich (509).

W grupie spraw dotyczących traktowania osadzonych przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej (1.288) kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Więziennej udzielali wyjaśnień głównie sądom (795) i Rzecznikowi Praw Obywatelskich (363); niemal wyłącznie do sądów zwracali się skarżący w sprawach dotyczących karania dyscyplinarnego (741 zarzutów na 804 ogółem wniesionych) oraz przepustek i zezwoleń na opuszczanie zakładu karnego (525 na 549 wniesionych).

Zarzuty zawarte w skargach kierowanych przez osadzonych do organów pozawięziennych przedstawiono w poniższej tabeli.

²¹ Liczba skarg załatwionych w inny sposób nie obejmuje spraw, na które udzielono wyjaśnień i informacji organom uprawnionym do załatwiania skarg we własnym zakresie (6.599, w tym 21 zasadnych) oraz przekazanych według Kpa (17)

Tabela Nr 7

Zestawienie zarzutów zawartych w 2009 r. w skargach przekazanych kierownikom jednostek organizacyjnych Służby Więziennej przez podmioty uprawnione do załatwiania skarg we własnym zakresie w celu udzielenia informacji i wyjaśnień – w porównaniu do roku 2008.

Wyszczególnienie	Rok		różnica (r. 1:2)	
	2009	2008	Ilość (+/-)	% (+/-)
0	1	2	3	4
Decyzje komisji penitencjarnej	1.517	1351	166	12,29
Opieka zdrowotna	1.343	1027	316	30,77
Traktowanie przez funkcjonariuszy	1.288	954	334	35,01
Warunki bytowe	990	781	209	26,76
Kary dyscyplinarne	804	633	171	27,01
Przepustki	549	490	59	12,04
Widzenia i rozmowy telefoniczne	226	159	67	42,14
Przetransportowanie	210	140	70	50,00
Korespondencja	194	129	65	50,39
Zatrudnienie	172	163	9	5,52
Sposób załatwienia skargi	144	121	23	11,63
Sposób załatwienia prośby	113	-	-	-
Zapoznawanie z opiniami i dostępowanie dokumentacji	100	50	50	100
Depozyty	77	44	33	75,00
Traktowanie przez współosadzonych	72	53	19	35,85
Działalność k-o i sportowa	69	46	23	50,00

Generalnie jednostki organizacyjne więziennictwa załatwiały skargi w terminach określonych obowiązującymi przepisami. Spośród 20.327 skarg załatwionych merytorycznie w 2009 r. przez organy Służby Więziennej przeterminowano 11 (0,05 %), wyłącznie w OISW w Gdańsku.

Opóźnienia w rozpatrywaniu niektórych skarg, wynikały przede wszystkim ze złożoności zarzutów, odnoszących się nieraz do działalności kilku jednostek penitencjarnych, co w konsekwencji powodowało trudności w szybkim skompletowaniu dokumentacji niezbędnej w postępowaniu skargowym czy też absencji z przyczyn usprawiedliwionych funkcjonariuszy bądź pracowników,

których wyjaśnienia były niezbędne do właściwego rozpoznania zarzutów zawartych w skargach.

Niektórzy z osadzonych kierują bardzo liczne skargi do różnych organów, powtarzając zawarte w nich zarzuty i w takich sytuacjach zdarza się, że dokumentacja niezbędna do rozpatrzenia tych zarzutów jest przedmiotem badania w innym organie, co powoduje znaczne wydłużenie terminu załatwiania konkretnej skargi. Przedłużenie prowadzonego postępowania skargowego miało również miejsce wówczas, gdy zachodziła konieczność uzupełnienia zgromadzonego pierwotnie materiału dowodowego o dodatkowe wyjaśnienia i dokumenty.

Z reguły zainteresowani byli informowani o okolicznościach, które miały wpływ na przedłużenie prowadzonego postępowania oraz o przewidywanym terminie jego zakończenia.

Oprócz skarg, jednostki organizacyjne więziennictwa załatwiała również prośby, kierowane w różnych sprawach do organów Służby Więziennej. W 2009 r. kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Więziennej mieli do rozpatrzenia ogółem 55.740 prośb, w tym 26, które nie podlegały załatwieniu przez więziennictwo (369 pozostało z 2008 r., a 55.371 wpłynęły w okresie sprawozdawczym) – spadek o 10,84 % w stosunku do 2008 r., z których załatwiono 55.240: 1.034 – Zespół do spraw Skarg Osób Pozbawionych Wolności w Biurze Prawnym CZSW, 844 - Biuro Informacji i Statystyki CZSW, a 53.336 - dyrektorzy okręgowi oraz kierownicy podległych im jednostek organizacyjnych; 26 prośb w sprawach, które nie należały do kompetencji Służby Więziennej – przesłano do załatwienia innym właściwym organom. Do załatwienia w 2010 r. pozostało - wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. - 500 prośb. Problematykę prośb przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 8

Problematyka prośb w sprawach osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych podlegających rozpatrzeniu i załatwieniu w 2009 r. – w porównaniu do roku 2008.

Lp.	Wyszczególnienie	Rok		Różnica	
		2009 r.	2008 r.	Ilość (+/-)	% (+/-)
1	2	3	4	5	6
1	Przetransportowanie	17.244	13.830	3.414	24,69
2	Udzielenie informacji	12.048	9.470	2.578	27,22

3	Inne sprawy	26.422	25.862	560	2,17
4	Razem (w. 1 do 3)	55.714	49.162	6.552	13,33
5	Sprawy nie dotyczące więzienia – przekazane wg Kpa	26	20	6	30,00
6	Ogółem (4 + 5)	55.740	49.182	6.558	13,34

IV. Przyczyny i źródła składania skarg.

Pomimo dużego zaangażowania Służby Więziennej w realizację wszelkich uprawnień osób pozbawionych wolności oraz wykonywania działań mających wpływ na utrzymanie właściwej atmosfery wśród osadzonych, podobnie jak w latach poprzednich mamy do czynienia z dużą ilością skarg kierowanych przez osoby skazane i tymczasowo aresztowane do różnych instytucji państwowych. Zasadniczym źródłem powstawania większości skarg jest sam fakt pobytu w jednostce penitencjarnej, brak możliwości decydowania o sobie oraz konieczność podporządkowania się przełożonym. Powyższa sytuacja często powoduje u osadzonych frustrację, a w efekcie doprowadza do prezentowania zachowań mających na celu zredukowanie napięcia wywołanego brakiem możliwości zrealizowania własnych potrzeb. Sposobem na rozładowanie negatywnych emocji jest m.in. napisanie skargi.

Tak jak w latach ubiegłych znaczna ilość powstawania skarg spowodowana jest sytuacją życiową, trudnościami w zaakceptowaniu zmian, nagłymi zdarzeniami czy też odizolowaniem od świata zewnętrznego.

Wzrastająca rokrocznie ilość skarg jest wynikiem uaktywnienia się w jednostkach penitencjarnych osadzonych przejawiających postawy roszczeniowe, chętnie manifestujących swoje niezadowolenie z warunków i wymogów w jakich muszą funkcjonować i negatywnie nastawionych do działań podejmowanych przez Służbę Więzienną. Skrajnie roszczeniowi osadzeni wnoszą po kilkadziesiąt czy nawet kilkaset skarg, nie przyjmując argumentów wskazujących na ich bezpodstawne pretensje. Nie są oni zainteresowani rozwiązaniem problemu lecz ciągłym stwarzaniem nowych, absorbując pracę administracji. Stosowanie wobec tej grupy osadzonych oddziaływań wychowawczych nie przynosi oczekiwanych rezultatów. Jest to ich sposób na życie. Można zauważyć, iż niemal w każdej jednostce, w której przebywają, notowany jest gwałtowny wzrost skarg na ich działalność np.: w Areszcie Śledczym w Gdańsku grupa 15 osadzonych złożyła łącznie 287 skarg, co stanowiło 51,27% ogólnej ilości skarg. Podobna sytuacja zaistniała w wielu innych jednostkach penitencjarnych.

Generatorem wielu skarg jest niewątpliwie przeludnienie jednostek penitencjarnych. Konieczność częstego transportowania skazanych do jednostek dysponujących wolnymi miejscami, nie zawsze położonych najbliżej ich miejsca zamieszkania w znaczący sposób wpływa na pisanie próśb, a następnie skarg dotyczących przetransportowania. Pomimo niewielkiego wzrostu populacji osób pozbawionych wolności w 2009 r. (31.12.2008 - 31.12.2009 r. wzrost o 851 osób) oraz wzrostu pojemności aresztów śledczych i zakładów karnych, nie nastąpiło polepszenie warunków bytowych, zaś oddalenie od miejsc zamieszkania, brak możliwości zatrudnienia czy zwiększająca się liczba osadzonych wywiera negatywny wpływ na kształtowanie się nastrojów panujących wśród osadzonych oraz ich relacji z funkcjonariuszami i pracownikami.

Duże znaczenie w przypadku zwiększającej się ilości skarg, ma wzrost świadomości osadzonych, łatwość dostępu do aktów prawnych, literatury prawniczej, szablonów i wzorów pism, nagłaśnianie przez media spraw wygranych przez osadzonych, co dla innych osadzonych jest impulsem do składania skarg.

Problem stanowią skargi kierowane przez osadzonych do wielu podmiotów jednocześnie. Osadzeni nie czekają na rozpatrzenie skargi przez jeden podmiot, lecz ta sama skarga jest w tym samym czasie rozpatrywana przez kilka instytucji. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, mimo, iż skarga dotyczy tego samego zarzutu musi zostać zarejestrowana oddzielnie co wpływa na wzrost ich ilości. Do takiego rodzaju działania zachęca osadzonych możliwość zdobycia korzyści finansowych w postaci zadośćuczynienia lub odszkodowania, co szczególnie dotyczy warunków bytowych, przeludnienia i opieki medycznej.

Zarzuty na opiekę medyczną ciągle znajdują się w czołówce zarzutów zawartych w skargach. Na zaistniały stan mają wpływ zarówno przepisy jak i łatwy dostęp do specjalistów trudno dostępnych w powszechnej służbie zdrowia. Fakt ten powoduje, iż osadzeni przy spotkaniu z lekarzem pierwszego kontaktu żądają skierowania do lekarza specjalisty. Odmowa spotyka się z natychmiastowym napisaniem skargi. Często również osadzeni pisząc skargi dotyczące służby zdrowia chcą udowodnić, iż nie mogą być leczeni w warunkach izolacji więziennej ze względu na stan zdrowia.

Do wzrostu ilości skarg przyczyniają się również zachowania funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej, którzy niejednokrotnie bagatelizują zgłaszane przez osadzonych prośby i oczekiwania. Często działają rutynowo, pobieżnie, przesadnie

i rygorystycznie egzekwują od osadzonych obowiązujące przepisy. W bieżącej pracy penitencjarnej stwierdza się również szablony i nieindywidualizowane traktowanie osadzonych oraz ich sytuacji.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, iż przyczyn powstawania skarg należy niewątpliwie dopatrywać się w deprivacji potrzeb osadzonych, jak i w zachowaniu oraz sposobie pełnienia służby i realizowania powierzonych obowiązków przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej.

Za najczęstsze przyczyny powstawania skarg mających źródło w zachowaniu i problemach osadzonych uważa się:

- traktowanie instytucji skargi jako nadzwyczajnego środka odwoławczego, bądź instrumentu wywierania nacisku w kierunku zmiany niekorzystnych dla skarżącego decyzji merytorycznych a także sposobu na osiągnięcie własnego celu i realizowanie żądań, jak również jako formy odwetu na administracji jednostek penitencjarnych oraz dezorganizowanie pracy Służby Więziennej;
- brak obiektywizmu i krytycyzmu w ocenie własnego postępowania i realizacji określonych przepisami uprawnień oraz subiektywne przekonanie o własnych racjach, a także prezentowanie własnej interpretacji przepisów prawa;
- roszczeniowa postawa skarżących wynikająca częściowo z ich asocjacyjnej i patologicznej osobowości, a wyrażająca się najczęściej w składaniu skarg tej samej treści do różnych podmiotów uprawnionych do załatwiania skarg, a także wielokrotna powrotność do kwestii już wyjaśnionych;
- poczucie pełnej bezkarności w pisaniu skarg zawierających obelgi, oszczerstwa i wulgaryzmy w stosunku do funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej;
- traktowanie skargi w sposób instrumentalny, co przede wszystkim można odnieść do skarg dotyczących opieki zdrowotnej mających najczęściej na celu uzyskanie skierowania na leczenie w placówkach wolnościowych, uzyskanie przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności lub uchylecia środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania oraz uzyskanie szeroko rozumianych ulg w procesie wykonywania kary pozbawienia wolności;
- konsumpcyjne i konformistyczne nastawienie części osadzonych, polegające na bezkrytycznym oczekiwaniu od administracji załatwienia spraw przy braku jakiegokolwiek aktywności z ich strony.

Przyczyny wynikające z postaw i zachowań funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej to:

- niedokładne i nierzetelne wywiązywanie się z obowiązków służbowych przez funkcjonariuszy Służby Więziennej wykonujących zadania w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi wynikające niejednokrotnie z braku umiejętności stosowania przepisów Kkw oraz regulaminów w bezpośredniej pracy z osadzonymi, a także brak umiejętności bieżącego rozwiązywania konfliktów powstałych na linii funkcjonariusz – osadzony;
- przeludnienie jednostek penitencjarnych i związane z tym pogorszenie warunków socjalno-bytowych szczególnie w starych i zdekapitalizowanych jednostkach, jak również upatrywanie w przeludnieniu jednostek pozamerytorycznego tła odmowy przetransportowania skazanego do innej jednostki, a także związana z tym możliwość zagospodarowania czasu wolnego osadzonym;
- rutyna w wykonywaniu obowiązków przez funkcjonariuszy z długim stażem, sztywne i formalistyczne przestrzeganie przepisów, a także nadmierny rygoryzm funkcjonariuszy niedoświadczonych z krótkim stażem zawodowym co w konsekwencji skutkuje brakiem indywidualnego podejścia do spraw osadzonych oraz bagatelizowanie ustnie zgłaszanych przez osadzonych próśb i skarg.

Ważnym czynnikiem mającym wpływ na ilość skarg składanych przez osadzonych są patologiczne zachowania niektórych osadzonych, ich zaburzenia w sferze emocjonalnej i osobowościowej, brak krytycyzmu w ocenie własnej postawy, konsumpcyjne nastawienie, jak również niewystarczające objęcie opieką wychowawczą i psychologiczną osób prezentujących postawy roszczeniowe, mających na celu utrudnienie pracy administracji jednostek penitencjarnych.

Od kilku lat niezmiennym czynnikiem wpływającym na ilość skarg w danej jednostce penitencjarnej pozostaje bez wątpienia populacja osadzonych. Najbardziej skargogenni są skazani recydywiści, którzy bardzo dobrze znają realia więzienne, potrafią walczyć o swoje prawa, by w ten sposób stworzyć sobie optymalnie najkorzystniejsze warunki odbywania kary pozbawienia wolności.

Według Dyrektorów Okręgowych duża ilość wpływających skarg spowodowana jest nagłymi zdarzeniami i sytuacją życiową osadzonych. W 2009 r. związana była także ze złą sytuacją finansową Służby Więziennej, a głównie z wprowadzonymi i obowiązującymi w jednostkach programami oszczędnościowymi, co skutkowało m.in. ograniczeniem wydawanych zezwoleń na posiadanie dodatkowego sprzętu RTV dla osadzonych, okresowym wyłączaniem prądu do gniazd wtykowych w celach

mieszkalnych. Sytuacja powyższa miała negatywny wpływ na nastroje panujące wśród osadzonych i kształtowanie relacji z funkcjonariuszami.

1. *Przykłady skarg uznanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej za zasadne w zakresie rozpatrzenia ich przez dyrektorów okręgowych Służby Więziennej.*
 - Skarga dotyczyła osadzenia skarżącego w Areszcie Śledczym w Krakowie w okresie prowadzenia badań psychologicznych poza Ośrodkiem Diagnostycznym, a nie w Ośrodku. W związku z powyższym podjęto następujące działania: sprawa została omówiona na posiedzeniu kierownictwa Aresztu. Aktualnie skazani kierowani na badania psychologiczne do Ośrodka Diagnostycznego w Areszcie Śledczym w Krakowie oraz spoza jednostki po przetransportowaniu są kwaterowani w celach Ośrodka Diagnostycznego. W związku z dostrzeganiem zmiany populacji osób kierowanych na badania psychologiczno-penitencjarne dokonano zmian przeznaczenia cel w Ośrodku Diagnostycznym by zwiększyć możliwości kwaterowania w nim wszystkich skazanych wyznaczonych na badania. Nie zmieniając pojemności Ośrodka oddano na rzecz oddziału jedną celę o dużej pojemności i zyskano cztery cele mniejsze. Jednocześnie na bieżąco dokonywana jest zmiana przeznaczenia cel w miarę występujących potrzeb wynikających z klasyfikacji oraz zasady indywidualizacji wykonywania kary pozbawienia wolności, a także konieczności zapewnienia skazanym oczekującym na badania psychologiczne bezpieczeństwa i przeciwdziałania ich wzajemnej demoralizacji.
 - Skarga dotyczyła m.in. niewłaściwego traktowania w Areszcie Śledczym w Poznaniu, karania dyscyplinarnego, korzystania ze świetlicy, wyżywienia niezgodnego z wymogami religijnymi, uniemożliwienia zabrania do celi mieszkalnej artykułów zakupionych w trakcie widzenia w ramach poczęstunku, niewłaściwych warunków panujących w celi mieszkalnej i zaginięcia wyżywienia. CZSW po przeanalizowaniu całości materiałów zebranych w toku postępowania skargowego, uprzednio przeprowadzonego przez Dyrektora Okręgowego w Poznaniu oraz po uzyskaniu dodatkowych wyjaśnień od tego organu, w oparciu o ocenę właściwych merytorycznie komórek organizacyjnych – Biura Penitencjarnego, Biura Ochrony i Spraw Obrony, Biura Kwatermistrzowsko – Inwestycyjnego, uznał zarzut dotyczący wyżywienia niezgodnego z wymogami religijnymi za zasadny. Prośbą z dnia 25 czerwca 2009 r. osadzony wnosił o wyżywienie uwzględniające wymogi religijne, tj. dostarczanie posiłków nie zawierających

mięsa wieprzowego. Prośba została rozpatrzona pozytywnie przez dyrektora aresztu, lecz osadzony otrzymał wyżywienie bezmięsne. Zgodnie z art. 109 § 1 Kkw „skazany otrzymuje trzy razy dziennie posiłki o odpowiedniej wartości odżywczej, w tym co najmniej jeden posiłek gorący, z uwzględnieniem zatrudnienia i wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych..”. W uzyskanej przez CZSW dokumentacji brak było przesłanek uzasadniających niemożność lub trudności w zapewnieniu osadzonemu wyżywienia nie zawierającego jedynie wieprzowiny, a nie wyżywienia bezmięsnego. Nie stwierdzono aby zapewnienie osadzonemu wyżywienia bezwieprzowego niosło za sobą trudności niemożliwe do spełnienia lub ich spełnienie było obciążone zbyt dużymi kosztami. Pozostałe zarzuty podnoszone w skardze uznano za bezzasadne.

2. *Przykłady skarg uznanych za zasadne przez dyrektorów okręgowych i podległych im dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych.*

2.1 W zakresie traktowania przez funkcjonariuszy i pracowników SW (STF):

- **Zakład Karny w Wadowicach.** Skarga dotyczyła realizacji spaceru w godzinach wydawania obiadu. W toku czynności wyjaśniających ustalono, iż skarżący odmówił wyjścia na spacer w godzinach wydawania obiadu. Jego grupa spacerowa została doprowadzona na pole spacerowe. Za nieprawidłowe uznano postępowanie oddziałowego, który podjął decyzję o realizacji spaceru w czasie przeznaczonym na wydawanie obiadu. Z funkcjonariuszem winnym nieprawidłowości przeprowadzono rozmowę oraz zrealizowano szkolenie dla dowódców zmian z zakresu znajomości przepisów porządku wewnętrznego obowiązującego w zakładzie karnym.
- **OISW w Bydgoszczy.** Dyrektor Okręgowy w Bydgoszczy uznał za zasadną skargę dotyczącą uniemożliwienia przeprowadzenia na prośbę osadzonego dodatkowych badań na obecność narkotyków w moczu w trakcie pobytu w Zakładzie Karnym w Koronowie. W toku badania przedmiotowej sprawy stwierdzono fakt nie-dopełnienia przez funkcjonariuszy obowiązków wynikających z Instrukcji Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie postępowania w przypadku podejrzenia użycia narkotyków przez osobę osadzoną w jednostce penitencjarnej. W związku z powyższym z wychowawcą opiniującym prośbę osadzonego o powtórzenie testu na obecność środków odurzających w organizmie przeprowadzono rozmowę instruktazową. Sprawę omówiono na odprawie kadry

kierowniczej jednostki. Ponadto przeprowadzono szkolenie dla wychowawców, służby zdrowia oraz funkcjonariuszy działu ochrony w zakresie realizacji wymogów zawartych ww. instrukcji, a wobec braku udowodnienia winy osadzonemu, na podstawie art. 149 kkw, uchylono karę dyscyplinarną wymierzoną skazanemu w związku ze stwierdzeniem obecności narkotyków w moczu.

- **Zakład Karny w Krzywańcu.** Skarga dotyczyła zatrzymania dokumentów w sytuacji, gdy okazało się, iż osadzony otrzymał ww. dokumenty z Prokuratury Rejonowej w Zielonej Górze. Działanie powyższe było niezgodne z obowiązującymi przepisami. W myśl art. 110a § 1 kkw skazany ma prawo posiadać w celi dokumenty związane z postępowaniem, którego jest uczestnikiem. W celu wyeliminowania w przyszłości podobnych nieprawidłowości z funkcjonariuszem odpowiedzialnym za uchybienie przeprowadzono rozmowę instruktazową. Zatrzymane dokumenty zostały przesłane do jednostki, w której przebywał skazany. Skarga została omówiona na szkoleniu działu ochrony, w trakcie odprawy penitencjarno - ochronnej oraz na posiedzeniu kierownictwa jednostki.

2.2 W zakresie opieki zdrowotnej (SOZ) :

- **Areszt Śledczy w Olsztynie.** Skarga dotyczyła nieprawidłowego leczenia w Areszcie Śledczym w Olsztynie. Osadzony zgłosił się do lekarza z powodu zmian w śluzówce oka. W dokumentacji medycznej lekarz nie sporządził opisu badania przedmiotowego, ani zapisu o konieczności zgłoszenia się do kontroli w przypadku braku poprawy i skierowania do dermatologa. Zmiany na błonach śluzowych osadzonego prawdopodobnie powstały po zastosowanej antybiotykoterapii i wystąpiła konieczność wezwania do skarżącego pogotowia ratunkowego. W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości kierownik ZOZ-u przeprowadziła rozmowę dyscyplinującą z lekarzem winnym zaniedbania.
- **Zakład Karny w Kamińsku.** Skarga dotyczyła odmowy wykonania badań przez służbę zdrowia. Skazany zgłosił się do lekarza twierdząc, że mieszkał z nosicielem wirusa HCV i chciał aby zostało mu wykonane badanie na HCV. Lekarz przyjmujący osadzonego nie widział wskazań do wykonania badania. Niemniej jednak wskazane było wykonanie badań w kierunku HCV i oznaczenie Hbs Ag ze względu na przebytą w przeszłości żółtaczkę. Z osobą winną zaniedbania dyrektor zakładu przeprowadził rozmowę ostrzegawczą.

- **Zakład Karny w Chełmie.** Za zasadną uznana została skarga dotycząca nieprawidłowego leczenia w Zakładzie Karnym w Chełmie. W wyniku podjętych czynności wyjaśniających ustalono, że w dniu 2.12.2008 r. osadzony miał zlecone konsultacje: neurologiczną i laryngologiczną oraz ponownie neurologiczną w dniu 6.01.2009 r. Powyższe konsultacje nie zostały zrealizowane przed wytransportowaniem osadzonego do innej jednostki. Konsultacja laryngologiczna została wykonana w innej jednostce penitencjarnej. Natomiast konsultacja neurologiczna pomimo kilkakrotnego jej zlecenia nie została zrealizowana. Osadzonemu nie ustalono terminu konsultacji. Wobec lekarza winnego powyższego zaniedbania nie wyciągnięto konsekwencji służbowych ponieważ w chwili uznania skargi za zasadną nie świadczył on pracy na rzecz jednostki penitencjarnej w Chełmie.

2.3 W zakresie depozytów (SDT) :

- **Zakład Karny w Łowiczu.** Skarga dotyczyła rozliczenia sum depozytowych. Ustalono, że wpłata dokonana na konto skazanego została zaewidencjonowana z kilkunastodniowym opóźnieniem. Powyższe uchybienie wynikało z błędu funkcjonariusza działu finansowego, który przeoczył wpłatę na konto skazanego przy sporządzaniu raportu kasowego. W trakcie przeliczania pieniędzy w punkcie kasowym ujawniona została nieprawidłowość, jednak nastąpiło to z dużym opóźnieniem. Dyrektor zakładu karnego obniżył dodatek służbowy winnemu zdarzenia oraz wszczął działania ukierunkowane na uniknięcie w przyszłości analogicznych uchybień, tj. zobowiązał funkcjonariusza prowadzącego punkt kasowy do każdorazowego przeliczania gotówki w szczególności po zakończeniu raportu kasowego oraz sprawdzania kwoty przyjętej gotówki z sumą dowodów wpłat przyjętych z pomocniczego punktu inkasa, a także przyjmowania środków pieniężnych i dowodów wpłaty ze szczególnym zwróceniem uwagi na prawidłowy sposób dokumentowania wpłat.
- **Zakład Karny w Wojkowicach** Skarga dotyczyła zagubienia radiobudzika. Z uwagi na zgłaszane dolegliwości w dniu 26 grudnia 2008 r. skazany został przewieziony do szpitala w Czeladzi, a stamtąd do Aresztu Śledczego w Krakowie. Z uwagi na powyższe, w dniu 6 stycznia 2009 r. zastępca dowódcy zmiany zlecił funkcjonariuszowi oddziałowemu, spakowanie rzeczy osobistych skazanego, pozostawionych w celi. Spakowany depozyt został dostarczony do Aresztu Śledczego w Krakowie. W dniu 21 stycznia skarżący ponownie przybył do

Wojkowic. Kilka dni później złożył na ręce dyrektora skargę, w której domagał się ukarania funkcjonariusza nadzorującego pakowanie jego rzeczy z powodu braku radiobudzika. Kierownik jednostki podstawowej uznał skargę za zasadną. Nie udało się jednoznacznie ustalić, co stało się z wyżej wymienionym sprzętem. Faktem jest jednak, że w trakcie pakowania radiobudzik nie został wpisany do protokołu. Dyrektor odstąpił od podjęcia kroków dyscyplinujących.

2.4 W zakresie decyzji komisji penitencjarnej (SDK) :

- **Areszt Śledczy Koszalinie.** Skarga uznana częściowo za uzasadnioną przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej, dotyczyła m.in. organizowania komisji penitencjarnej i podejmowania decyzji pod nieobecność skazanego. Nieobecność skarżącego wynikała z zatrudnienia w grupie roboczej ZRB. Ww. świadczył w niej pracę od dnia 20 marca 2009 r., z dniem 8 lipca z uwagi na redukcję zatrudnienia został wycofany z zatrudnienia. Skazanego świadomie nie wstrzymywano z pracy celem udziału w posiedzeniach komisji penitencjarnej mając na uwadze konieczność wyjątkowo pilnego zakończenia zleconych kontrahentowi prac remontowych, a także priorytetową rolę zatrudnienia w resocjalizacji osób przebywających w izolacji więziennej. Decyzje komisji penitencjarnej wraz z uzasadnieniem każdorazowo przekazywane były osadzonemu ustnie przez wychowawców dyżurnych bezpośrednio po powrocie ww. z pracy. W związku z uznaniem skargi za częściowo uzasadnioną sprawę omówiono na odprawach: służbowej kierownictwa jednostki i penitencjarno - ochronnej, a także niezwłocznie zmieniono organizację posiedzeń komisji penitencjarnej - dodatkowo raz w tygodniu po godzinach pracy administracji celem rozpoznawania spraw skazanych zatrudnionych.
- **Zakład Karny w Wołowie.** Skarga dotyczyła zaskarżenia decyzji o zmianie podgrupy klasyfikacyjnej nadanej przez komisję penitencjarną, kierującą osadzonego do odbywania kary w Zakładzie Karnym typu zamkniętego za spożycie alkoholu do Sądu Penitencjarnego we Wrocławiu. Sąd przyznał rację osadzonemu z uwagi na przeprowadzenie badań niewłaściwym alkotestem. W chwili obecnej Zakład Karny w Wołowie posiada odpowiednie ww. urządzenie.

2.5 W zakresie przetransportowania (STR) :

- **Areszt Śledczy we Wrocławiu.** Skarga dotyczyła niewłaściwego przetransportowania z AŚ we Wrocławiu do ZK w Sieradzu. Niewłaściwy transport

spowodowany był błędnym wpisaniem miejsca zamieszkania osadzonego przez funkcjonariusza działu ewidencji. Skarga została uznana za zasadną przez Dyrektora AŚ we Wrocławiu. Z winnym przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą, a powyższy przypadek omówiono na szkoleniu wewnątrzdziałowym.

- **Areszt Śledczy w Warszawie Białołęce.** Skarżący miał pozytywnie rozpatrzoną prośbę o przetransportowanie do Zakładu Karnego Barczewie, tymczasem przetransportowano go do Zakładu Karnego we Włocławku. Powyższe zdarzenie omówiono na odprawie penitencjarnej.

2.6 W zakresie sposobu załatwienia prośby:

- **Areszt Śledczy w Zabrze.** Skarga dotyczyła niewłaściwego sposobu rozpatrzenia prośby przez administrację Aresztu Śledczego w Zabrze o wydanie zaświadczenia o zatrudnieniu podczas odbywania kary pozbawienia wolności w latach 1966-1967. Na podstawie dostępnej dokumentacji wystawiono zaświadczenie o wykonywaniu pracy odpłatnej, natomiast okres pracy nieodpłatnej, ze wskazaniem stanowiska pracy wykazano w odpowiedzi na prośbę zainteresowanego. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Katowicach uznał skargę za zasadną. Wobec powyższego, funkcjonariuszowi ds. zatrudnienia i BHP polecono skorygować wystawione wcześniej zaświadczenie o wykonywaniu pracy i przesłać na adres zainteresowanego. Jednocześnie zwrócono się do Naczelnika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Zabrze o wystawienie opinii dotyczącej rozpatrywanej kwestii.

2.7 W zakresie warunków bytowych:

- **Zakład Karny w Cieszynie.** Skarga osadzonego dotyczyła m.in. niezapewnienia przez administrację Zakładu Karnego w Cieszynie osobnego miejsca do spania oraz wydania polecenia przenoszenia sprzętu kwaterunkowego osadzonym. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Katowicach uznał skargę za zasadną. W związku z powyższym przedmiotową sprawę w sposób szczegółowy omówiono na posiedzeniu kierownictwa jednostki penitencjarnej, a także na odprawie penitencjarno-ochronnej. Osobom bezpośrednio odpowiedzialnym za stwierdzone uchybienia udzielono stosownego instruktażu. Godnym podkreślenia jest, iż zaistniałe zdarzenie miało charakter incydentalny, a podjęte w przedmiotowej materii działania zaradcze z całą pewnością pozwolą skutecznie zapobiec w przyszłości podobnym przypadkom.

- **Areszcie Śledczym w Świnoujściu** – dyrektor okręgowy uznał za zasadną skargę skazanego dotyczącą osadzenia w celi z osobami palącymi wyroby tytoniowe. W toku podjętych czynności wyjaśniających ustalono, że osadzony przybył do aresztu w godzinach wieczornych i po wykonaniu niezbędnych czynności związanych z przyjęciem go do jednostki, zakwaterowanie w celi odbyło się podczas obowiązywania ciszy nocnej. Aby uniknąć zakłócenia ciszy, poprzez przemieszczanie osadzonych pomiędzy oddziałami i celami, podjęto decyzję o osadzeniu skarżącego w celi ze skazanymi palącymi wyroby tytoniowe. W tym czasie nie było możliwości innego osadzenia. W dniu następnym, w godzinach rannych osadzony został przeniesiony do celi przeznaczonej dla osób niepalących. Niemniej jednak należy stwierdzić, iż zakwaterowanie skarżącego nie było zgodne z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości *w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości* z dnia 26.11.1996 r. i dlatego też skarga w tym zakresie została uznana za zasadną. W związku z tym, że stwierdzona nieprawidłowość była spowodowana brakiem w tym czasie wolnych miejsc w celi dla niepalących, nie były wyciągnięte żadne konsekwencje służbowe wobec osób, które przyczyniły się do zasadności skargi. Skarga została omówiona na posiedzeniu kierownictwa jednostki.
- **Zakład Karny w Potulicach.** Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Bydgoszczy uznał za uzasadnioną skargę osadzonego dotyczącą niewydania obuwia podczas pobytu w Zakładzie Karnym. Jak ustalono, skazanemu nie wydano obuwia, a w wyniku zaniedbania funkcjonariusza pełniącego służbę w magazynie nie udokumentowano faktu odmowy przyjęcia obuwia przez osadzonego w karcie osadzonego. Przedmiotową sprawę omówiono na odprawie kierownictwa jednostki oraz działu kwatermistrzowskiego. Z winnym tego niedopatrzenia funkcjonariuszem przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą.

2.8 W zakresie korespondencji (SKO) :

- **Zakład Karny w Wojkowicach.** Skarga dotyczyła niewysłania przez administrację Zakładu Karnego w Wojkowicach korespondencji urzędowej. Skazany stwierdził, że w dniu 1 grudnia 2008 r. przekazał na ręce wychowawcy skargę skierowaną do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Katowicach i otrzymał na tę okoliczność stosowne potwierdzenie. Po sprawdzeniu dziennika korespondencji

urzędowej skazanych stwierdzono, iż w dniach 1 i 2 grudnia 2008 r. do sekretariatu przekazanych zostało 6 pism urzędowych skarżącego, jednak żadne z nich nie było skierowane do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Katowicach. Osadzony posiadał potwierdzenie przyjęcia korespondencji urzędowej przez wychowawcę, a mimo to pismo nie dotarło do adresata. Skarga uznana została za zasadną przez kierownika jednostki podstawowej. Ponieważ nie można było ustalić, czy zawinił wychowawca, czy też korespondencja zaginęła w sekretariacie, dyrektor nie podjął kroków dyscyplinujących. Sporządzono natomiast nową instrukcję w sprawie obiegu korespondencji wychodzącej osób osadzonych w Zakładzie Karnym w Wojkowicach, która weszła w życie z dniem 18 maja 2009 r.

- **Areszt Śledczy we Wrocławiu.** Skarga dotyczyła zwłoki w wysłaniu korespondencji przez administrację Aresztu Śledczego we Wrocławiu. Winnym tego stanu rzeczy był wychowawca, który nie przekazał listu we właściwym czasie do odpowiedniej komórki. List dostarczono do Urzędu Poczтового z 6-dniowym opóźnieniem. Z winnym przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą, a powyższy przypadek omówiono na szkoleniu działowym.
- **Areszt Śledczy w Słupsku.** Skarga uznana za zasadną przez OISW w Koszalinie w zakresie zagubienia korespondencji. Funkcjonariusz działu penitencjarnego pobrał od skarżącego korespondencję poleconą ze zwrotnym poświadczeniem odbioru. Kolejno, korespondencja ta miała zostać przekazana do sekretariatu Aresztu Śledczego w Słupsku, a następnie jednemu z kierowców, którzy przewozili taką korespondencję do właściwego urzędu pocztowego. Na jednym z przedmiotowych etapów korespondencja skarżącego zaginęła. W związku z powyższym, prywatne listy polecane osób osadzonych, wraz z potwierdzeniem, są odbierane z cel mieszkalnych przez poszczególnych wychowawców działu penitencjarnego Aresztu Śledczego w Słupsku, przypisanych do konkretnych oddziałów budynku penitencjarnego. Następnie cała ta korespondencja przekazywana jest starszemu wychowawcy działu penitencjarnego, który przekazuje listy do urzędu pocztowego, a kolejno osobiście dostarcza osadzonym potwierdzenia nadania, prowadząc równoległe bieżącą ewidencję.

2.9 W zakresie realizacji zakupów (SRZ) :

- **Areszt Śledczy w Łodzi.** Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej stwierdził, iż zarzut osadzonego, dotyczący zawyżonych cen w kantine, jest uzasadniony. W związku z uznaniem zasadności skargi, ceny w kantine Aresztu Śledczego w Łodzi objęte zostały stałą, systematyczną kontrolą. W wypadku stwierdzenia nieprawidłowości w tym zakresie podjęte zostaną działania, ukierunkowane na wyegzekwowanie cen, adekwatnych do obowiązujących w warunkach wolnościowych.
- **Zakład Karny w Wojkowicach.** Skarga dotyczyła działalności kantyny w Zakładzie Karnym w Wojkowicach. Po dokonaniu zakupów i powrocie do oddziału mieszkalnego skarżący stwierdził brak 3 sztuk mleka w proszku. Osadzony zgłosił wychowawcy fakt braku mleka, ale nie przedstawił paragonu fiskalnego. W związku z powyższym sprzedawczyni w kantine nie mogła porównać danych na paragonie z informacjami zawartymi w systemie komputerowym. Dopiero po przedstawieniu paragonu stwierdzono, że istotnie nastąpiła pomyłka na niekorzyść osadzonego. W związku z powyższym brakujące 3 paczki mleka w proszku zostały skarżącemu zwrócone. Celem uniknięcia podobnych sytuacji w przyszłości właściciel kantyny przeprowadził dla pracowników kantyny szkolenie z zakresu obsługiwanego systemu komputerowego.

2.10 W zakresie wymierzenia kar dyscyplinarnych:

- **OISW w Łodzi.** Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Łodzi uznał za zasadną skargę osadzonego w części dotyczącej wymierzenia kary dyscyplinarnej. Za nieprawidłową uznano sytuację, w której wymierza się karę dyscyplinarną za odmowę wykonania polecenia poddania się badaniu moczu na obecność środków odurzających. W celu uniknięcia podobnych nieprawidłowości kierownik działu penitencjarnego i kierownik działu ochrony przeprowadzili szkolenia z zakresu praktycznej realizacji "Instrukcji postępowania w przypadku podejrzenia użycia narkotyku przez osobę osadzoną w jednostce penitencjarnej" Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 23.06.2006 r. oraz materiałów dotyczących przedmiotowej skargi. Funkcjonariuszom odpowiedzialnym za realizację badań przypomniano zapisy instrukcji, kierownik działu penitencjarnego przekazał stosowne wzory oświadczeń do wypełnienia przez osadzonych oraz pouczeń o przysługującym prawie do odmowy poddania się ww. badaniu.

- **Zakład Karny w Jastrzębiu Zdroju.** Skarga dotyczyła nieuzasadnionego wymierzenia osadzonemu kary dyscyplinarnej w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej na okres 7 dni w zawieszeniu na 2 miesiące za posiadanie substancji odurzających. Za powyższe skazany został ukarany dyscyplinarnie i skierowany na komisję penitencjarną, która dokonała reklasyfikacji podgrupy i skierowała osadzonego do odbywania kary w zakładzie karnym typu zamkniętego. W trakcie przeprowadzonego na okoliczność skargi skazanego postępowania wyjaśniającego ustalono, że u skarżącego znaleziono substancję, która według wstępnej oceny funkcjonariuszy Policji została uznana za narkotyki. Ustalono także, że do Zakładu Karnego w Jastrzębiu Zdroju wpłynął opis: „Postanowienia w przedmiocie dowodów rzeczowych” wydanego przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w Jastrzębiu Zdroju, z którego wynikało, że zabezpieczona przez policję substancja została przesłana do Instytutu Ekspertyz Sądowych w Krakowie, gdzie została zbadana i w wyniku badań „jednoznacznie stwierdzono, iż w zabezpieczonej substancji (...) nie stwierdzono środków odurzających, substancji psychotropowych oraz prekursorów kontrolowanych przez ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii”. Z uwagi na to, kara dyscyplinarna wymierzona skarżącemu okazała się niesłuszna. Wobec powyższego zastępca dyrektora jednostki, podjął decyzję o uchyleniu wymierzonej skarżącemu kary dyscyplinarnej i uznał ją za niebyłą na podstawie art. 149 kkw. Ponieważ osadzony przebywał w tym czasie w Zakładzie Karnym w Raciborzu decyzja została przesłana do tamtejszej jednostki celem zapoznania z nią skarżącego, wraz z prośbą o podjęcie przez tamtejszą administrację działań mających na celu uchylenie skutków ukarania. Powyższy przypadek został szczegółowo omówiony na odprawie penitencjarno-ochronnej. Dodać należy, że pozytywne załatwienie opisanej wyżej skargi nie było następstwem stwierdzonych błędów bądź uchybień w postępowaniu funkcjonariuszy.

2.11 W zakresie paczek:

- **OISW w Łodzi.** Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Łodzi uznał za zasadną skargę osadzonego dotyczącą postępowania z paczką. Za nieprawidłową uznano sytuację, w której pobrana przez pielęgniarkę i zabezpieczona do czasu wydania skazanemu paczka z witaminami, nie została wydana temu skazanemu w dniu jego wytransportowania, ani nie została niezwłocznie przesłana do

jednostki, do której został przetransportowany. Kierownik Zakładu Opieki Zdrowotnej Zakładu Karnego w Płocku została zobligowana do podjęcia działań mających na celu niedopuszczenie do ponownego wystąpienia stwierdzonych nieprawidłowości.

- **Areszt Śledczy w Bielsku-Białej.** Skarga dotyczyła nieuzasadnionej odmowy przyjęcia przez administrację Aresztu Śledczego paczki z artykułami żywnościowymi adresowanej do skarżącego. Paczka ta miała ciężar 7,62 kg stąd funkcjonariusz kierując się rutynowo zapisami porządku wewnętrznego stanowiącego w zdaniu 2 pkt.7 Rozdziału XIII, iż „Paczki o wadze przekraczającej 5 kg nie będą przyjmowane przez administrację” odmówił jej przyjęcia. Dopiero po dokładnym sprawdzeniu przez funkcjonariusza zgód osadzonych okazało się, że skarżący miał zgodę na otrzymanie paczki o ciężarze do 8 kg, jednakże pracownik poczty już w tym momencie się oddalił. W związku z powyższym takie postępowanie funkcjonariusza zostało uznane za niezasługujące na żadne usprawiedliwienie i skutkowało uznaniem skargi za zasadną przez dyrektora jednostki. Winnego zaistniałej sytuacji funkcjonariusza zobligowano do kompensaty poniesionej w wyniku zdarzenia straty, co też nastąpiło. Skarżący przyjął kompensatę i oświadczył, iż nie rości żadnych pretensji w związku ze zdarzeniem. Powyższe zdarzenie było omawiane na odprawie kierownictwa, a następnie na odprawie działu ochrony.

2.12 W zakresie sposobu załatwienia skargi:

- **Areszt Śledczy w Mysłowicach.** Skarga dotyczyła niewłaściwego rozpatrzenie skargi przez dyrektora Aresztu Śledczego w Mysłowicach. W udzielonej skarżącemu odpowiedzi nie odniesiono się do wszystkich zarzutów zawartych w skardze. Na powyższe osadzony złożył zażalenie do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Katowicach, który w wyniku przeprowadzonych czynności wyjaśniających uznał skargę za zasadną. W związku z uznaniem zasadności zarzutów skargi podjęte zostały działania nadzorcze w celu ich wyeliminowania i niedopuszczania do nich w przyszłości. Przeprowadzona została rozmowa z funkcjonariuszem odpowiedzialnym za załatwienie skargi, treść skargi oraz przyczyny powstania nieprawidłowości omówione zostały w trakcie odprawy z kierownictwem jednostki, przeprowadzone zostało szkolenie funkcjonariuszy aresztu w zakresie właściwego postępowania i sporządzania dokumentacji

służbowej dotyczącej skarg osadzonych, objęte zostało zwiększonym nadzorem ze strony Dyrekcji jednostki przestrzeganie przez odpowiedzialnych funkcjonariuszy procedur w postępowaniach skargowych.

2.13 W zakresie zapoznawania z opiniami i udostępniania dokumentów i aktów prawnych:

- **OISW w Katowicach.** Skarga dotyczyła odmowy udostępniania aktów prawnych. Skarżący pragnął zapoznać się z pojedynczymi artykułami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2004 r. *w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności* oraz udokumentowania tych czynności oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. *w sprawie sposobów załatwienia wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych*. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Katowicach uznał skargę za zasadną. Wobec powyższego ustalono, iż w przypadkach uzasadnionych interesem prawnym osadzonego, zostanie on zapoznany przez wychowawcę bądź inspektora do spraw organizacyjno-prawnych z treścią interesujących go aktów normatywnych. Tematykę skargi poruszono także na odprawie ogólnopienitencjarnej.

2.14 W zakresie udzielania widzeń i rozmów telefonicznych:

- **Zakład Karny Nr 1 w Strzelcach Opolskich.** Skutkiem nadmiernie rygorystycznej interpretacji przez funkcjonariuszy z bardzo krótkim stażem służby przepisów dotyczących zasad udzielenia widzeń, z powodu rozbieżnych informacji odnoszących się do adresów zamieszkania skazanego i jego babki, udzielający widzeń w Oddziale Zewnętrznym w Przywarach – nie zezwolili, jednej z dwóch osób przybyłych do skazanego (babci skarżącego), na wejście na widzenie. Skazany został przeproszony za zaistnienie incydentu.
- **Areszt Śledczy w Koszalinie.** Skarga uznana w całości za uzasadnioną, dotyczyła odmowy połączenia regulaminowych godzin widzeń przez funkcjonariusza prowadzącego widzenia pomimo możliwości organizacyjnych. Na sali było wiele wolnych miejsc, natomiast rodzina przybyła do osadzonego z Rumi. Z funkcjonariuszem winnym uchybienia przeprowadzono rozmowę dyscyplinującą.

- **OISW w Łodzi.** Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Łodzi uznał za zasadną skargę żony osadzonego w części dotyczącej widzenia. Postępowanie potwierdziło, iż odmówiono skazanemu udzielenia widzenia w wymiarze wynikającym z pozytywnie rozpatrzonej prośby. Podstawą odmowy była deklaracja odwiedzającego, po uzyskaniu informacji od funkcjonariusza działu ewidencji, że widzenie odbędzie się w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt. Uznano, że w zaistniałej sytuacji decyzja dotycząca czasu trwania widzenia winna należeć do skazanego, który złożył prośbę, a nie do osoby odwiedzającej. W celu uniknięcia ponownego wystąpienia podobnych nieprawidłowości wprowadzono rejestr osadzonych, którym należy udzielać widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt.
- **Areszt Śledczy w Szczytnie.** Skarga dotyczyła wymagania od skazanego, który zamierza przeprowadzić rozmowę telefoniczną, podania szczegółowych danych, tj. adresu osoby do której będzie dzwonił. W związku z zasadnością skargi wprowadzono stosowne rozwiązania organizacyjne w celu zapobieżenia dalszemu utrzymywaniu się stwierdzonej nieprawidłowości.

2.15 W zakresie innych spraw (SIN) :

- **OISW w Łodzi.** Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Łodzi uznał za zasadną skargę w części dotyczącej ewidencji czasu pracy osadzonego. Skarżący był zatrudniony na terenie jednostki, jako sprzątający w wymiarze 7/8 etatu. W dniu objętym skargą, po zakończeniu prac porządkowych, osadzony powrócił do oddziału mieszkalnego. Oddziałowy odnotował przepracowanie przez skazanego 7 godzin pracy, a następnie wydał polecenie wykonania dodatkowych prac porządkowych w dyżurce, zaś osadzony odmówił wykonania polecenia przełożonego. Stwierdzona nieprawidłowość polegała na nieuprawnionym wydaniu przez funkcjonariusza polecenia wykonania dodatkowych prac porządkowych w dyżurce, po formalnym rozliczeniu czasu pracy. Celem uniknięcia tego typu zdarzeń w przyszłości, właściwi funkcjonariusze zostali pouczeni o trybie prowadzenia ewidencji czasu pracy osadzonych. Zostało wydane polecenie prowadzenia kart rozliczenia czasu pracy tego typu etatów funkcjonariuszom mającym faktyczny, bezpośredni i stały wgląd w sposób wykonywania pracy przez osadzonych. Funkcjonariusz odpowiedzialny za zaistniałą sytuację nie otrzymał nagrody pieniężnej.

- **Zakład Karny w Kamińsku.** Skarga dotyczyła nie poinformowania osoby pokrzywdzonej o udzieleniu skazanemu czasowego zwolnienia na opuszczenie zakładu karnego w trybie art. 138 § 1 pkt 8 kkw. Wskutek uznania zarzutu za uzasadniony z funkcjonariuszem winnym zaniedbania przeprowadzono rozmowę ostrzegawczą. Ponadto skargę omówiono na posiedzeniu kierownictwa jednostki oraz w trakcie odprawy penitencjarno – ochronnej.
- **Zakład Karny w Krzywańcu.** Skarga dotyczyła odmowy udzielenia zgody na zawarcie związku małżeńskiego w Zakładzie Karnym. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Poznaniu uznał, iż działania administracji zakładu ograniczają prawa skazanego określone w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Od momentu uznania skargi za zasadną zgoda na zawarcie związku małżeńskiego na terenie jednostki jest każdorazowo udzielana skazanym, gdy tylko złożą stosowną prośbę. Skarga powyższa została omówiona na posiedzeniu kierownictwa jednostki.

V. Działania podejmowane w celu likwidacji przyczyn skarg i poprawy działalności jednostek organizacyjnych służby więziennej.

W celu eliminowania przyczyn i źródeł skarg administracje jednostek penitencjarnych podejmują szereg przedsięwzięć i działań skoncentrowanych na przeciwdziałaniu powstawaniu skarg, wnikliwym badaniu zasadności zarzutów zawartych w skargach oraz na usunięciu uchybień i nieprawidłowości stwierdzonych w toku postępowania administracji więziennej.

Całkowite wyeliminowanie skarg jest niewątpliwie niemożliwe, chociażby ze względu na fakt, iż jest to jedna z form korespondencji, dzięki której dochodzi do ujścia złych emocji, rozładowania napięć i agresji wśród osadzonych, a także jest źródłem informacji świadczącym o nieprawidłowościach w jednostkach, co pozwala na niezwłoczne korygowanie stwierdzonych błędów.

Analogicznie do poprzednich okresów sprawozdawczych, do działań profilaktycznych, mających na celu ograniczenie źródeł rodzących skargi zaliczyć należy w szczególności:

- ◆ wprowadzenie monitoringu skarg w jednostkach penitencjarnych poprzez comiesięczne (kwartalne) analizowanie skarg, ustalanie ich przyczyn, źródeł, ogólnej problematyki zarzutów, analizowanie otrzymanych wyników analiz pod kątem

oceny pracy funkcjonariuszy, których skargi dotyczą oraz omawianie analiz na posiedzeniu kierownictwa jednostki penitencjarnej;

- ◆ systematyczne szkolenia prowadzone na terenie jednostek w zakresie przepisów normujących wykonanie kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania, zmian w tych przepisach oraz egzekwowanie tychże przepisów od funkcjonariuszy i pracowników cywilnych;
- ◆ systematyczne wizytowanie cel mieszkalnych osadzonych oraz niezwłoczne załatwianie zgłaszanych przez nich problemów oraz wyjaśnianie powstałych nieprawidłowości przez kadre kierowniczą jednostki;
- ◆ zintensyfikowanie działań wobec osadzonych przejawiających trudności adaptacyjno – wychowawcze;
- ◆ zapewnienie osadzonym dostępu do informacji na temat praw i obowiązków, poprzez dostarczenie podstawowych aktów prawnych;
- ◆ dążenie do systematycznej poprawy warunków socjalno-bytowych osadzonych poprzez systematyczne prowadzenie remontów cel mieszkalnych i innych pomieszczeń, z których korzystają osadzeni;
- ◆ praworządne traktowanie osadzonych i wymierzanie kar dyscyplinarnych adekwatnie do przewinień;
- ◆ lepsze i bardziej efektywne zagospodarowanie czasu wolnego osadzonym poprzez wprowadzenie ciekawych ofert jego spędzenia – konkursy, koncerty, koła zainteresowań, organizację kursów zawodowych.

W jednostkach Służby Więziennej obowiązuje jednolity sposób postępowania w przypadku stwierdzenia zasadności skargi. Ustalone zasady postępowania, realizowane były również w 2009 roku. Polegały one na:

- skargi zasadne podlegały szczegółowej analizie, omawiane były na comiesięcznych posiedzeniach kierownictwa jednostki oraz odprawach penitencjarno-ochronnych. Podejmowano odpowiednie szkolenia funkcjonariuszy w działach, w których stwierdzono uchybienia, a w pracy bieżącej, w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi uwzględniano wnioski wynikające z analiz dotyczących skargowości osadzonych;
- w każdym przypadku uznania skargi za zasadną organ nadzoru, który rozpatrzył ją pozytywnie wysyłał odrębne pisma do dyrektorów jednostek, wskazując na popełnione uchybienia, żądając ich wyeliminowania i przeprowadzenia

czynności wyjaśniających, mających na celu ustalenie przyczyn i osób winnych zasadności skargi. Działania takie podejmowane są również w przypadku gdy skargę uznano za bez-zasadną, ale w toku postępowania skargowego stwierdzono inne, nie objęte przedmiotem skargi uchybienia w funkcjonowaniu jednostki organizacyjnej. Starano się na bieżąco realizować należne osadzonym uprawnienia, szczególnie w zakresie terminowego wykonywania działań np. w sferze opieki medycznej, załatwiania próśb i udzielania informacji osadzonym o przysługujących im uprawnieniach.

W każdym przypadku uznania skargi za zasadną przeprowadzane były czynności zmierzające do likwidacji przyczyn i źródeł skarg, starano się ustalić przyczyny nieprawidłowego postępowania kadry więziennej, określić stopień zawinienia poszczególnych funkcjonariuszy i pracowników oraz podjąć niezbędne i skuteczne działania profilaktyczne, a w razie potrzeby dyscyplinujące.

Z informacji dyrektorów okręgowych Służby Więziennej wynika, że w 2009 r. – w związku z pozytywnym załatwieniem skarg w sprawach osób pozbawionych wolności – wobec 161 funkcjonariuszy i pracowników więziennictwa zastosowano 162 różnego rodzaju środki dyscyplinujące, w tym wobec: kierowników jednostek i ich zastępców – 1, wobec kierowników działów (z-ców) – 10, wobec dowódców zmiany (z-ców) i wobec funkcjonariuszy pełniących służbę na innych stanowiskach lub posterunkach ochronnych – 137 oraz w stosunku do 9 pracowników cywilnych.

W analizowanym okresie ze 103 osobami, które przyczyniły się do powstania skarg zasadnych przeprowadzone zostały rozmowy ostrzegawcze, 7 osobom cofnięto, bądź obniżono dodatek służbowy, 4 osobom nie przyznano okresowej nagrody pieniężnej, 5 osobom wymierzono karę dyscyplinarną, natomiast wobec 43 osób zastosowano innego rodzaju inne środki dyscyplinujące.

W 2009 r., podobnie jak w latach poprzednich, dużą wagę przywiązywano w więziennictwie do szkolenia kadry i egzekwowania od funkcjonariuszy i pracowników znajomości przepisów normujących wykonywanie kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania oraz przepisów ogólnie obowiązujących, dotyczących m.in. działalności jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, jako niezbędnego warunku prawidłowego wykonywania przez personel penitencjarny powierzonych mu czynności służbowych i profesjonalnego przygotowania go do realizacji zadań Służby Więziennej.

Wzorem ubiegłych lat prowadzono szkolenie funkcjonariuszy zajmujących się problematyką skargową, zarówno na szczeblu okręgowych inspektoratów, jak i jednostek podstawowych. Centralny Zarząd Służby Więziennej zorganizował dla tych osób jednodniową naradę instruktażowo – szkoleniową w dniu 17.09.2009 r. w gmachu CZSW, w której oprócz funkcjonariuszy Centralnego Zarządu Służby Więziennej, brali udział funkcjonariusze zajmujący się problematyką skargową w okręgowych inspektoratach.

W trakcie szkolenia m.in. zaznajomiono osoby szkolone z aktualnym stanem prac w zakresie wypracowania systemu informatycznego „*Centralna Baza Danych osób pozbawionych wolności Noe.NET – moduł prawny*”, w części dot. prowadzenia ewidencji skarg, próśb i wniosków w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej oraz przedstawiono propozycje zmian do nowego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobów załatwiania próśb, skarg i wniosków.

Jak co roku, zdecydowana większość dyrektorów okręgowych zorganizowała szkolenia dla funkcjonariuszy z podległych im jednostek organizacyjnych, którym powierzono wykonywanie zadań związanych z rozpatrywaniem i załatwianiem skarg, próśb i wniosków w sprawach osób pozbawionych wolności, przy czym w OISW w Katowicach i Olsztynie przeprowadzono po trzy takie szkolenia, w OISW w Białymstoku i Warszawie – po dwa, w OISW w Szczecinie, Rzeszowie, Poznaniu, Opolu, Łodzi i we Wrocławiu - po jednym. W OISW w Bydgoszczy, Koszalinie, Krakowie i Lublinie nie przeprowadzono w 2009 r. żadnego szkolenia z zakresu rozpatrywania i załatwiania skarg. Łącznie w 2009 r. szkoleniami poświęconymi problematyce skargowej objęto 312 osób.

W trakcie szkoleń i narad instruktażowo-szkoleniowych, organizowanych przez dyrektorów okręgowych dla funkcjonariuszy podległych im jednostek organizacyjnych, omawiano m.in. informację o sposobie załatwiania skarg i wniosków w resorcie sprawiedliwości, ustalony przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości tryb rozpatrywania i załatwiania skarg, próśb i wniosków w sprawach osób przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych, stwierdzone w toku kontroli zewnętrznych nieprawidłowości w tym zakresie, przykłady skarg zasadnych, jakie miały miejsce w poszczególnych jednostkach organizacyjnych, a także sposób prowadzenia i dokumentowania czynności wyjaśniających w toku postępowań skargowych oraz zasady prowadzenia ewidencji i sprawozdawczości w zakresie rozpatrywania i załatwiania skarg, próśb i wniosków w sprawach osób pozbawionych

wolności jak również omawiano i testowano funkcjonowanie Modułu Prawnego systemu NOE.Net.

Niezależnie od przedsięwzięć podejmowanych w celu zapewnienia rzetelnego rozpatrywania skarg, próśb i wniosków osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, w 2009 r., podobnie jak w latach poprzednich, choć w zdecydowanie mniejszym wymiarze, kontynuowano w więziennictwie działania ukierunkowane na zapewnienie właściwego nadzoru nad działalnością podległych jednostek organizacyjnych, w tym m.in. poprzez prowadzenie planowej i systematycznej kontroli zewnętrznej, która dostarczałaby informacji o prawidłowości działania, doborze środków i wykonywaniu zadań przez te jednostki, zarówno w zakresie przestrzegania praw osób pozbawionych wolności, jak i realizacji całokształtu zadań więziennictwa.

W toku kompleksowych kontroli zewnętrznych jednostek organizacyjnych Służby Więziennej zakresem kontroli obejmowano również tryb przyjmowania, ewidencjonowania, rozpatrywania oraz załatwiania skarg, próśb i wniosków w sprawach osób pozbawionych wolności. W analizowanym okresie funkcjonariusze Zespołu do spraw skarg Osób Pozbawionych Wolności w Biurze Prawnym Centralnego Zarządu Służby Więziennej skontrolowali w powyższym zakresie działalność 5 okręgowych inspektoratów Służby Więziennej: w Gdańsku i Łodzi - w ramach przeprowadzonych kontroli kompleksowych, a w Białymstoku, Koszalinie i Opolu - w ramach kontroli problemowych. Ponadto całokształt zagadnień związanych z załatwianiem skarg osadzonych skontrolowany został przez Centralny Zarząd Służby Więziennej w Zakładzie Karnym w Brzegu.

Z informacji zawartych w opracowaniach analitycznych problematyki skargowej, nadesłanych do Centralnego Zarządu Służby Więziennej przez dyrektorów okręgowych Służby Więziennej wynika, że w 2009 r. zarządzili oni kontrolę trybu i sposobu załatwiania skarg, próśb i wniosków w większości nadzorowanych zakładach karnych i aresztach śledczych, na których działalność wnoszone były skargi. OISW przeprowadziły 151 kontroli jednostek podległych (47 – kompleksowych, 69 – problemowych, 23 – sprawdzające, 12 – doraźnych).

W 2009 r. sprawy związane z załatwianiem skarg, próśb i wniosków w sprawach osób pozbawionych wolności były przedmiotem 157 kontroli zewnętrznych przeprowadzonych przez organy nadzoru Służby Więziennej (OISW, CZSW). Zakresem kontroli obejmowano prawidłowość przyjmowania, rozpatrywania

i załatwiania skarg, próśb i wniosków przez kierowników podstawowych jednostek organizacyjnych oraz dyrektorów okręgowych Służby Więziennej.

W toku czynności kontrolnych szczególną uwagę zwracano m.in. na sposób załatwiania przez dyrektorów jednostek penitencjarnych spraw przekazanych im w trybie przepisu § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. *w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych* (Dz. U. nr 151, poz. 1467), zgodnie z którym skargę zawierającą zarzuty, dotyczące funkcjonariusza lub pracownika zakładu karnego lub aresztu śledczego organy wyższego szczebla mogą przekazać do załatwienia kierownikowi tej jednostki, z obowiązkiem zawiadomienia o sposobie załatwienia skargi. Kontrole problemowe przeprowadzone w zakładach karnych i aresztach śledczych potwierdzały, że skargi przekazywane do załatwienia na podstawie omawianych przepisów są wnikliwie badane i rozpatrywane przez kierowników jednostek penitencjarnych.

Zarówno ustalenia kontroli Centralnego Zarządu Służby Więziennej, jak i okręgowych inspektoratów nie wykazywały w 2009r. istotnych nieprawidłowości w załatwianiu skarg, próśb i wniosków w sprawach osób pozbawionych wolności w większości jednostek objętych kontrolą. W nielicznych przypadkach stwierdzono powtarzające się rokrocznie uchybienia dotyczące zwłaszcza:

- nie obejmowania postępowaniem skargowym niektórych, podnoszonych w skargach zarzutów, bądź nie dokumentowania właściwymi dowodami istotnych okoliczności badanej sprawy,
- kwalifikowania pism jako próśb, choć zawierały zarzuty dotyczące działalności jednostki organizacyjnej,
- nie zawiadamiania skarżącego o ostatecznym terminie załatwienia jego skargi w przypadku niemożności dotrzymania terminu przewidzianego obowiązującymi przepisami z przyczyn niezależnych od organu rozpatrującego skargę, czy też przekraczania wyznaczonego pierwotnie terminu załatwienia skargi, o którym wcześniej poinformowano skarżącego,
- załatwienia skargi przez dyrektora aresztu śledczego lub dyrektora zakładu karnego, pomimo iż właściwym do ich załatwienia był dyrektor okręgowy Służby

Więziennej, sprawujący bezpośredni nadzór nad działalnością jednostki, której skarga dotyczyła,

- naruszania terminów określonych przez organ nadrzędny na zbadanie skargi bez uzyskania na to zgody tego organu oraz przekraczania 7-dniowego terminu na przekazanie sprawy wg właściwości do innej jednostki organizacyjnej,
- załatwienia skargi wniesionej przez osobę z zewnątrz, a dotyczącej osadzonego, bez uwzględnienia regulacji zawartej w art. 221 § 3 Kodeksu postępowania administracyjnego, stanowiącego, że „petycje, skargi i wnioski można składać w interesie publicznym, własnym lub innej osoby za jej zgodą”.

W razie ujawnienia nieprawidłowości, zarządzający kontrolę, każdorazowo kierował do jednostki kontrolowanej wystąpienie pokontrolne z żądaniem ich wyeliminowania w określonym terminie.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach zarzuty zawarte w skargach osadzonych były badane bezpośrednio na miejscu zdarzenia przez przedstawicieli jednostki organizacyjnej nadrzędnej nad jednostką organizacyjną, której działalności skarga dotyczyła. W 2009 r. w taki sposób rozpoznanych zostało w więziennictwie łącznie 149 skarg.

VI. Podsumowanie i wnioski.

W roku 2009, podobnie jak i w poprzednich okresach sprawozdawczych, jednostki organizacyjne Służby Więziennej realizowały wnioski wynikające z resortowej „Informacji o sposobie przyjmowania i załatwiania skarg i wniosków obywateli skierowanych do resortu sprawiedliwości w 2008 r.”.

Zarówno Centralny Zarząd Służby Więziennej jak i okręgowe inspektoraty zorganizowały szereg szkoleń dotyczących przestrzegania przez administrację więzienną przepisów normujących wykonywanie kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania oraz załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych, a także kontynuowały działania kontrolne w celu ujawniania i eliminowania źródeł i przyczyn skarg.

Ponadto niezbędne jest:

1. Zakończenie prac legislacyjnych i wprowadzenie w życie nowego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości dotyczącego sposobów załatwiania próśb, skarg i wniosków osób pozbawionych wolności – które przyczyni się uproszczenia procedury rozpatrywania i załatwiania skarg i próśb, ograniczy znacznie biurokrację związaną z prowadzeniem tych spraw oraz w dłuższej perspektywie przyczyni się do zmniejszenia ilości wpływających skarg,
2. W przypadku zakończenia procedury zakupu modułu systemu informatycznego „Noe.NET” który umożliwi uzyskiwanie pełnych, zbiorczych danych dotyczących skarg, bezzwłoczne wprowadzenie w życie modułu prawnego systemu „Noe.Net”, co pozwoli na uzyskiwanie bieżących oraz rocznych danych dotyczących sposobu załatwiania i problematyki skarg,
3. Kontynuowanie przez dyrektorów okręgowych i dyrektorów jednostek podstawowych okresowego analizowania danych statystycznych dotyczących ilości i problematyki skarg oraz przyczyn wzrostu skarg wnoszonych przez osoby pozbawione wolności na działalność zakładów karnych i aresztów śledczych i podejmowanie skutecznych działań eliminujących przyczyny i źródła tych skarg,
4. Kontynuowanie przez Centralny Zarząd Służby Więziennej i Okręgowe Inspektoraty Służby Więziennej prowadzenia systematycznych czynności kontrolnych ukierunkowanych na ujawnianie nieprawidłowości i uchybień w funkcjonowaniu jednostek penitencjarnych, m.in. w zakresie przestrzegania w nich praw osób pozbawionych wolności i egzekwowanie od administracji więziennej należytego wykorzystywania ustaleń tych kontroli i prawidłowego wykonywania poleceń, zaleceń i wniosków pokontrolnych.

VI. WNIOSKI

Niniejsza analiza wskazuje, że instytucja skarg i wniosków stanowi ważne źródło informacji o nieprawidłowościach w pracy jednostek organizacyjnych resortu, pozwala na ujawnienie zaistniałych uchybień i podejmowanie działań w kierunku ich usunięcia.

W celu ograniczenia źródeł skarg zasadnych należy kontynuować działania w kierunku:

- rzetelnego wykonywania obowiązków przez przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości,
- usprawnienia postępowań sądowych poprzez unikanie bezpodstawnego odraczania rozpraw, właściwą koncentrację materiału dowodowego, niezwłoczne orzekanie w kwestiach indywidualnych, dyscyplinowanie stron i pełnomocników, biegłych i świadków, obejmowanie nadzorem administracyjnym toku postępowań, w których potwierdzono zasadność skarg na przewlekłość postępowania, nadzorowanie spraw tzw. „starych”,
- należytego traktowania stron i uczestników postępowań sądowych i egzekucyjnych,
- udzielania wszechstronnej pomocy ofiarom przestępstw, informowania o przysługujących im uprawnieniach, m.in. możliwości uczestnictwa w postępowaniu karnym w charakterze oskarżyciela posiłkowego, przyznania kompensaty,
- ułatwiania dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej osobom najuboższym,
- zwiększenia skuteczności działań komorników i kontrolowania biur komorniczych,
- prawidłowego kwalifikowania korespondencji pochodzącej od skarżących, terminowego załatwiania skarg, udzielenia odpowiedzi w zrozumiałej formie z ustosunkowaniem się do wszystkich zarzutów skargowych,
- omawiania przykładów skarg zasadnych na naradach i szkoleniach oraz podejmowania działań organizacyjnych w celu uniknięcia w przyszłości stwierdzonych uchybień,
- kontynuowania praktyki stosowania środków dyscyplinujących wobec osób winnych zaistniałych uchybień i uwzględnianie ich przy awansach i nagrodach.

Ponadto niezbędne jest kontynuowanie działań mających na celu wzrost świadomości prawnej społeczeństwa, w tym w szczególności poprzez dostęp do informacji na temat przysługujących osobom pokrzywdzonym przestępstwem ich praw oraz możliwości uzyskania pomocy.

Niniejszą informację sporządzono na podstawie zestawień statystycznych i materiałów analitycznych przedstawionych przez kierowników jednostek organizacyjnych resortu.

Sprawozdanie sporządzono:
w Wydziale Skarg i Wniosków
pod nadzorem Naczelnika Wydziału

Moniki Rydzak

*z tym, że Rozdział V opracowano
w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej*

AKCEPTOWAŁ:
DYREKTOR
BIURA MINISTRA

Marek ŁUKASZEWICZ